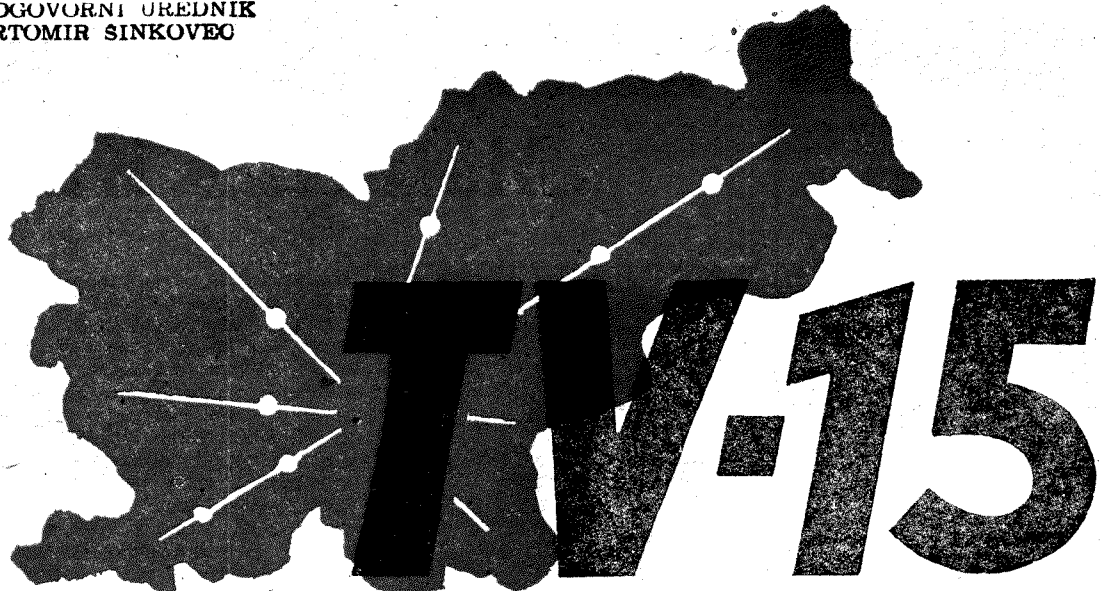

CASOPISNO IN GRAFIČNO
PODJETJE
Ljubljana, Fitova—Likozarje-
va—Tomšičeva
BLASNIKOVA TISKARNA
TISKARNA „DELO“

- Tiska časopise, revije, knjige, publikacije, razglednice, prospekte in reklamne tiskovine
- Izdeluje enobarvne in večbarvne klišee v najmodernejši tehniki
- V sklopu podjetja je specializirani obrat za večbarvni tisk lakirnice in plastificirnice
- Izdaja osrednji slovenski dnevnik „DELO“
- zabavni tednik „TEDENSKA TRIBUNA“
- ilustrirano revijo „TOVARIS“
- štirinajstdnevnik „NASI RAZGLEDI“
- revijo „AVTO“
- revijo „STOP“
- zabavni tednik „ZVITOREPEC“

GLASILO ZZB NOV SLOVENIJE IN ZRVS SLOVENIJE

Logika računa

Računajo, da je od približno 700.000 naših delavcev v tujini kakih 180.000, ki imajo kvalifikacijo. Predvidevajo, da bo samo v ZR Nemčijo na temelju zahtev tamošnjih podjetij odšlo letos približno še 60.000 strokovnjakov in kvalificiranih delavcev.

Te številke že same povedo dovolj. Tisto kar zaskrbljuje, oziroma bi moralo zaskrbljevati, je podatek, da med temi 60.000 strokovnjaki, ki so že odšli oziroma, ki nameravajo oditi je vse več takih, ki zapuščajo svojo delovno organizacijo po logiki boljšega (deviznega) računa. Ne gre torej več za nezaposlene in za višek delovne sile, marveč za kadre, ki jih naše gospodarstvo že močno pogreša.

Vjesnik — 16. X. 1979

Presežena pričakovanja

V septembru je bila dosežena največja mesečna vrednost v tem letu, in sicer 1917 milijonov din. V primerjavi z avgustom se je izvoz iz vse države povečal za 36 odst. oziroma za več kot 500 milijonov din. V primerjavi z vrednostjo izvoza, doseženo v istem mesecu lanskega leta, znaša porast 30 odst.

Rezultat bi bil resnično izreden, če ga ne bi spremljal tudi visok uvoz v vrednosti 3063 milijonov din. Vendar je ta vrednost nižja v primerjavi z vrednostjo uvoza, doseženega v avgustu, kar je tudi pozitivna težnja. Zmanjšanje znaša približno 200 milijonov din ali 6 odst. oziroma 20 odst. v primerjavi z rekordnim julijskim uvozom.

Gospodarski vestnik — 20. X. 1979

Se še vidimo iz dolgov?

Ali se bomo zadovoljili za pet generacij, sprašujejo pametni ljudje, ko poslušajo o raznih posojilih, ki jih najema naša država.

Doslej smo bili po zbirki dolgov pri Mednarodni banki za obnovo in razvoj na četrtem mestu. Po obisku McNamare pa lahko v tem sportu računamo vsaj na bronasto medaljo, ki tudi srebrna ni nedosegljiva.

Dnevnik — 21. X. 1979

Zakaj uvažamo cement?

Kakor je znano, uvažamo skoraj tretjino cementa za domače potrebe, kar počno zelo redke srednje razvite države. Smo tudi med redkimi državami, ki so nekaj zelo uspešno izvažale cement. Te razmere so posledica neupoštevanja sodobnega razvoja v svetu. Zaradi česar so zmogljivosti jugoslovanskih cementarn ne samo preobremenjene, temveč tudi fizično izčrpane, nizko produktivne in razdrobljene. Nič čudnega, da pomajkane cementa prizadeva vsa država, največ kritike na račun pomanjkanja cementa pa je slišati s področja, kjer gradijo nove cementarne.

Delavska enotnost — 17. X. 1979

Ocenjeni strokovnjaki

Znano je bilo, da strokovnjaki v slovenskem gospodarstvu, ki jih je mnogo manj kot jih je potrebnih, niso povsem racionalno zaposleni, ni pa bilo znano, da je stanje tako porazno kot ga ocenjujejo strokovnjaki sami.

Po izjavah 2419 strokovnjakov s fakultetno diplomio (z različnimi poklici in iz vseh gospodarskih vej), ki jih je anketiral republiški sekretariat za delo Slovenije, porabijo ti kadri v slovenskem gospodarstvu povprečno samo 30 odstotkov svojega delovnega časa za izvrševanje nalog, ki ustrezajo njihovu znanju.

Samo za 15 odstotkov svojih vodilnih ljudi so dali oceno »nadpoprečno« za 60 odstotkov »poprečno« a za 25 odstotkov oceno »slabo«.

Borba — 19. X. 1979

Bolni pa so že tako...

V Beogradu so v osmih letošnjih mesecih izplačali na račun nadomestila za čas boleznj 155.928.131 dinarjev. Delovne organizacije so za čas boleznj do trideset dni izplačale 71.478.636 dinarjev, kar predstavlja 47,3 vseh sredstev izplačanih za bolezen. Torej plačajo delovne organizacije letno polovico vseh stroškov za nadomestilo osebnega dohodka med boleznijo. V prvih letošnjih osmih mesecih so bolni delavci obremenili svoje delovne organizacije z 2.519.768 izgubljenih dni. To je reka boleznj, ki odnaša sklade delovnih organizacij.

Borba — 21. X. 1979

Za Italijani...

Italijani so nam bili vedno za vzor, sedaj pa nam je to uspelo, da jih v našem prekosimo.

Po številu delavcev v ZR Nemčiji so Jugoslovani na prvem, a Italijani šele na drugem mestu.

Večernje novice — 19. X. 1979

Priprave za evropsko srečanje borcev

Med 20. in 23. oktobrom je bil v Beogradu šesti redni sestanek predstavnikov nacionalnih organizacij protifašističnih borcev in žrtev vojne ter fašizma evropskih držav. Cilj tega sestanka je bil dogovoriti se kje in kdaj naj bi imeli evropsko srečanje predstavnikov vseh organizacij, ki združujejo že navedene ljudi.

Pokrovitelj seje je bil zvezni odbor ZZB NOV, seja pa je bila v hotelu »Jugoslavija« v Novem Beogradu. Ta hotel je menda eden izmed najbolj razkošnih na svetu.

Tovariš Tito je udeležencem poslal pozdravno pismo, v katerem se je opravičil, da se zaradi zasedenosti z državnimi posli opravičuje, ker se seje ne more osebno udeležiti. Že po tem lahko sklepamo, kako velikega pomena je bila ta seja, oziroma

sploh namen za sklicanje evropskega srečanja borcev. V pismu tovariš Tito ocenjuje sedanjí razvoj stanja v Evropi kot zadovoljiv, saj so se začele države po razdobju hladne vojne spet sporazumevati. Ravno bivši borci so v prvih vrstah tistih, ki so za sporazumevanje med državami neglede na različno družbeno ureditev.

Med zadnjo vojno se je v evropskih deželah izoblikovalo široko in vseljudsko gibanje za

boj s fašizmom. V njem so sodelovali ljudje vseh političnih prepričanj, ki so smatrali fašizem kot zlo. Prav tako ni bila verska in narodnostna pripradnost nobena ovira. V nacističnih taboriščih so tako pogosto sodelovali katoliški duhovniki z židovskimi in s komunisti, saj je vsem šlo za iste cilje.

Po vojni pa so se razbohotili spori med nekdanjimi zavezniki. V Evropi se je pojavila ločnica Vzhod-Zahod, začela se je »hladna vojna«. Med njene posledice štejemo lahko tudi ločitev med nekdanjimi borci proti fašizmu. Eni so postali člani Svetovne federacije bivših borcev (FMAC), drugi pa člani Federacije borcev odporiških gibanj (FIR).

Nedavnega beogradskega sestanka se je udeležilo 17 držav, oziroma predstavnikov tridesetih organizacij bivših borcev, žrtev fašizma in vojnih žrtev. Tako so bile navzoče iz Francije tri organizacije enako tudi iz Italije in Zvezne republike Nemčije. Prišla je tudi delegacija iz Nemške demokratične republike, tako da sta bili zastopani obe Nemčiji. Nekaj organizacij se je opravičilo, da se sestanka predstavniki zaradi različnih vzrokov ne morejo udeležiti. Delegacija danskega odporiškega gibanja ni mogla priti zaradi pomanjkanja denarja. Nekateri posamezniki ali delegacije pa so zastopale članstvo iz več držav. Zaradi take udeležbe so sproti vse govore prevajali v nemščino, francosčino, ruščino in angleščino medtem ko so vse dokumente napisali v francosčini. Za delegacije drugih držav, oziroma za tiste njihove člane, ki ne razumejo nobenega teh jezikov in srbohrvaščine pa so odredili posebne tolmače kot na primer za Italijane. Vsak udeleženec je imel transistorski sprejemnik, s katerim si je izbral jezik, ki ga razume.

Marsikdo se sprašuje, kaj lahko v sedanjosti borci naredijo, ko se počasi že umikajo iz javnega življenja in ko kljub prizadevanju vlade delajo po svoje, pač v skladu z državnimi koristmi. To so se vprašali tudi nekateri udeleženci sestanka. Nazadnje je obveljalo mnenje, da pomeni mnenje bivših borcev veliko, saj ti uživajo ugled ljudi, ki so največ dali za korist vseh ljudi. Zatorej lahko v obliki javnih izjav marsikaj povedo in tako pritiskajo na svoje vlade, da se odpovedo zaostrovanju stanja.

Vojno so ocenili kot bolezen človeštva. Če samo v eni državi prevlada skupna ljudi, ki hoče vojno, jo vsili najprej svojim rojakom, nato pa napade drugo državo. Ta se je prisiljena braniti. Takoj zatem se vse države razdelijo in podpirajo ali eno ali drugo stran in kaj kmalu nihče več ne more ostati izven spopada. Napadalec namreč ne gleda preveč na to, da ne bi razen ene prizadel še več držav. Zgodovina zad-

njih dveh svetovnih vojn dokazuje pravilnost takih trditvev. Zaradi tega sta sedanji žarišči vojne v jugovzhodni Aziji (oba Vietnam, Laos in Kambodža) ter na Blaznem vzhodu (Izrael in arabske države) zelo nevarni za svetovni mir.

Žrtve vojne imajo svoj veliki pomen kot svarilo pred novo vojno, ki bi povzročila še hujske in večje žrtve. V tem da bivši borci kot ljudje, ki so največ pretrpeli, opozarjajo na vojno kot nekaj, kar ne prinese človeštvu nobene koristi, je njihova največja vloga. Posebno pa naj veljajo njihova prizadevanja mladini, ki vojne ni okusila.

Zahteve, izražene na beogradskega sestanka, lahko izoblikujemo v nekaj točk:

Tako naj bi se vse države odpovedale uporabi sile za urejanje medsebojnih zadev. Prav tako tudi vmešavanju v notranje zadeve drugih držav. Vojaske sile obeh paktov, NATO in varšavskega, naj bi postopno zmanjšali in nazadnje oba pakta sploh ukinitii. Med vzhodnimi in zahodnimi državami naj bi povsem prevladovalo medsebojno zaupanje. Njihovi stiki naj ne bi bili samo diplomatski in politični, ampak tudi na področju gospodarstva, kulture in znanosti. V stikih med borčevskimi organizacijami naj bi povsem opustili vse tisto, kar borce razdvaja in obravnavali samo tisto, kar nas združuje, to je boj za mir. Zatorej naj o preteklosti in kdo je za kaj kriv nehati razpravljati.

Seveda je svetovni mir nedeljiv, Evropa pa predstavlja glede na število prebivalstva že zdavnaj manjšino. Toda kljub temu je nekakšen barometer političnega položaja. V zadnjih 300 letih je bilo v Evropi kar 160 vojn. Se vedno je Evropa zibelka sodobne civilizacije in njeno središče, v njej je skoraj polovica industrije in vojaške moči.

Zaradi tega je Evropa nekakšen barometer svetovnega mira.

MP

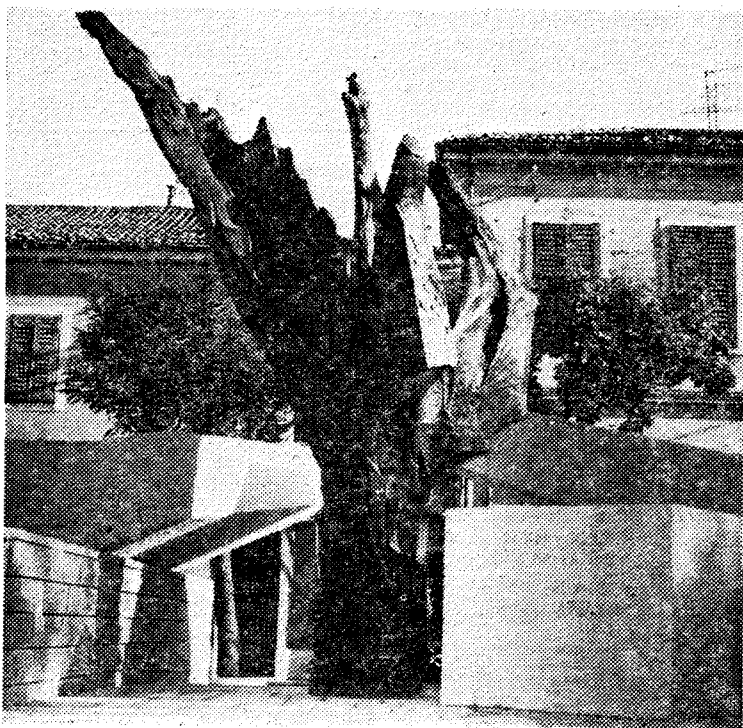
Spomenik v Nabrežini

V Nabrežini pri Trstu, znanem središču kraških »kamenarjev« in rojstnem kraju slovenskega pesnika Iga Grudna, so v nedeljo odkrili veličasten spomenik žrtvam devinsko-nabrežinske občine v narodnoosvobodilnem boju. Slavlja se je udeležila tudi delegacija ZZB NOV Slovenije, ki jo je vodil narodni heroj in nekdanji komandant 9 korpusa Jože Borštnar, članica izvršnega odbora republiške konference SZDL Majda Bojc, predsednik komisije za mednarodne odnose skupščine Slovenije Edo Brajnik in drugi. Prisotni so bili visoki predstavniki tržaškega političnega življenja: pred-

sednik pokrajinskega sveta dr. Michele Zanetti, podpredsednik deželnega parlamenta Furlanije-Julijske krajine Arnaldo Pottoni, župan slovenskih občin iz Tržaške pokrajine, predstavniki političnega, kulturnega in gospodarskega življenja slovenske manjšine v Italiji, predstavniki vojske, cerkve in generalnega konzulata Jugoslavije v Trstu.

Cez tržaški Kras je bilo razlito prijetno jesensko sonce, ko se je v Nabrežini zbrala številna množica ljudi, da prisostvuje odkritju izredno monumentalnega spomenika. Spomenik — plamen upo-

Nadaljevanje na 2. strani

Spomenik, ki so ga odkrili v Nabrežini v nedeljo, 25. oktobra, je delo tržaškega ing. arh. Dara Jagodica in akademskega kiparja Stojana Batiča iz Ljubljane. S prostovoljnim delom so ga izklesali nabrežinski »kamenarji«, posvečen pa je vsem žrtvam protifašističnega boja: mučenim in umorjenim v fašističnih ječah, umrlim od trpljenja in naporov v konfinaciji, padlim partizanskim borcem, upepeljenim in drugače uničenim v koncentracijskih taboriščih, vsem ki so dali svoja življenja v strašnem spopadu med barbarstvom in civilizacijo med druge svetovno vojno.

Dogodki tedna

● Predsednik ZIS Mitja Ribičič je v svojem govoru na 10. seji slavnostnega 25. zasedanja Generalne skupščine ZN ponovno poudaril, da se bo Jugoslavija še naprej borila za univerzalnost svetovne organizacije, zato je tudi za sprejem LR Kitajske v mednarodno skupnost in za priznanje njenih pravic, ki ji gredo po ustanovni listini Združenih narodov. Govor predsednika Ribičiča pa je bil nekaj posebnega tudi po tem, daje govoril v slovenščini. Tako je bil to prvi govor v slovenščini v veliki dvorani Generalne skupščine.

● Predsednik Tito je začel tridnevni uradni obisk na Nizozemskem. Na letališču pri Haagu so ga pozdravili kraljica Julijana, princ Bernhard, predsednika parlamenta in drugi ugledni predstavniki nizozemskega političnega življenja. Premier De Jong in zunanji minister Luns pa sta obiskala predsednika Tita v četrtek po povratku iz New Yorka. Predsednik Tito je v petek odpotoval v Pariz, kjer je imel krajši razgovor s predsednikom Francije Pompidoujem. Naši odnosi z Nizozemsko imajo dve dimenziji: politično in ekonomsko. Na seznamu nizozemskih trgovinskih partnerjev je Jugoslavija šele na 47. mestu! Naša trgovinska bilanca je pasivna, vendar jo velik obisk nizozemskih turistov precej zmanjšuje. Predsednik Tito je sprejel tudi predstavnike naše kolonije na Nizozemskem.

● Sovjetski komite vojnih veteranov in zveza društev za prijateljstvo z narodi drugih držav sta v moskovskem Domu prijateljstva priredila večer, posvečen obletnici osvoboditve Beograda. V uvodni besedi je predsednik sovjetskega komiteja vojnih veteranov, armadni general Pavel Batov govoril o pomenu skupnega boja. Svečanosti so se udeležili razen veleposlanika Mičunovića tudi ostali člani jugoslovanskega veleposlaništva v Moskvi.

● Predsednik zveznega izvršnega sveta Mitja Ribičič se je v predstavištvu jugoslovanske misije v Združenih narodih sestal z državnim sekretarjem ZDA Williamom Rogersom. Državnika sta izmenjala poglede na sedanje stanje ter izglede za prihodnji razvoj jugoslovansko-ameriških odnosov.

● V Rimu se je začelo sedemnajsto redno zasedanje jugoslovansko-italijanskega mešanega odbora, na katerem bodo razpravljali o položaju in obravnavi narodnostnih skupin v Jugoslaviji in Italiji.

● Komunisti in občani Zagreba so proslavili 30-letnico pete državne konference KPJ, ki se je začela 19. oktobra leta 1940 v zagrebškem predmestju Dubravi, s slavnostno sejo. Udeležencem se je predsednik republike Tito poslal pozdravno pismo, v katerem med drugim izreka obžalovanje, ker se ne more udeležiti slavnosti. V pismu poudarja, da so na tej konferenci komunisti Jugoslavije dali pravilno oceno o izjemno zapletenih mednarodnih odnosih. Praznovanje 30-letnice konference se je nadaljevalo 22. in 23. oktobra, ko je bilo v Zagrebu znanstveno srečanje z naslovom »30 let pete državne konference KPJ«.

● Zaradi epidemije kolere so linijske ladje iz tujih držav odpovedale predvidene pristanke v istanbulskem pristanišču. Prebivalcem mesta in okolice so oblasti svetovale, naj ne potujejo nikamor, če ni nujno potrebno. Po uradnih podatkih je kolera doslej pobrala 40 ljudi, po neuradnih poročilih pa je terjala kar sto žrtev. V vsej zahodni Turčiji so začeli cepiti ljudi, da bi preprečili širjenje epidemije.

● Zvezni svet za zdravstvo in socialno politiko je poskrbel za zaščitne ukrepe takoj, ko se je pojavila domneva, da je kolera v Turčiji zavzela širši obseg in ko se te vesti niso bile potrjene. Na mejnih prehodih in letališčih, kamor prihajajo potniki iz Turčije, zahtevajo inšpekcijski organi potrdila o cepljenju proti tej nalezljivi bolezni.

● Iz Bejruta poročajo, da je dr. Nuredin Atasi odstopil s položaja predsednika države in sirijske vlade. Čeprav se je umaknil z državnih funkcij, je zadržal položaj generalnega sekretarja stranke Bass.

● Primer s sovjetskim potniškim letalom »AN-24«, postaja vse bolj poskusni kamen za sedanje odnose med SZ in Turčijo. V Sovjetski zvezi vse bolj govorijo o tem, da bi ugrabitelja-zločinca, ki sta ubila steverdosa, dva člana posadke pa ranih, morala odgovarjati pred sovjetskim sodiščem. V tem smislu tisk objavlja pisma iz raznih krajev države, po radiu in televiziji pa govorijo številni ljudje, ki zahtevajo, da morajo turške oblasti brez odlašanja izročiti ugrabitelja sovjetskim oblastem. Uradni organi pa, kot kaže, še čakajo na dokončen sklep Turčije.

● Brazilska armada je sporočila, da so varnostne sile ujele Franklina Arauza, enega izmed voditeljev brazilske gverilske organizacije. Arauza ocenjuje kot enega izmed organizatorjev in političnih teoretikov gverile v Braziliji, ki je leta 1968 ugrabila ameriškega veleposlanika Elbricka in junija lani zahodnonemškega veleposlanika von Hollebna. Z njima so gverilci izsilili osvoboditev političnih zapornikov, ki so bili prepeljani v Mehiko.

● Na povabilo Ljudske tehnike Jugoslavije je dopotoval k nam znani sovjetski kozmonavt Valerij Kubašov, ki je oktobra lani s Sojuzom 6 potoval po vesolju in prvi na svetu varil med vesoljskim poletom. Ta prvi vesoljski varilec je med sovjetskimi kozmonavti znan tudi kot uspešen znanstveni delavec.

● Mednarodna komisija za preiskavo vojnih zločinov v Indokini je začela svoje štiridnevno javno zasedanje v švedski prestolnici. Komisija je bila ustanovljena šele marca letos na pobudo pete redne »stockholmske konference o Vietnamu«. V komisiji so nekateri sodelavci »Russellovega sodišča«, toda večina so pravniki, znanstveniki in novinarji iz Skandinavije, SZ, Kanade, Japonske, Bolgarije, Poljske itd. Po zasedanju nameravajo poslati v Indokino novo skupino opazovalcev, ki naj bi zbrali gradivo za še eno, precej večjo mednarodno konferenco o ameriških vojnih zločinih. Vse te dejavnosti financirajo iz prostovoljnih prispevkov javnosti.

● Z odlokom predsednika Sadata je bila imenovana nova egiptovska vlada, ki jo vodi dr. Mahmud Favzi. V vladi je 32 ministrov, ki so bili tudi v vladi pokojnega predsednika Naserja. Le minister Heikal je odstopil že prej in njegov položaj ministra za informacije je prevzel Mohamed Fajek. Po nepotrjenih podatkih bo prvi podpredsednik vlade Al Sabri drugi pa Husein Safai.

● Politični oddelek tržaške kvesture je sporočil, da je v zvezi s fašističnimi demonstracijami, ki so bile ob koncu tradicionalne prireditve veteranov iz I. svetovne vojne, prijavilo sodišču pet oseb. Ob tej priliki je skupina pripadnikov neofašistične organizacije izkoristila manifestacijo na trgu »Unitas« v svoje namene, pela fašistične pesmi in pozdravljala povorko z »rimskim pozdravom«. Vse to se je dogajalo po uradnem zaključku prireditve, ki so ji prisostvovali najvidnejši predstavniki političnega življenja tržaške pokrajine.

Odkritje spomenika generalu Maistru v Kamniku

V krasnem nedeljskem jutru se je ves Kamnik odel v praznično oblačilo. Raz hiš in poslopij so plapolale zastave v pozdrav našim gostom, ki so prihajali na odkritje spomenika enemu največjih sinov slovenskega naroda: kamniškemu rojaku generalu in pesniku RUDOLFU MAISTRU.

Spomenik v Nabrežini

Nadaljevanje s 1. strani

ra, kipeč iz uklenjenosti skalovitih kraških tal proti osrečujočemu prostanstvu svobode — bo poslej, stoječ sredi nabrežinskega trga, neminljivo znamenje neuklonljivega človeškega ponosa in časti, izraz trajne hvaležnosti živih žrtvam protifašističnega boja iz Nabrežine in njenih okoliških vasi.

Slovesnost je otvoril nabrežinski župan dr. Dragomir Legiša, govornik pa je bil komunistični poslanec v rimskem parlamentu domačin Albin Škerk, medtem ko sta v italijanščini govorila Guerigli, predsednik ANPI in Lizzero, nekdanji komandant garibaldincev in sedanji poslanec v rimskem parlamentu. Vsi govorniki so poudarjali veličino žrtev osvobodilnega boja, saj prav te žrtve s svojim presunljivim molkom zahtevajo mirno in razumno sožitje pripadnikov dveh različnih narodnosti, ki naj se združita v znamenju medsebojnega spoznanja in spoštovanja. To sožitje dveh narodnosti, ki živita na istem prostoru, pa je še potrebnejše v današnjem času, ko se oglašajo teme sile preteklosti in hujkajo k šovinizmu in nestrpnosti. In končno morajo biti vse napredne sile človeštva na oprezu zaradi nevarnosti, ki preti največji človeški dobrini, ki je svoboda in mir.

Proslava je bila obogatena z razstavo o boju in žrtvah devinsko-nabrežinske občine in s kulturnim programom, ki ga je izvajala domača godba na pihala, dekliški pevski zbor in združeni moški zbori. Celotna proslava ob odkritju spomenika pa je pričala, da je naš kraški človek trdno zasidran na svojih skalovitih tleh.

Gostinsko podjetje
»HMEJAR«
ŽALEC

priporoča, da obiščete njene obrate. Dobra postrežba, zmerne cene — jedaja in pijača ob vsakem času.

Pridite — ob prijetnem pomenku z znanci ali prijatelji — ob veseli družbi vam bo hitro minil čas.

VOJANOVU, osvoboditelju Maribora ter obsežnih predelov slovenske zemlje na severu naše domovine v letih 1918 in 1919.

Skoraj deset tisoč ljudi se je zbralo na Trgu talcev, kjer je bila osrednja slovesnost. Poleg številnih borcev-prostovoljcev za severno mejo, nekdanjih borcev narodnoosvobodilne vojske, mladih ter drugih občanov, so se proslave udeležili tudi podpredsednik zvezne skupščine dr. Marjan Breclj, častni predsednik odbora za postavitev spomenika Franc Leskošek-Luka, podpredsednik odbora za SRS Marjan Orožen, generalpodpolkovnik Franc Tavčar, sinova generala Maistra Hrvoj in Borut ter številni družbenopolitični delavci iz vse Slovenije.

»Spomenik naj stoji tako trdno kot je stal general Maister s svojimi prostovoljci v borbi za nacionalno osvoboditev našega naroda na severu Slovenije,« je po raportu Maistrovih borcev Francu Leskošku-Luki v uvodnem govoru med drugim dejal predsednik občinske skupščine Kamnik Vinko Gobec.

Nato je imel slavnostni govor član Republiškega odbora ZZB NOV Slovenije in predsednik Odbora koroških partizanov, tov. inž. Pavle Zaucer-Matjaž, ki je poudaril, da se Kamničani ob letošnjih proslavah 25-letnice osvoboditve na najbolj dostojen način oddoljujejo s postavitvijo in odkritjem spomenika svojemu velikemu rojaku generalu Rudolfu Maistru, ki se je pred pol stoletjem s svojimi smelimi dejanji vključil v zgodovino slovenskega naroda, ko je v kritičnih usodnih dneh po razpadu Avstro-ogrske monarhije v Mariboru sprostil svoje izredne sposobnosti in se odzval klicu svoje domovine, klicu svojega naroda, ki je stal takrat brez pravega vodstva, znova nepripravljen na zgodovinski prelomnici. Posebej je govornik še poudaril, da se je slovenski narod takrat znašel v zelo težavnem položaju, polnem negotovosti in nevarnosti. Na najbolj ogroženem področju, v močno potuženem Mariboru, se je takrat našel mož, ki je bil sposoben oceniti vojaško in politično situacijo, Rudolf Maister, ki je s svojim odločnim nastopom 1. novembra prevzel vojaško poveljstvo, uvedel slovensko vojaško oblast ter s svojim samoiniciativnim, energičnim in hrabrim dejanjem odprl novo stran zgodovine za slovenske ljudi v Mariboru in na Spodnjem Štajerskem. Tako so dogodki v novembrskih dneh 1918 pod vodstvom generala Maistra in ob zgledni podpori njemu udanih oficirjev in vojakov-prostovoljcev odločili pripadnost Ma-

ribora in Spodnje Štajerske, kajti ti prostovoljci niso znali le priboriti marveč tudi braniti in ohraniti Maribor in slovensko Podravje, kar je bilo pri določevanju meje na mirovni konferenci zahodnih velesil odločilnega pomena, da so bili ti kraji prišojeni Jugoslaviji.

Govornik je nato dejal, da se letos spominjamo še ene za nas Slovence žalostne obletnice, obletnice tistih bridkih dni izpred 50 let, ko smo z vsiljenim in krivičnim plebiscitom izgubili slovensko zemljo na Koroškem, kjer se danes po tolikih desetletjih na deset tisoče koroških Slovencev ne uživa vseh človeških in mednarodno pravnih zagotovljenih narodnostnih pravic. Inž. Zaucer je izrekel pričakovanje, da bo tudi v Avstriji, zlasti na Koroškem vsaj ob 50. obletnici plebiscita, v jubilejnim letu OZN in ob 15. obletnici podpisa avstrijske mirovne pogodbe pri večinskem narodu zavladalo vzdušje strpnosti in da bo tak duh nadvladal nad zlovesčo preteklostjo šovinizma in nacizma. Skrajni čas je, da bi se Avstriji zavedali svojih obvez in dolžnosti do koroških Slovencev. Odnos manjšine in njenih pravic je preiskusni kamen demokracije in humanizma, je odraz stopnje kulture večinskega naroda in je merilo razumnosti in plemenitosti in srčne kulture vsakega Avstrijca. Upravičeno zahtevamo, je dejal govornik, da tisti, ki so poklicani uresničevati duh in črko ustanovne listine OZN in 7. člena državne pogodbe, to svojo dolžnost tudi častno izpolnijo. Dokler razumnim in strpnim besedam, ki smo jih nedavno slišali na Koroškem, ne bodo sledila tudi ustrezna dejanja, pač ne moremo verjeti v njihovo iskrenost. Besedam naj sledijo dejanja. (Navdušeno pritrdjevanje!) Ob tem spomeniku, je nadaljeval govornik, s tega množičnega zbora izražamo željo, da naše vodstvo in naša vlada storita vse, da odločno zahtevata, da se v meddržavnih odnosih z sosedji uredijo vsa odprta vprašanja, ki se tičejo naših narodnih skupnosti v zamejstvu. To je naša obveza do zamejskih Slovencev, ki je v interesu Slovenije in vse Jugoslavije, ki je v interesu dobrih odnosov z sosednimi državami.

Odkritju spomenika, ki je delo akademskega kiparja Antona Sigulina, je sledil kulturni program. Pred sklepom slovesnosti ob odkritju spomenika Rudolfu Maistru-Vojanovu v Kamniku pa je predsednik pripravljalega odbora dr. Maks Pohar zbrani množici prebral še pozdravno brzojavko maršalu Titu.

FRAN STAUDEKER

PROSLAVA PETINDVAJSETLETNICE OZN V IDRJI — Slovesnosti drugega dne tega pomembnega jubileja so se začele v Idriji že v zgodnjih jutranjih urah in dosegle višek z zborovanjem na Trgu maršala Tita, kjer je zbrani množici spregovoril dr. Aleš Bebler. Ob koncu tega dvodnevnega praznovanja 25-letnice OZN so udeleženci proslave poslali pozdravno pismo predsedniku Titu in brzojavko jubilejnemu zasedanju generalne skupščine OZN.

(Foto: Miloš Svabič)

Besede naših dopisnikov

KOČEVJE

Kritična beseda o marsičem

Dne 14. oktobra so se v Kočevju zbrali delegati ZZB vseh krajevnih organizacij na občinski konferenci. V občini je 21 krajevnih organizacij, v katerih je vključenih 1900 članov.

Poročilo upravnega odbora je nakazalo vrsto problemov iz življenja in dela članov združenja. Aktivnost članov je vidna po vseh dejavnostih v občini, čeprav presegajo poprečna starost članstva že nad 60 let.

Stanovanjsko vprašanje je še vedno pereče. Delegati so v razpravi poudarjali, da je za Kočevsko določen precejšen odstotek sredstev za gradnjo in adaptacijo stanovanj za borce, ker dobi samo to, kar v sklad plačajo delovni ljudje v sami občini, ali pa še tega ne. Znano pa je, da je bila Kočevska v letih NOB najbolj požgana in porušena izmed vseh območij Slovenije. Od okrog 170 vasi je bilo do tal požganih 120, vse druge pa so bile požgane in porušene delno. V povojnih letih so delovni ljudje Kočevske veliko prispevali k splošnemu napredku z oddajo lesa iz gozdov. Še danes pa je Kočevska gospodarsko nerazvito območje, ki se lahko primerja samo s Kozjanskim. Ti kraji so še vedno v istem stanju, kakor so bili pred vojno, o kakem gospodarskem napredku ni govora. Ljudje bi si radi izboljšali svoja mala gospodarstva, na katerih životarijo, pa nimajo za to denarja.

Ob koncu leta 1969 je prejemalo družbeno pomoč 110 upravičencev, in sicer: 67 po 100 ND, 24 po 150 ND, 10 po 200 ND, 4 po 250 ND in 5 po 300 ND. Po starem odloku je družbeno pomoč prejemal lahko samo tisti, čigar cenaz davčne osnove ni presegal 200 ND na člana družine v letu. SO je letos stari odlok popravila in dvignila cenaz na 300 ND na člana. Članom ZZB pa je znano, da je po drugih krajih Slovenije te vrste pomoči mnogo večja, in se sprašujejo, zakaj so take razlike med razvitimi in nerazvitimi kraji, čeprav so se borci enako borili za novo družbo in osvoboditev.

Zelo pereč problem je tudi šolanje in zaposlovanje otrok umrlih in še živečih borcev. Študen-

dije se zelo težko dobiti, prav tako zaposlitev za mlade ljudi, ker v občini ni na razpolago prostih delovnih mest.

Članstvo spremlja dogajanja v gospodarstvu, našo pasivno zunanjo trgovino, uvažanje nepotrebnega blaga, dviganje cen itd. Trud in napore skupščine občine Kočevje članstvo razume in jo podpira, ker ve, da pri dohodkih, ki jih ima na razpolago, ne more več storiti, kakor stori. Za to je za Kočevsko nujna pomoč republike, kakor za druge nerazvite kraje Slovenije.

Delegati so se v razpravi dotaknili še vrsto vprašanj, kakor na primer dajanja priznanj borcem, pokojnin, vzgoje mladine, razvijanja tradicij ljudske revolucije, varstva spomenikov itd. Izvolili so nov upravni odbor in dva delegata za republiško skupščino.

PETER ŠOBAR

DRAVLJE

Že drugič v partizanske kraje

Združenje borcev Dravljane v ljubljanski občini Šiška je priredilo letos že drugi izlet v partizanske kraje. Dva Sapova avtobusa — saj nas je bilo 94 — sta nas tokrat odpeljala po Dolenjski. Pri Ivančni Gorici smo mimo Muljave zavili v dolino Krke in se za nekaj časa ustavili v Žužemberku. Pot smo nadaljevali proti Dvoru. Namesto, da bi šli na Kočevski Rog kar iz Podturna kot ponavadi, smo morali zaradi popravila glavne ceste zaviti v obvoz skozi Črmošnjice.

Naš vodič iz Podturna, partizanski borec Lojze Murn, nas je vodil v Bazo 20, ki je dobro oskrbovana. Vseh hišic je tam kar šestindvajset in so jih gradili po potrebi. Saj je med NOB bil tu IO OF in CK KPS ter drugi forumi NOB. Sedaj je tam muzejska zbirka iz osvobodilnega boja na Kočevskem.

Baza 20 je precej razsežna. Toda na območju Roga je še več postojank — manjše bolnišnice, grobišča, dve tiskarni in več delavnic.

Prav zadovoljni smo se vračali skozi Dolenjske Toplice, kjer nas je čakalo pripravljeno kosilo. Tu smo se ustavili nekoliko dlje in izkoristili priložnost za kopanje.

Po 17. uri smo se odpeljali proti Ljubljani skozi Novo mesto in

ugotavljali, da je bil izlet zelo zanimiv in poučen, zato bi priporočali tudi drugim ZB naj priredijo izlete za svoje članstvo v Kočevski Rog in Bazo 20. Priložnosti je dovolj še sedaj jeseni ali pa prihodnje leto pomladi.

STANKO SKOCIĆ

LJUBLJANA — BEŽIGRAD

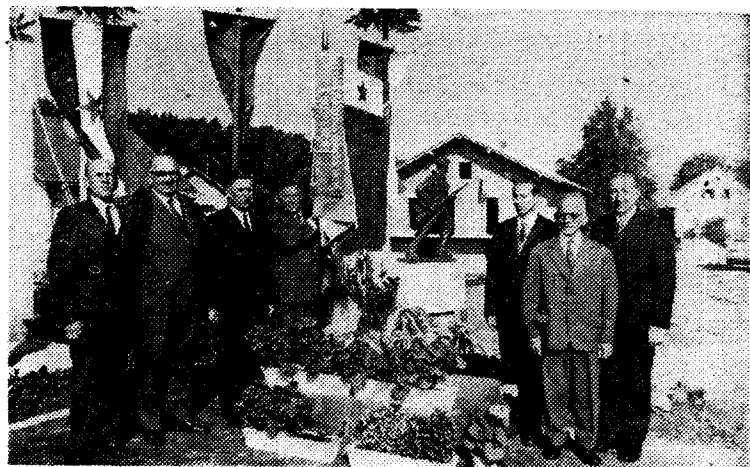
Obisk v celjskem muzeju NOB

V soboto, 17. oktobra, so člani odbora Zveze združenj borcev NOV občine Ljubljana-Bežigrad in iz vsake krajevnice organizacije po nekaj najaktivnejših odbornikov odpeljali na ogled celjskega muzeja NOB. Obiskovalcem je razstavljena eksponate razlagal Celjan Stane Terčak, ki je med drugim ob vozičku, s katerim so v Frankolovem v skupna grobova vozili obešene talce, povedal nekatere nedavno odkrite podrobnosti.

Ogledu muzeja je sledil ogled »Starega piskra«, dvorišča nekdanje celjske kaznilnice, v katerem so Nemci streljali talce. Pred smrtjo so žrtve lahko pisale poslovilna pisma in precej teh pisem je razstavljenih. Njih vsebina je tako pretresljiva, da marsikomu še sedaj izvabi solze iz oči. Izletniki so se poklonili spomenu talcev v Frankolovem, nato so se odpeljali na kosilo v Tržišče. Tu jih je pozdravil predsednik sevnjske občine, ki se je tudi zahvalil za pomoč bežigradskih članov ZB otrokom s Kozjanskega.

Posebna zanimivost tega izleta je bila — seja v avtobusu. Avtobus je namreč imel ozvočenje in predsednik občinske zveze tov. Ivan Kunovar je predlagal razgovor o tekočih nalogah in drugih vprašanjih, ki se tičejo borčevskih organizacij in njihovih članov. Razpravo je odprl z nalogami, ki nas čakajo v zvezi s 1. novembrom. Poleg razprave o tem, kakšno ime naj dobi nova osnovna šola v Stožicah, je Janez Režek, član komisije za reševanje stanovanjskih vprašanj članov ZB pri skupščini mesta Ljubljane kot gost bežigradske organizacije borcev podrobno razložil načela delovanja in dodelanje rezultate te komisije. Izleta so se udeležile tudi žene aktivnih odbornikov, kar je prav tako vredno pohvale.

S. K.

Odbor ZB Sentjakob-Podgorica z novim praporom ob spomeniku padlim borcem NOV

LJUBLJANA

Razvitje prapora ZB NOV v Podgorici

Številnim praporom ZB NOV se je pridružil še prapor Združenja borcev NOV Sentjakob — Podgorica pri Ljubljani. Vasici, ki sta imeli leta 1941 le 123 hišnih števil, sta dali 46 partizanov, od katerih jih je 19 padlo v boju s sovražnikom. Dali sta tudi dva talca, sedem članov in aktivistov OF pa je 9. avgusta 1944 leta živih zgorelo v Kraljevi hiši, katero so zažgali člani domžalske domobranske postojanke. Iz teh dveh vasi je sovražnik odgnal v internacijo tudi 20 vaščanov, zlasti žena, od katerih se ena ni vrnila v osvobodeno domovino.

Takoj po osvoboditvi so vaščani v spomin padlim in umrlim v NOV postavili dva spomnika, oba v Podgorici. Eden stoji tam kjer je nekdanja stala Kraljeva domačija, prva partizanska javka v tem kraju, na njem pa so imena Kraljeve mame, njenih treh hčera in dveh sinov ter aktivista Franca Paternostra, ki so tu zgoreli. Na drugem spomeniku so vpisana imena vseh padlih, ubitih in v internaciji umrlih udeležencev narodnoosvobodilnega gibanja iz teh dveh in še dveh sosednjih vasi. Bronasto ploščo s imeni krasi kip partizana v jurišu, delo akad. kiparja Staneta Kolencarja.

V nedeljo, 18. oktobra, je ta sicer majhna organizacija borcev NOV razvila še svoj prapor. Prireditve je bila v prekrasnem jesenskem dnevu pred samopostrežno trgovino »Merkator« na ploščadi, katero je podjetje za to priložnost dalo asfaltirati. Tu je

bila proslava tudi zato, ker so sem prestavili spomenik s kipom partizana, kajti na prejšnjem mestu ni prišel dovolj do izraza, čeprav je bil tako rekoč na cesti.

Takšne prireditve v tem kraju že dolgo niso imeli. Sodelovalo je 20 praporščakov borčevskih organizacij, katerim so se pridružili še praporščaki gasilskih društev. V povorci je sodelovalo tudi okrog 20 narodnih noš iz vasi in okolice ter uniformirani gasilci iz te in še dveh sosednjih krajevnih skupnosti. Tu sta bila tudi godba na pihala iz Domžal in pevski zbor »Posavje« iz Ježice. Program so s prisrčnim recitiranjem in petjem pesmi dopolnili pionirji osnovnih šol iz Sentjakoba, Dragomilja in Dola pri Ljubljani. Razvitiu prapora — pod pokroviteljstvom skupščine občine Ljubljana-Bežigrad, ob priliki prestavitve spomenika padlim v NOV — so prisostvovali skoraj vsi domačini in številni predstavniki borčevskih organizacij iz vseh krajevnih skupnosti bežigradske občine.

STANE KOMAN

Zveza združenj borcev NOV Škofja Loka organizira v počastitev padlih borcev na DAN MRTVIH — 1. novembra

ZALNO KOMEMORACIJO

ki bo v nedeljo, dne 1. novembra 1970 ob 9. uri pred Domom ZB v Škofji Loki.

Zveza združenj naproša in vabi vse prebivalstvo, posebno pa mladino, da se v čim večjem številu udeleži komemoracije in s tem pokaže za služeno priznanje vsem padlim žrtvam.

Ob tabornem ognju

Pred nami je 1. november, dan mrtvih, ko organizacije Socialistične zveze in Zveze združenj borcev NOV organizirajo žalne svečanosti ob robovih in spomenikih padlih v NOB. V Gramozno jamo, blizu pokopališča na Zalah, vse leto prihajajo ljudje, zlasti otroci osnovnih šol, ki jih vodijo prostetni delavci, da se poklonijo spomenu ustreljenih talcev. Pri tem malo kdo kaj več ve o žrtvah ustreljenih v tej jami. Muzejska zbirka za mladino na Črnučah je hotela izpopolniti to vrzel, zato je razpisala natečaj za pripoved o Gramozni jami. Sedaj ima skoraj 26 strani dolg spis izpod peresa tovariša Mira Luštica. Iz te pripovedi, ki je namenjena bežigradskim osnovnim šolam (potem ko bo posneta na magnetofonski trak) smo povzeli naslednji sestavek.

Ta kraj, Gramozno jamo, so si italijanski fašisti izbrali za streljanje žrtve, verjetno zato, ker je blizu pokopališča... verjetno pa tudi zato, ker se s ceste in okolice ni videlo, kaj se dogaja v jami in ker je stena gramoznice prestrezala izstrelke, da niso šli predalet.

Posebno vojaško sodišče, ki je do kapitulacije Italije sodilo pripadnikom narodnoosvobodilnega gibanja, je manj kot v dveh letih obravnavalo 7036 prestopkov in sodilo 8146 obtožencem. Izreklo je 84 smrtnih obsodb, v 434 primerih dosmrtno ječo, v drugih primerih pa zaporne kazni do 30 let. Najmanj 24 smrtnih obsodb je bilo izvršenih v Gramozni jami.

Spomladi leta 1942 je italijansko vojaško poveljstvo izdalo okrožnico, v kateri so bila tudi navodila za odbiranje talcev. Mesec dni kasneje je general Mario Robotti, komandant italijanskih sil v zasedeni Sloveniji, pisal svojim podrejenim štabom: »Nujno mi za področje vsake posadke javite poimenski seznam talcev, ki bodo z življenjem plačali izdajalske napade na vojaštvo.«

V drugi polovici meseca aprila leta 1942 pa sta general Robotti in visoki komisar za ljubljansko pokrajino

Emilio Grazioli izdala najhujšo odredbo proti pristašem narodnoosvobodilnega gibanja: streljanje talcev. Štiri dni kasneje sta Robotti in Grazioli izdala razglas o ustrelitvi prvih šestih talcev.

Prva žrtev, ki so jo italijanski fašisti ustrelili v Gramozni jami — 7. februarja 1942 ob 8.30 — je bil Milan Sušteršič, sekretar rajonskega komiteja Zveze komunistične mladine za Bežigradom. Milan Sušteršič ni bil ustreljen kot talec, temveč kot obsojenec.

Dne 10. marca 1942 so v Gramozni jami ustrelili 16 tako imenovanih preserskih žrtve. Bili so obsojeni na smrt zaradi partizanske akcije na preserski most, ki je bila v noči med 4. in 5. decembrom 1941. Obsojeni sploh niso sodelovali v imenovani akciji.

Prva dva talca sta bila v Gramozni jami ustreljena 13. maja 1942, druga dva 15. maja, naslednji dan 6 talcev in 17. maja še 5. Tedaj je v 14 dneh padlo v Gramozni jami 15 talcev.

Gramozna jama

Toneta Tomšiča, organizacijskega sekretarja CK KP Slovenije, so v Gramozni jami ustrelili 21. maja 1942. Bil je obsojen na smrt.

V juniju 1942 je bilo v Gramozni jami ustreljenih 20 oseb. Dva od teh sta bila obsojena na smrt, vsi drugi pa so bili ustreljeni kot talci.

Med temi talci je bil tudi inženir Anton Stebi iz Črnuč pri Ljubljani, star 65 let in eden najstarejših komunistov v Sloveniji. Z njim so bili ustreljeni tudi trije organizatorji OF iz vrst ljubljanskega telovadnega društva »Sokol«: Ivan Porenta, Alojz Lubej in Dušan Podgornik.

Tiste dni je kot talec padel v Gramozni jami tudi dr. Aleš Stanovnik, ki je bil najprej član prvega ra-

jonskega odbora OF za Bežigradom, potem pa član mestnega odbora OF za Ljubljano.

V tem mesecu sta kot talca padla tudi Anton Zerjal in inženir Ranko Velebit. Zerjal je bil vodja ilegalnih ciklostilnih tehnik v Ljubljani, Velebit pa je organiziral borbene skupine, ki so sredi Ljubljane razoroževale italijanske vojake in oficirje. Zerjal je bil po vojni proglašen za narodnega heroja.

Dne 13. junija 1942 so v Gramozni jami ustrelili kar 15 talcev hkrati, dne 21. julija pa še 6.

Dne 1. oktobra 1942 so v Gramozni jami ustrelili znanega slovenskega slikarja Hinka Smrekarja, starega 59 let. Ustrelili so ga brez sodbe zato, ker so pri njem našli Radio vestnik Osvobodilne fronte.

Zadnji italijanski razglas o streljanju talcev je bil objavljen 28. januarja 1943, toda teh talcev po vsej verjetnosti niso ustrelili v Gramozni jami. V letu 1943 so v Gramozni jami streljali le žrtve, ki jih je obsodilo na smrt vojaško sodišče. Takih primerov je bilo do konca italijanske okupacije še 7.

Ko so septembra 1943 zasedli Ljubljano Nemci, so nadaljevali streljanje talcev kot sistem terorja, ki so ga uporabljali na Štajerskem in Gorenjskem že od poletja 1941. Vendar talcev niso streljali v Ljubljani, temveč po raznih krajih na Gorenjskem. Mnogi ljubljanci so bili v letu 1944 ustreljeni kot talci v Kovorju, Šenčurju in Begunjah. Vendar pa lahko ugotovimo po doslej znanih podatkih, da so tudi Nemci leta 1941 ustrelili v Gramozni jami osem oseb v dveh skupinah po štiri — prvo skupino 12. januarja, drugo pa 4. februarja.

Tako je po doslej zbranih in dosegljivih podatkih izkpravilo v Gramozni jami 124 žrtve, od tega 97 talcev, 3 pa so tu brez sodbe ustrelili zato, ker so pri njih našli glasila OF oziroma orožje. Drugih 24 je bilo ustreljenih na osnovi smrtno obsodbe za dokazano ali nedokazano delovanje proti okupacijskim silam.

STANE KOMAN

Is sgodovine revolucije in ljudskega odpora

VTISI S POTI KARAVANE BRATSTVA 70

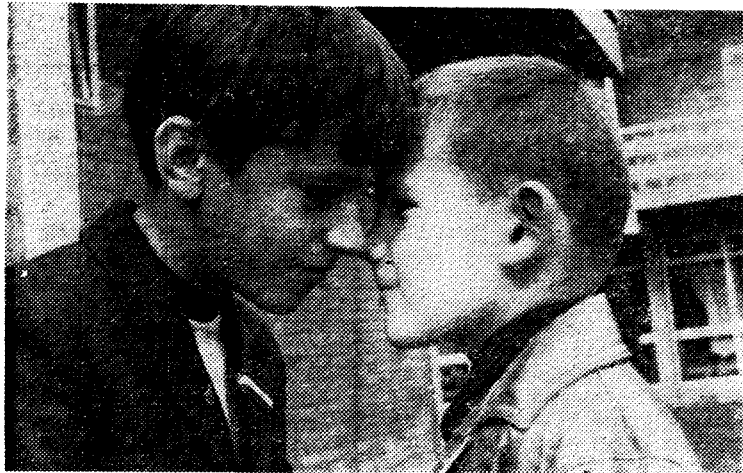
Nepozabna srečanja na srbskih tleh

S sprejema Karavane bratstva 70 v Cupriji

Delegacija iz Sentjurja pri Celju polaga venec pri spomeniku padlih borcev NOV v Požegi

Boris Ogrinec iz Ptuja in Zoran Korać iz Požega sta sklenila trajno prijateljstvo

Fotografija z vprašajem

Fotograf je tole sliko posnel najbrž v zimi 1944—1945, kar sklepamo seveda po snegu in po uniformah. Morda se je to zgodilo v Beli krajini? Vsekakor pa so dekleta prinesla na položaj borcem okrepčilo. Glede fotografije v letošnji 42. številki (14. oktober) nam je poslal delno pojasnilo tovariš Stanko Senuč iz Novega mesta. Dne 9. septembra 1943 je fotograf v Ribnici na Dolenjskem posnel 1. bataljon Tomšičeve brigade, ki je čakal na kamione, da bi ga z njimi prepeljali do Velikih Lašč. Pred vrsto stoji bataljonski komandant Vlado Grebenc-Lado doma iz Dvorske vasi pri Velikih Laščah. Tedaj je bil star šele 19 let. Umrl je po napadu Tomšičeve brigade na Grahovo. Zaradi prehlada je dobil vnetje možgan, pokopali pa so ga na Blokah na pokopališču. Za komandantom stoji njegov šestnajstletni kurir. Kako mu je ime in od kod je doma, se Senuč ne spominja, pač pa po njegovem mišljenju to vedo mnogi borci Tomšičeve brigade. Baje je bilo tudi njemu ime Lado.

V teh nekaj vrsticah je težko opisati vse tisto, kar so doživeli in videli naši nekdanji izseljenci, občinske delegacije ter kulturniki, ko so v Srbiji obiskali številne prijatelje iz vojnih dni ter bili gostje občinskih družbenopolitičnih organizacij. S karavano prijateljstva je iz 18 občin iz severovzhodne Slovenije potovalo blizu 700 ljudi; od tega 350 nekdanjih izseljencev, ki so jih bili Nemci že takoj v začetku, ko so leta 1941 okupirali našo domovino, odgnali z domov ter naposled izgnali v Srbijo, misleč, da bodo na ta način najlažje in najhitreje ponemčili ta del Slovenije ter izpolnili Hitlerjevo naročilo: »Napravite mi Spodnjo Štajersko spet nemško!»

Načrta niso v celoti uresničili, kajti nameravali so v treh etapah izseliti kar blizu 100.000 ljudi s Štajerskega in 88.000 z Gorenjskega. Izvršena je bila samo prva etapa, ki je zajela približno 19.000 ljudi, od tega kar 4000 iz Maribora. Te izgnance so Nemci izgnali v Srbijo. Vsega je odšlo kar 30 transportov, od tega pet iz Rajhenburga, vsi drugi iz Maribora.

Vsi ti izseljenci so našli pri bratih Srbih — v Cupriji, kamor je prispel prvi transport izgnancev, Paračinu, Kruševcu, Džunislu, Lazarevcu, Gornjem Milanovcu, Už. Požegi, Arliju, Kraljevu, Arandjelovcu in številnih drugih krajih v Srbiji — drugi dom. Tu je večina naših izseljencev tudi dočkala težko pričakovano svobodo. Vsi je žal niso dočkali. Mnogi so padli na srbskih tleh kot talci ali na bojiščih.

Te dni pa so bratje Srbi zopet sprejemali svoje že stare prijatelje. Bil sem eden izmed udeležencev karavane bratstva, ki se je spremenila v eno samo manifestacijo nerazdružljivega prijateljstva med Srbi in Slovenci. Prvi nadvse prisrčen sprejem smo doživeli že v Topčideru, kjer so nam mladinke v lepih narodnih nošah voščile dobro jutro ter delile lepo dehteče nageljne, medtem ko nas je s pročelja železniške postaje pozdravljala transparent z dobro-

došlico. Tako je bilo na vseh drugih postajah, kjer se je ustavil vlak. Povsod so igrale godbe, nekdanje pregnance in prijatelje so čakali znanci in gostitelji, stari in mladi so se objemali ter od sreče jokali, nastajale so gručice objetih teles tako, da so tudi nam, ki smo vse to opazovali iz vagonov, stopile solze v oči. Vse to se popisati ne da, treba je doživeti.

Nadvse prisrčen sprejem smo doživeli v Kraljevu, kjer nas je

Skupina udeležencev karavane bratstva pri spomeniku na vrhu Zlatiborja

pozdravljalo celo mesto, skupaj z učenci številnih šol v okolici Kraljeva, ki so nam z zastavicami mahali v pozdrav. Od tu so nato nadaljevali pot številni izseljenci v druge kraje z avtobusi, kajti vsi so želeli obiskati kraje, zlasti pa še svoje stare prijatelje, s katerimi so preživeli vojne strahote ter si delili vse, kar so imeli.

Zapišimo še, da je vlak bratstva in prijateljstva prispel v Cuprijo prav na obletnico osvoboditve. Cuprija je bila namreč osvobodjena že 13. oktobra 1944. leta. Kot znano je bil Beograd osvobojen teden dni pozneje, tj. 20. oktobra 1944. leta. V Kraljevu pa so predstavniki občinskih skupščin Kraljeva in Maribora naslednji dan svečano podpisali listino o pobratenju obeh mest.

V času bivanja v Srbiji sem preživel nepozabne trenutke s skupino izseljencev, ki je bila v Požegi, mestu s sedem tisoč prebivalci. Tu sem šele dojemal in spoznaval vso globino bratstva in prijateljstva. Že prvi večer nam je spregovoril Predrag Barbatović, predsednik občinske skupščine v Požegi, ki je med drugim povedal: »Ni smo bogata občina, a kar imamo, smo si zgradili sami in na to smo ponosni. V NOV smo dali nad 750 žrtev, med njimi pet narodnih herojev. Iz našega kraja je tudi Peter Leković, prvi narodni heroj Jugoslavije, ki je bil odšel v partizane skupaj s svojimi tremi sinovi, a svobodo je dočakal le eden.« Po Petru Lekoviću se imenuje tudi njihova lepa in moderna šola, ki so jo zgradili največ s prispevki občanov in delovnih organizacij. Najbolj se veselijo trenutka, ko bo skozi njihovo mesto peljal prvi vlak po najkrajši poti iz Beograda proti Baru, na Jadran.

V Titovih Užicah imajo tudi lepo urejen muzej vstaje vseh jugoslovanskih narodov. Na partizanskem trgu stoji visok kip tovariša

Tita, v ozadju pa prav gotovo ena najlepših gledaliških hiš v Jugoslaviji, kar vse si je vredno ogledati. Tu so že leta 1941, v času, ko so bile Užice svobodne, izdelovali v podzemeljski dvorani orožje in municijo. Visoko nad Titovim Užicom stoji vrhu planine Zlatiborja preprost, a veličasten spomenik žrtvam za svobodo. V neposredni bližini pa raste nov letni in zimski rekreacijski center z mnogimi hoteli, vikendi.

Ves čas našega bivanja v Srbiji smo bili tako rekoč v središču pozornosti. Tako je bilo vsepovsod, kjer so prebivali naši izseljenci. V Požegi živi Ljubljčan Anton Svete, sicer upokojeni podpolkovnik JA, ki je bil skupaj z Milošem Koračem, predsednikom tamkajšnje SZDL, v času našega bivanja z nami. Svete nam je povedal, da je poročen s Hrvatico, njegov sin pa je poročil Srbinjo. Vsi živijo v bratski skupnosti, gradijo pa si tudi svoj dom. Milojko Ristović iz Požege je ponosno povedal, da se spominja, kako so njemu in njegovim sojetnikom pomagali Mariborčani s hrano — v aktovki ter na vrhvi so jo spustili z nadstropja v vagon, ko je bil njihov transport nekje sredi mesta Maribora. To se je zgodilo kljub temu da so bili kot interniranci dobro zastraženi.

Mariborčani pa imajo v Nuši Jemčevi, profesorici na srednji vzgojiteljski šoli že pravo ambasadorico prijateljstva med Srbi in Slovenci. Bila je skupaj s starši ter osmimi brati in sestrami izseljena v Srbijo. Vojne dni je preživela v kraju Prilipac pri Požegi. V zadnjih treh letih je že trikrat popeljala v Srbijo absolutne vzgojiteljske šole, ki so tu našle nove prijatelje in kamor se bodo še vračale. Do sedaj so obiskale Požego, Kraljevo, Kragujevac in Prilipac, kjer so jim tamkajšnji kmetje pripravili pravo veselje. Zanje je bil to velik praznik. Nušo pa so sprejeli za svojo rojakinjo. Zakaj tudi ne, saj je skupaj s svojo družino preživela pri njih vse vojne grozote...

Nekaj nas je bilo v gosteh pri Radomirju Dabiću, direktorju kombinata Budimka, kjer je v združenem podjetju zaposlenih blizu tisoč ljudi — letno predelajo 2500 vagonov sadja v sadne sokove. Sprejel nas je, kot bi bili stari znanci. Še prej pa smo bili gostje v njihovi tovarni skupaj z mladinskim pevskim zborom iz Maribora, ki je med svojim bivanjem v Srbiji imel samostojen koncert tudi v Požegi.

Zene in dekleta iz Požege so nam vsak dan pripravljale posebne dobrote, katere smo dobivali v motelu, kjer smo stanovali. Tako dobrih in okusnih tort se nisem okusil.

Kot sem zvedel, bodo čez dve leti prišli k nam v Slovenijo na obisk tudi številni srbski prijatelji, naši znanci, mnogi morda prvič. Ali jih bomo znali tako gostoljubno ter z vso bratsko pozornostjo sprejeti ter tako potrditi, da naši spomini nanje in na njihovo gostoljubje še niso pozabljeni?

FRANJO HOVNIK

Gostinsko podjetje

**»KAJUHOV DOM«
V ŠOŠTANJU
s svojimi obrati**

priporoča obisk. Ob dobri jedi in pijači vam ne bo žal presedeti trenutke prostega časa pri nas. Prepričajte se!

Utrinki in odmevi

„Imeli smo ljudi, vrhu gore hrast...“

Zrem v granitni steber z 18-timi izklesanimi imeni:

M. Bizjak (23 let); E. Cole (17 let); V. Gorjanc (28 let); J. Kristan (30 let); F. Lumbard (47 let); L. Ogrizek (39 let); E. Tominc (21 let); J. Seles (81 let!) Se in še se vrste imena.

Da, ... imeli smo ljudi, vrhu gore hrast, dali smo jih vam, kaj hočete grobovi še od nas?

Takšne misli — s tem vprašanjem — se nam vsiljujejo pred slednjim spominskim obeležjem: pri Bolku, v Bukovju, v Saječah, Pivki in kje še vse. Koliko trpljenja, morje krvi in gorja je za te izklesanimi imeni. Neme črke: a njihov krik je glasnejši od treskanja bomb, njihova govorica močnejša od vsakega nasilja. Ta nemi krik nenehno obtožuje krivce. Nenehno pa govori našim mlajšim rodovom, kako dragocena je svoboda naroda; toliko dragocena, da so zanj dali to, kar je vsem najdragocenejše — svoje življenje. S svojo žrtvijo so v temelje svobode vgradili svoje veliko srce, svojo ljubezen do naroda, do teh naših polj, gozdov, loz in gmajn.

Sele 17-letni Edo ... ko se je komaj dobro poslovil od šolskih klopi, že je na njegovih licih zamrla vsa mladostna prešernost. Ze je bil možat, partizan. In že je omahnilo življenje, ki je komaj vzbrstelo. Njegova kri je poročila cerkljanske rebr.

Tominc ... Hruševac, ki je že v Dražgošah in na Mošenjski planini bil svoj poslednji boj za življenje — boj, ki je sele klical k uporu.

In Ogrizek — z njegovim imenom je povezan dolgoletni boj za pravice našega naroda. Začetki tega boja segajo tja v tisto leto 1926, ko je deloval v »trojki« v Hruševju skupaj z A Zakljem in

J. Sajevicem. Njegova partizanska pot ga pelje skozi Dražgoše, Mošenjsko planino, Uden boršt, skozi zloglasno mučilnico gestapa v Begunjah in še prek strašnega Mathausena v krematorij.

Kristan — sin družine Pepelove, ki bi ji lahko rekli »dvanaest jih je bilo — dvanaest partizanov!« Bosenski gozdovi so zadnje počivališče tega prekomorca.

Seles — ponavljam: 81 let! Niso ga strla bremena visoke starosti, težkega dela na sajevskih rebreh. Kloniti pa je moral za vedno pod okupatorjevo kroglo.

Bizjak ... še tja med šolske klopi se ga spominim: mladostno vder, tovariški. A že kmalu za tem se je poln partizanskega zanosa, z rdečo ruto okrog vratu, oprtan z nahrbtnikom, kot Gradnikovec oglašil v mrzlem večeru — v pozdrav. Kot bi vedel — poslednji pozdrav materi in sosedom pred krvavim črnoškim bojem.

Lumbard ... le kako je tistega februarjskega dne zaječalo šestero nedoraslih otrok! Sovražnikova krogla ni prizanesla temu predurnemu možaku. Zgrudil se je ob zidu svoje lastne domačije, v katero je vgradil toliko truda in žuljev, da bi njegovi fantje in dekletca imeli nekega dne boljši kos kruha.

Se vedno zrem v izklesana imena na granitni plošči; za vsakim je nema tragedija enega življenja in vsega naroda; za vsakim srdit boj za lepše dni te naše tepe deželice.

Kod vse bi lahko postavili spomenike poslednjemu junaškemu boju teh naših ljudi: na sivem Nanosu, pod tihimi smrekami in bukvami sajevskih Loz in Trnovskega gozda, na cerkljanskih rebreh in bosenskih gozdovih. Povsod so razdajali sebe do poslednjega diha — za nas in za naše zanamice — za mir in svobodo.

M. P.

Spominu Logarjeve matere

Porodilo se je lepo jutro. V žarkih sonca se je kopala »čarovniška« gora Slivnica, prijetno je bilo slišati žuborenje potoka Cerkljanske, in tam nad jezersko gladino se je poigraval lahen vetrič. Priluhnil sem utripu delovnega

dne. V znameniti Brestovi tovarni se je sto in sto ljudi sklanjalo nad sodobnimi stroji. Njihovi izvrstni izdelki si uspešno utirajo pot na domača in svetovna tržišča. V uradih so šklepetali pisalni stroji. Roka umetnika Lojzeta je drsela po platnu, gotovo nas bo spet kmalu razveselil z novo mojstrovino.

Sel sem po Cesti 4. maja in se ustavil na dvorišču ene izmed najstarejših hiš tega notranjskega mesteca. Logarjeva domačija je to. Kdo ve, koliko rodov se je že zvrstilo tu, živeli so, trpeli in umirali in za njimi so na kraju nehanja ostajale gomile. Potrkal sem na vrata in sprefela me je dobrodušna Logarjeva mama. Kmalu sva bila v živahnem pomenku. Začela je pripovedovati in pred mojimi očmi so vstajale podobe iz preteklosti.

V krstno knjigo so zapisali: Angela Peterlin, rojena 20. maja 1889 v vasi Dolščaki pri Robu. Tedanji cerkniški župnik pa je za beležil: Franc Logar, roj. 1886. v Cerknici. Naglo so jima minila brezskrbna otroška leta. In mladenka Angela takrat še niti slutila ni, da bo postala Cerkljanka, pa tudi mladi mesar France ni vedel, da tam v ljubkem in slikovitem naselju Dolščaki živi dekle, ki mu je namenjena za življenjsko družico, da bo z njim delila veselje in žalost in ga bo zvesto spremljala skozi vse viharne dni življenja tja do njegovega poslednjega slovesa 25. februarja 1951.

Devet otrok je nosila pod srcem. Dva sta kmalu odšla v nepovratnost in dvoje malih belih krst je zasula zemlja. Sedem pa jih je živelo, in oba roditelja sta se vneta trudila, da bi jima pomagala pri njihovi osamosvojitvi. Pa ne samo to. Vcepljala sta jim tudi domovinsko ljubezen in čut za socialno pravičnost.

Pa pojdemo kar po vrsti. Prvorojenka Slava (12.2.1913). Vsi na Notranjskem te prav dobro poznajo. Kot okrajna aktivistka AFŽ si bila na kdo ve kolikih sestankih. In zelo prizadevno si izvajala svoje poslanstvo. Sama dobro veš, da delo aktivista v tistih časih administrativnega socializma ni bilo ravno prijetno. Doma hrani številna priznanja za zasluge v NOB in povojni izgradnji. Aktivistka OF si bila v rodnem kraju,

kjer se je bil vgnezdil sovražnik. Hudo, prehudo je bilo zlasti 14. in 19. septembra 1943, ko je goreči vihar v Cerknici uničeval domove in gospodarska poslopja. Mnogo naših sodelavcev pa je moralo na stopiti mučeniško pot — v nacistična uničevalna taborišča. Vem, da nikoli ne boš pozabila na tiste čase v zadnjem letu vojne, ki si jih preždel v ljubljanskih policijskih zaporih. Materino srce je trepetalo za tvojo usodo.

Mati Logarjeva, srce vam stiska neznosna bol in smrtno bled je vaš obraz. Kaj se je zgodilo. Tam pri Otoku leži s krvjo oblit vaš sin Viktor. Aktivni udeleženec NOB je bil in drugega julija 1942 je smrtno zadet omahnul. Komaj 28 let je izpolnil. Nikoli ne bo nadaljeval očetovega poklica, za kar se je bil izučil.

In kje si ti, mamini sin France? Ponosna je bila mati na svojega sina šolnika. Pred vojno je učiteljeval na Stajerskem, a ko so nacisti prišli v deželo, se je pred njimi umaknil v rodni kraj. A tu ni mogel drugače kot delovati na uredništvu programa OF. Leta 1942 pa so prišli ponj. Fašistična taborišča Gonars, Padova in Treviso je preživel. Po vdaji Mussolinijeve Italije pa so ga zajeli Nemci. Kam vodi tvoja pot? V živinskih vagonih sta z najmlajšim bratom Rafkom. In tam pri Rimskih toplicah, v kraju, ki ti je bil poznan, sta oba z bratom skočila iz drevega vlaka. O dobrodošel, mladi 27-letni učitelj Franc Logar. Naša bojna enota Slandrova brigada potrebuje komisarjev. Kar pripravi se za to! Pa je prišel tisti usodni 28. april 1944. Tam pri Okroglem si bil s svojo enoto. Navalili so Nemci in vnel se je hud spopad. Iz tega boja se nikoli več nisi vrnil. Sotovarši so ti izkopali gomilo. Hrepenel si po svobodi in vroča želja ti je bila priti spet v rojstni trg, stisniti roko materi, očetu, pomenkovati se z brati in obema sestricama. Pa si le prišel domov. Toda ne ves. Leta 1946 so iz Stajerske zemlje vzeli vse, kar se ni vsrkalo vase, vzeli tvoje kosti in jih položili v malo leseno krsto, na kateri je bil vtisnjen državni grb. Potem je bil svečan pokop v Cerknici. In sedaj se veter poigrava nad tvojo gomilo, a popotnik lahko med padlimi Cerkljanci in okoličani prebere tudi tvoje ime.

Stosedemtrideset vas je iz tega nekdanjega trga in njegove sosesčine, ki ste položili svoja dragocena življenja na žrtvenik svobode...

Kaj pa sin Vladimir? Tvoja mati mi je povedala, da se boš letos 20. decembra srečal z Abrahamom. Pred vojno si bil v visoki elektrotehniški šoli v Beogradu. Sledili so trpki dnevi v nemškem ujetniškem taborišču, a iz ne vem katerega Stalaga ti je uspelo pobegniti. Potlej pa si bil vse do tistih nepozabnih majskih dni 1945 med koroškimi partizani. Opravljal si zelo zahtevno nalogo: generalnega direktorja ISKRE v Kranju.

Ko se je začelo, je bilo Logarjevi Darinki komaj sedemnajst pomladi. Toda mladost ji je bila samo v vzpodbudo za prizadevno

delovanje v mladinski organizaciji. Stori la je vse, kar je bilo, v njeni moči, da bi tudi ona pomagala v osvobodilnem boju.

Kdo ve, koliko kilometrov že kaže števec tvojega avtomobila, ti preživeli udeleženec NOB Rafko Logar (roj. 1925). Mati je pripovedovala in jaz sem beležil. Vem, da se boš do konca tvojih dni živo spominjal preživetih mesecev v italijanskih fašističnih taboriščih, vem, da nikdar ne boš pozabil na tisti dan, ko sta s pokojnim bratom Francetom pri Rimskih toplicah skočila iz drevega vlaka. In neizbrisni spomini te vežejo na tvojo borbeno enoto Slandrovo brigado na Stajerskem.

Cepprav si ti moj prijatelj in soborec Bine (Albin Logar rojen 1.3.1922) partizanski prvoborec in nosilec Spomenice 1941 ter sedaj živiš v Ljubljani kot upokojeni višji častnik naše vojske, sem te uvrstil med »zadnjega« pri Logarjevih. Zakaj? Spomnil sem se na neki članek, ki ga je kmalu po osvoboditvi pisal pokojni župnik Anton Crnugelj, aktivist OF v mojem rodnem Babnem polju. Nekaj se je hudoval na nekatere aktiviste, ki se niso ravno preveč brigali za izkvarstvo partizanske vas. Pa je napisal sestavek pod naslovom: Prvi bodo zadnji!

Saj veš, da sva bila precej časa skupaj v Snežniškem pogorju. A preden sem se seznanil s teboj, sem že bral v naših poročilih: Tovarš Bine se je splazil v Cerknico in vrnil bombo na italijanskega stražarja. V poklju si, Bine, in utegne se zgoditi, da boš napisal spomine na partizansko leta. Gotovo pa boš pisal tudi o svojih povojnih funkcijah, zakaj tudi ti sta leta po osvoboditvi že sodili v zgodovino.

O, mati Logarjeva! Hudo mi je, ko pišem te vrstice. Tako krepki in vedrega duha ste bili videti, ko ste sedli s hčerko Slavo v mojega fička in smo se prav počasi odpejlali v Dolenjo vas na obisk k slikarju Lojzetu Perku. Zadnjikrat sem vas videl živo...

»Rada bi umrla takrat, ko bo mnogo rož«, si je želela Logarjeva mama. In ena želja se je materi izpolnila. Ko sem 22. avgusta zrl na njen mrtvaški oder, je bil ta ves v rožah in cvetju. Same rože vse naokrog, med njimi pa spokojno obliče 81-letne partizanske matere Angele Logar. Dež, ki je bil tisti dan kar precej radodaren, je ponehal. Posijalo je sonce in pošiljalo svoje tople žarke na veliko množico ljudi od blizu in daleč. Zdi se mi, da je bil med nami tudi predsednik ZKS Franc Popit-Jokl. In šli smo tam mimo šumljajočega potoka, šli med zelenjem in cvetjem in obstali tam na njivi, ki le smrt jo orje...

Zazvenela je žalostinka, a meni se je zdelo, kot da je to visoka pesem svobodi in svobodnemu ljudstvu. V grob so položili truplo Logarjeve matere, njenega duha pa niso mogli, zakaj take matere, kot je bila ta, ne morejo umreti.

JOŽE JANEŽ

Pravna posvetovalnica

Pogoji za pridobitev družinske pokojnine

V dopisu prosite za pojasnilo, kakšni so pogoji, da družina umrlega delavca dobi po njem družinsko pokojnino. Predvsem bi radi vedeli, koliko let službe mora imeti umrli delavec, da njegova družina lahko po njem dobi pokojnino. Pa tudi, kakšni so posebni pogoji za vdovo, otroke?

Zakon o pokojninskem zavarovanju določa splošne pogoje za pridobitev družinske pokojnine, potem pa še posebne pogoje za posamezne kategorije upravičencev.

Kakšni so splošni pogoji? Predvsem je potrebno, da je imel pokojni delavec določeno dobo zaposlitve. Družinski člani umrlega zavarovanca pridobe pravico do družinske pokojnine, če je zavarovanec imel najmanj 5 let dejanskega zavarovanja, od tega najmanj 40 mesecev v zadnjih 5 letih pred smrtjo. Ali če je imel zavarovanec skupaj pokojninske dobe najmanj 10 let, od tega pa najmanj 5 let dejanskega zavarovanja v zadnjih 10 letih pred smrtjo. Ali če je imel zavarovanec skupaj pokojninske dobe najmanj 20 let, če je imel zavarovanec dobo in starost, ki sta predpisani za pridobitev invalidske pokojnine, če je zavarovanec izpolnjeval pogoje

glede dobe in starosti za pridobitev invalidske pokojnine. Če pa je bila zavarovančeva smrt posledica nesreče pri delu ali poklicne bolezni, tedaj člani njegove družine pridobe pravico do družinske pokojnine ne glede na pokojninsko oz. zavarovalno dobo.

To so splošni pogoji, ki morajo biti izpolnjeni in ki veljajo za vse upravičence do družinske pokojnine. Seveda so še podrobnejši predpisi, kaj je na primer nesreča pri delu (velja na primer, da se šteje semkaj tudi nesreča na poti v službo in domov); kdaj je mogoče dobiti izjemno družinsko pokojnino (prizna jo lahko zvezni ali republiški izvršni svet), kaj se računa kot čas dejanskega zavarovanja itd. Posebni pogoji veljajo za posamezne družinske člane. Ti pa razumljivo veljajo za vsakega posebej.

Za vdovo velja, da pridobi pravico do družinske pokojnine, če je do močve smrti dopolnila starost 45 let (če je dopolnila 40 let, ji pripade pokojnina ko dopolni 45 let). Če ni dopolnila predpisane starosti, ji pripada pokojnina, če je nezmožna za delo, če ima manj kot 15 let starega otroka ali se otrok rodi po smrti zavarovanca. Za vdovo so pogoji strožji. Ta lahko po umrli ženi pridobi pokojnino, če je do smrti žene dopolnila 60 let, če pa je mlajši, mora biti povsem nesposoben za pridobivanje. Razvezani zakonec pridobi pravico do pokojnine, če ima po sodni odločbi priznano pravico do preživnine, zakonska zveza pa ni smela biti razvezana po njegovi krivdi.

Otroci pridobe pravico do družinske pokojnine, če še niso do-

polnili starosti 15 let, če pa se šolajo, - so lahko tudi starejši, vendar največ 26 let. Podrobnejši so predpisi, kaj je v primeru če otrok postane nezmožen za delo, kaj se šteje za redno šolanje, kakoj se v primeru prekinitev šolanja itd.

Starši pa pridobe pravico do družinske pokojnine po umrlem otroku, če sta dopolnila mati 45 let oče 60 let, ali če sta pridobitno »nezmožna«. Seveda pa pridobe pravico do družinske pokojnine le, če jih je umrli zavarovanec preživljal do svoje smrti.

IZID ŽREBANJA NAGRADNE KRIZANKE ŠT. 19

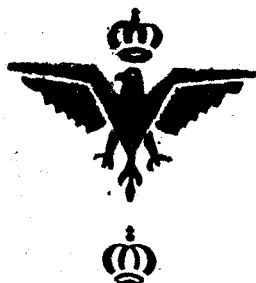
To pot so nam reševalci poslali 475 rešitev. Izmed pravih rešitev je žreb prisodil: Prvo nagrado Franju ZRNEC, Novo Polje V/10, p. Ljubljana-Polje, ki prejme fen aparat »Leak«; druga nagrada pripada Albinu MOZINA, iz Postojnske 7, Ljubljana, ki prejme fen aparat »Carmena«; tretjo nagrado dobi Majda TRILAR, Cankarjeva 12, Radovljica, ki prejme kavni mlinček »CHS«; četrto nagrado bo dobil Jože ŠOBER, Rogovska 2, Novo mesto, ki prejme kavni mlinček »LH«; peto nagrado prejme Francka SODJA, Blejska Dobrava 65, p. Jesenice, ki dobi navijalec las »Figaro«; šesto nagrado dobi Zvonka HUDARIN, iz Topniške 58, Ljubljana, ki prejme navijalec las »Figaro«; sedmo nagrado bomo poslali Miri ŠTAJNAR, Koseškega 30, Ljubljana, ki bo prejela kolekcijo knjig založbe »Borec«; in osmo nagrado prejme Roman BATIS, Tacen 48, p. Ljubljana-Sentvid, ki prejme kolekcijo knjig založbe »Borec«.

Izžrebanci bodo nagrade prejeli po pošti.

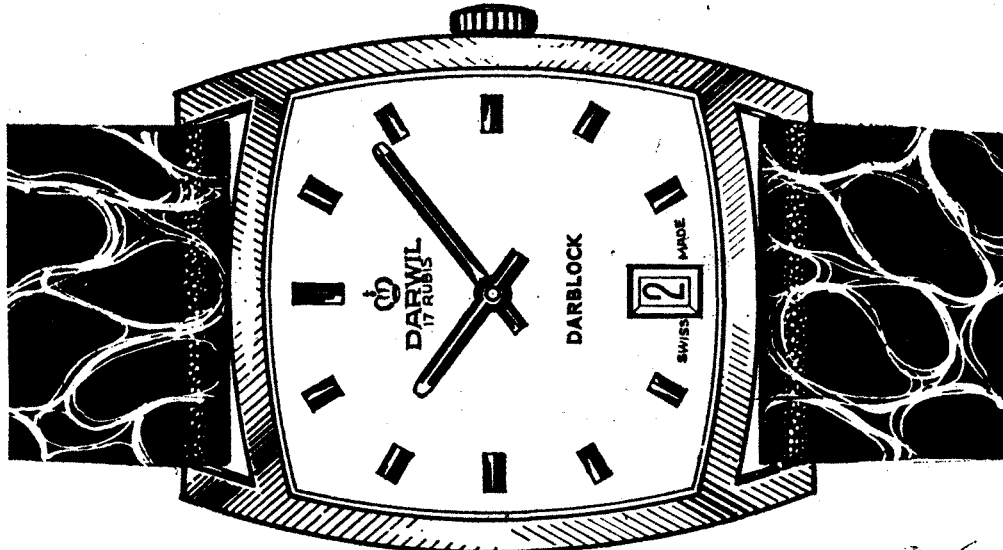
Za sodelovanje pri tej nagradni križanki smo dolžni izreči v vašem in našem imenu tovarni gospodinjstvih aparatov »Elra« iz Škofje Loke vso zahvalo.

**Biseri
proizvodnje**

DARWIL

Lady 71

Lord 71

V vseh je vgrajen specialni mehanizem izredne preciznosti. Najnovejši urah DARWIL – vgrajen DARBLOCK, ki ščiti vsako DARWIL uro proti udarcem in pretresom. DARWIL Superavtomatik SNOW STAR cronometer je pojem elegancie in točnosti. DARWIL LORD 71 Special Flat DARBLOCK. DARWIL LADY 71 DARBLOCK. ženska moda 1970. GENERALNO ŠVICARSKO ZASTOPSTVO

NUDIMO PO SVETOVNIH KONKURENČNIH CENAH NAJVEČJO IZBIRO NAKITA IZ 14, 18 IN 22 KARATNEGA KONTROLIRANEGA ZLATA.

Prodaja s posebno garancijo! Na zalogi vedno 600 modelov ur DARWIL in ARETTA. Ure znamke DARWIL in ARETTA lahko kupite tudi v specializiranih trgovinah in veletrgovinah v Jugoslaviji. Servisi so v vseh večjih mestih Jugoslavije. DARWIL – TRST, PIAZZA S. ANTONIO NUOVO 4/I-II

**SALONIT
ANHOVO**

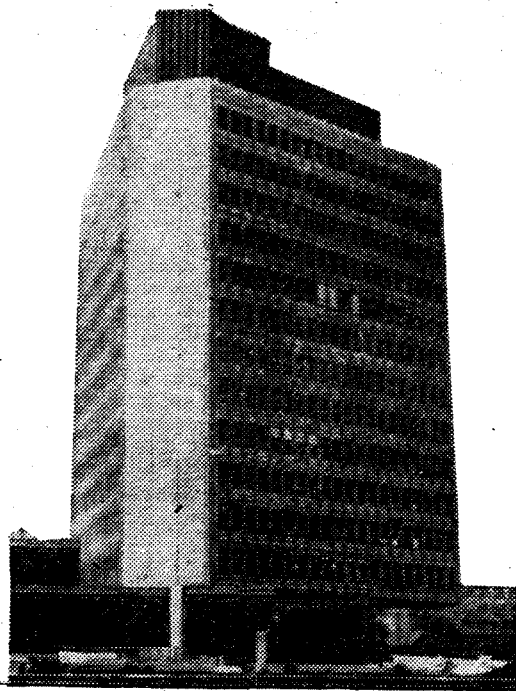
avtoklavirane azbestcementne tlačne cevi za vodovode in namakalne sisteme
avtoklavirane azbestcementne cevi za cestno, kabelsko in toplovodno kanalizacijo ter drenaže

avtoklavirane azbestcementne cevi in cevni filtri »Bistral« za vodnjake, industrijo in rudarstvo

avtoklavirane azbestcementne cevi za hišno kanalizacijo in prezračevalne naprave

azbestcementne valovite in ravne plošče za pokrivanje streh, fasade in montažne elemente

Ljubljanska banka
nadaljuje tradicijo
zanesljivega bančnega servisa

OB SVETOVNEM DNEVU VARČEVANJA
ISKRENO ČESTITAMO
VSEM SVOJIM POSLOVNIM STRANKAM
IN DELOVNIM LJUDEM, KI NAM ZAUPAJO
SVOJE DENARNE PRIHRANKE.

LJUBLJANSKA BANKA

**HIGIENSKA
PAPIRNA KONFEKCIJA**

Taloma

Sladkogorsku
SLADKI VRH

**SEDAJ JE ČAS, DA POSKRbite ZA PRIJETNO
POČUTJE V VAŠEM DOMU V DOLGIH MRZLIH DNEH**

VELEBLAGOVNICA nama LJUBLJANA
VAM ŽE NUDI VELIKO IZBIRO

— trajno žarečih peči — peči na trdo gorivo
— plinskih peči — električnih peči
— peči na gospodinjstvo — domače in inozemske proizvodnje.

Peči lahko kupite
tudi na potrošniški kredit

Trgovska hiša, Ljubljana
Trnovo, Ljubljana
Blagovnica, Kočevje
Blagovnica, Škofja Loka

*Če gradite
pozrite na stroške!*

- PREDEN PRIČNETE GRADITI, OBIŠČITE TRGOVSKO PODJETJE »**GRAMEX**« LJUBLJANA, KURILNIŠKA 10
- PREPRIČALI SE BOSTE, DA IMAMO NA ZALOGI BOGATO IZBIRO NAJRAZLIČNEJŠEGA GRADBENEGA MATERIALA.
- PRIPOROČAMO VAM NAKUP SANITARNE IN OBLOŽNE KERAMIKE IZ UVOZA PO KONKURENČNIH CENAH.
- OBIŠČITE NAŠA SKLADIŠČA V LJUBLJANI, NA LAVRICI IN VRHNIKI

Kulturni obzornik

OCENA

Vladimir Kavčič:

Žrtve

Obsirni roman Vladimira Kavčiča *Žrtve* prikazuje dogodke v Poljanski dolini od predvojnih let do jeseni 1944. Pisatelj si je za prizorišče izbral Poljansko dolino pač zaradi tega, ker sam izvira od tam, na drugi strani pa je prav ta ozka dolinica, stisnjena med škofjeloške hribe, lahko tipičen primer za vse tiste spremembe v razmerah in ljudeh, kakršne prinaša nenormalnost vojne in revolucije.

Ljudje v tej dolini in na okoliškem gričevju so pred vojno živeli tipično življenje slovenskega ljudstva; trdo so se borili za kruh, ob nedeljah in praznikih veseljačili po gostilnah, se ljubili in sovražili, se rojevali in umirali, idejne ter politične razpoke zunanjega sveta pa se jih večino-

ma niso dotikale, čeprav so se na obzorju že kazali temni oblaki svetovnega spopada. Prvo vznemirjenje prinese v dolino tuji življenjski svet, ki tam gradi vojaške utrdbe. Toda to je šele začetek, kajti Nemci kot neznana tuja sila zasedajo tudi Poljansko dolino in v gozdovih že počijo prve puške. Prebivalci se zdaj začno kazati v vsej svoji strašni goloti, na dan prihajajo huda nasprotja, ki so prej tičala nekje na dnu, sproščati se začno temni človeški nagibi, ki so jih v mirnem času prekrivale norme sodobne civilizacije, skratka, okupacija spremeni na videz umirjeno prebivalstvo v krdele preplašene črede, ki se bolj iz obupa kot iz neke idejne zavesti upre nasilju in ki se razen tega grize med seboj,

samo z namenom, da bi si ohranila eksistenco. Ta teža človeških odnosov je pravzaprav glavna vsebina Kavčičevega romana, je tisto umetniško jedro, okrog katerega se bojni dogodki zgrinjajo le kot vzroki in posledice, torej kot manj pomembna lupina.

Žrtve v romanu so zelo raznolike in izvirajo iz različnih nagibov in okoliščin. Lahko so fizične narave, lahko pa nastajajo samo kot razjedanje človekove notranjosti ali kot podiranje vsega trdnega in smiselnega, kar je prav tako tragično kot fizično uničevanje. Te žrtve potemtakem nastajajo ne samo v vrstah ljudi, ki so se iz nekih zavestnih vzrokov odločili za boj proti okupatorju, ampak tudi med tistimi Poljanci, ki se nočejo zanimati za nič drugega kot za svojo vsakdanjost, ampak jih sedaj razmere neizprosno silijo k opredeljevanju. Aktivista Dušan in Skalar predstavljata v romanu to zavestno politično silo, toda oba padata že na začetku narodnoosvobodilnega boja. Bregarjeva družina je na začetku okupacije prijazna do Nemcev, kajti stari Bregar zna nemško, ker je bil nekoč avstrijski vojak, in partizani brez posebnih pomislekov likvidirajo domačo hčer. Nemci surovo požigajo gorske domačije in pobijajo prebivalce, če se jim le zazdi, da imajo zvezo s partizani. Razmere se še zaostrijo, ko v Dolenji vasi ustanovijo domobransko postojanko. Nemir v ljudeh postaja vedno večji, zakaj nihče ne more vedeti, kateri aktivisti ali partizani, ki si mu včeraj še dajal hrano in mu zaupal, se bo jutri znašel v postojanki. Celo otrokom ni prizaneseno. Bregarjev vnuk Miroslav občuduje partizane in bi jim rad pomagal, toda soska ga je že obsodila kot nemškega privrženca in njegova otroška narava komaj da ne omaga pod to hudo notranjo stisko. Neke nedoumne sile in slučajnosti silijo ljudi k določenim odnosom in dejanjem, nihče tem silam ne more ubežati, celo ne uživaški delavec Franc Praga, ki se pred vsem tem umakne v Nemčijo. A tudi njega dočaka usoda, ki mu je po neki strahotni, fatalni zakonitosti vojne že kakor naprej namenjena.

Najgloblje pa je pisatelj razkril človekove nagibe in spremembe v razmerah, kot jih ustvarjata vojna in revolucija, v osebi Gradišarjevega Petra, ki je pravzaprav glavna oseba v romanu. Peter, s partizanskim imenom Gad, je bil pred vojno vročkrven kmečki fant kot toliko drugih, toda vojna situacija sprosti v njem nagone, ki so po kdo ve kakšnih davnih poteh prihajale v njegovo podzavest. Zdi se, da Peter ne ubija toliko iz politične ali revolucionarne potrebe, ampak bolj iz neke svoje notranje, psihične nujnosti. Skozi vrata ustrelji kmeta Matijevca, z

železnim drogom pobije kovača Furlana in s sekuro pokonča staro potovko. Toda v drugem delu se Petrova podoba začne spreminjati, kakor da bi zanesenost revolucije začela polagoma prekrivati njegovo slo po ubijanju. A to je le epizoda v njegovem razvoju. V tretjem delu se v njem pojavi neki odpor proti bolj organizirani obliki boja, proti hierarhični oblasti, ki jo spremlja težnja po uveljavljanju in karierah. Tako Peter zdaj ni več samo borec proti okupatorju in ne samo likvidator brez pomislekov, ampak postaja tudi anarhist in upornik proti vsemu, kar zavira svobodo akcije in kar se postavlja na pot človekovi naravnosti. Tako je Peter na koncu romana drug človek kot na začetku, njegov razvoj je razvoj neosvojenega bitja, ki se poganja preko mnogih zaprek do nekega smisla in uresničitve, je pa njegov razvoj do neke mere tudi podoba narodnoosvobodilne ga boja samega, ki se je razvijal od spontanosti do organizirane armade. Vendar na koncu postane tudi Peter žrtev — likvidirata ga njegova sodelavca Grom in Dolinar — postane tako rekoč žrtev neke svoje uporniške etike, vendar njegova žrtev ni nič manj tragična kot vse tiste, ki jih je sam povzročil.

Kavčičev roman *Žrtve* je realistični roman, vendar je realistična zgradba napolnjena z eksistencialistično teorijo o teži našega bivanja, ki je še toliko težje, kolikor bolj je nenormalna situacija, s katero se ljudje morajo spopadati. Njegov tekst je vseskozi prežet s spoznanjem, da dogodki niso vedno samo tisto, kar se nam kažejo na zunaj, ampak da za dogodki vedno tiči neka velika nerazumljivost človeških nagonov, nagibov in teženj, ki čisto mimo naše zavesti in mimo našega hotenja uravnavajo naša dejanja. Skoda, da je roman zaključen že z jesenjo 1944. Nema se je to zgodilo zato, ker je tekst zelo na široko zastavljen. Vsekakor pa Kavčičevo delo po svoji človeški poglobljenosti, po ustreznosti razmer in dogodkov ter po nekonformističnem obravnavanju stvari sodi med najboljše, kar je bilo do zdaj napisano o narodnoosvobodilnem boju.

JOŽE ŠIFRER

Srebrni jubilej slovenskih časnikarjev

Dne 24. oktobra je bila v prostorih Kluba poslancev slavnostna seja upravnega odbora Društva novinarjev Slovenije, posvečena petindvajsetletnici Zveze novinarjev Jugoslavije.

Ob svojem srebrnem jubileju je Zveza novinarjev Jugoslavije podelila zahvalne diplome ustanoviteljem novinarskega društva Slovenije, plakete pa dvainosemdesetim najzaslužnejšim članom. Na seji, ki sta se jo udeležila predsednik OK ZKS Franc Popit in predsednik RK SZDL Slovenije Janez Vipotnik, so bile razdeljene tudi štiri Tomšičeve nagrade in devet nagrad sklada Toneta Tomšiča.

Letošnji Tomšičevi nagrajenci so: uredniki Primorskega dnevnika STANISLAV RENKO, MILAN BOLČIČ, FRANC KAVS, JOŽE KOREN in IVO MARINCIC, dalje pokojni JOŽE KERSMANC, odgovorni urednik slovenske izdaje Komunističnega SETINCA in redaktor ljubljanske televizije SANDI COLNIK. Nagrade sklada Toneta Tomšiča pa so prejeli: MIRKO ČEPIČ, MARJAN DROBEŽ, MOJCA DRČAR-MURKO, VLADO JARC, BOŽO KOS, MAR. JAN KOS, ANDREJ NOVAK, CIRIL STANI in PAVLE ZRIMSEK.

Zanimivosti

Dvajsetletnica »Matajurja«

Pred dvajsetimi leti je izšla prva številka »Matajurja«, štirinajstrednika beneških Slovencev. To je glasilo petdeset tisoč Slovencev, ki kot strnjena narodnostna skupnost v Benetjah, Režiji in Kanalski dolini nimajo niti sol v materinščini, kaj šele drugih pravic, ki jim pripadajo. Številnim čestitkam, ki jih v teh dneh za svoje plemenito delo prejema uredništvo »Matajurja«, se z iskrenimi željami pridružuje tudi naše glasilo.

Pred podelitvijo nagrade Solženicinu

Sovjetski list »Literaturnaja Gazeta« piše, da je komite za podelitev Nobelove nagrade dovolil, da so ga »zaprletli v umazano igro«, ker je podelil nagrado za književnost Aleksandru Solženicinu. List piše še o aktivni pobudi emigrantskega protisovjetskega časopisa »Stražar«, ki izhaja v Genovi, in Francozinje Therese Basquin pri propagiranju Solženicinove kandidature.

»Jugoslavija v svetu«

V založbi Mladost v Beogradu je pred kratkim izšla zanimiva knjiga, ki nosi naslov »Jugoslavija v svetu«. Knjižno delo, ki je razdeljeno na šest večjih poglavij, prikazuje celotno sliko nastajanja nove Jugoslavije. Knjiga obsega 406 strani. Posamezne sestavke so napisali Dušan Plenk, Božidar Kičović, Predrag Vuković, Gavro Altman, Djordje Radenković, Mladen Gavrilović in Djuka Julius. Predgovor je napisal Dimče Belovski, knjigo pa uredil Branko Dadić.

»Mornar in devetnajst deklet«

V novem filmu sarajevskega režiserja Milana Kosovca »Mornar in devetnajst deklet« bo igrala glavno vlogo Spela Rozin. Vodila bo partizansko bolnišnico leta 1943 in bo imela — po scenariju — petintrideset let.

Vojaki — učitelji

V ZR Nemčiji primanjkuje delovne sile. Tudi učitelji ni, in tako pride na enega predavatelja preveč učencev. Dežela bi potrebovala najmanj 50.000 učiteljev samo za nižje obvezne šole. Kriza je tako velika, da se vračajo v službo celo upokojeanci, stari osemdeset in še več let. Najstarejši učitelj ima osemminosemdeset let. Nekateri šole so za predavatelje jezikov vzele celo vojaške belgijske in ameriške enote NATO, ki so razvrščene na ozemlju ZR Nemčije.

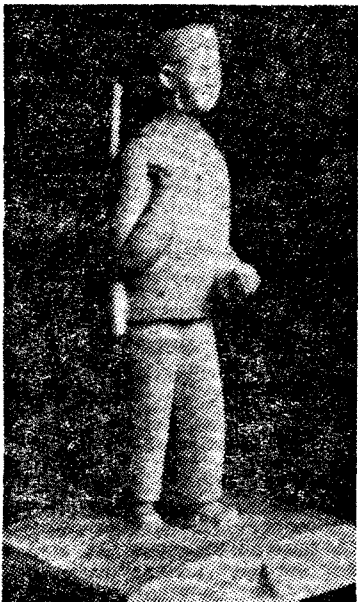
Razstava Hitlerjevih slik

V New Yorku je bila pred kratkim otvoritev razstave Hitlerjevih slik skupaj z deli nemških umetnikov — ekspresionistov. Razstava »Iluzija Hitlerjeve veličine« ima zgodovinsko obeljezje, arhitektonske skice bivšega nemškega diktatorja pa so last Alberta Speera, nekdanjega ministra vojaške industrije Reicha. Med razstavljenimi skicami si je moč ogledati tudi načrt »slavoloka zmage«, ki ga je hotel Hitler zgraditi v sreč Berlinu.

Ruski Hemingway

Mlada Rusinja Nella Bielski je pred kratkim objavila v Parizu roman »Voronjež«, napisan v francoščini. Zgodba med ruskim dekletom in francoskim časnikarjem se pričinja leta 1935 in se dogaja do začetka svetovne vojne, v času stalinistične vladavine. V ospredju zgodbe je politično in policijsko nasilje, ki preganja ljudi na vsakem, še tako zasebnem koraku in s tem spreminja deželo v ječo. Francoska kritika primerja prvi roman Bielske celo s Hemingwayevim romanom »Zhigom orožje«.

Odkrili so spomenik Bošku Buhi

posebnem muzeju. Pripravljeni so že tudi načrti za »drevored mladih junakov«, ki naj bi povezoval spominski dom, muzej in spomenik. Prav tako nameravajo postaviti doprsne kipe osmerice pionirjev-herojev iz vseh naših republik in pokrajin. Tako bo postal kraj poslednjega pohoda borbenega Boške Buhe ne le simbol junaštva mladih, ampak tudi svojevrstna šola domovinske ljubezni.

Natečaj za idejno rešitev spomenika Bošku Buhi je bil razpisan pred tremi leti in na njem so sodelovali samo pionirji. Ziri, ki so jo sestavljali arhitekt Bogdan Bogdanov, kipar Risto Stijović in književnik Dušan Kostić, je prejel več kot šest tisoč predlogov. Prvo nagrado je prejela Jadranka Berić, učenka iz Gornjega Milanovca.

Spomenik Bošku Buhi so odkrili 27. septembra, predstavlja pa lik mladega bombaša, ki stoji na odprti knjigi.

Partizanska ljudska pesem

V spomin in opomin

Let trideset bo skoraj že minulo,
kar smo usodno čakali pomlad
želet si sonca, sreče in radosti.

A nežno cvetje ni se nam več vsulo.
V deželo vdri je tujec in takrat
je ugasnil naš prelepi up mladosti.

Zasul je domovino plaz gorja,
kot ga od turških vojn ni več poznala:
gorje, spočeto iz laži in zla.

Pekoča bol je srca nam navdala.
Le ena bila je odprta pot,
ki jo že veliki poet izbral je:

»Nikar ne bodi hlapčevski robot!
Kdor tujcu klone, narod svoj izdal je.
Zato upri se! Bolje v pogin,

kot v suženjstvo telesa in duha!
Trpljenje strašno, polno bolečin,
pomeni konec bitja in želja.»

Uprlo se je ljudstvo, slo je v boj
za čast, pravico, svoboden obstoj.
Borb slavnih večen naj živi spomin!

Nikdar se ljudstva, ki so kdaj spoznala
svobodo in ki nase so ponosna,
nasilju tujemu ne bodo vdala!

Za boj mladost je darovana rosna,
stotisoč materam je padel sin.
Grobovi padlih so nam opomin!

MIRKO ROŠ

Vojaška veda in tehnika

Ameriški transporterji

Ameriška motomehanizirana divizija ima najrazličnejša motorna vozila. Najbolj znano vozilo je vsekakor oklepni transporter M-113, iz katerega so razvili še druge variante transportnih vozil. Oklepne transporterje M-113 že precej časa uporabljajo tudi v Južnem Vietnamu, kjer so ugotovili, da jih bo treba predelati.

Oklepni transporter tipa M-113 doseže hitrost 65 km na uro (na dobri cesti), po vodi pa lahko plava s hitrostjo do 6 km na uro. Vanj gre dvanaest povsem opremljenih in oboroženih vojakov. Vozilo je težko 10.500 kg, za zavračanje napadov iz zraka pa ima mitraljez s kalibrom 12,7 mm. Predelani M-113 ima še en mitraljez kal. 7,62 mm, ki je namenjen za obstreljevanje ciljev na tleh.

Ameriška motomehanizirana divizija pa ima še nekatere druge oklepne transporterje: M-114, M-577 in M-106. M-106 je oborožen z minometom kal. 81 mm, medtem ko ima M-114 razen dveh mitraljezov kal. 12,7 in 7,62 mm še top kal. 20 mm.

Ameriški vojaški strokovnjaki pripravljajo novo oklepno transportno vozilo X. M. 765, ki je izboljšana verzija transporterja M-113. Napovedujejo, da bo to vozilo imelo namesto mitraljeza kal. 12,7 mm top kal. 20 mm in na sprednji strani nekoliko močnejši oklep.

14.000 KM za patrolni čoln

Ameriška vojna mornarica je pred kratkim dobila nov patrolni čoln, ki je iz aluminija. Njegova nosilnost znaša 250 ton, dolg pa je 52 metrov. Za običajno vožnjo ima dva dizelska motorja s po 750 KM, sicer pa se plinsko-turbinski motor s 14.000 KM. Čoln lahko doseže hitrost 74 km na uro.

Novi patrolni čoln PG-95 je oborožen s tremi topovi, ki imajo razne kalibre: 50, 75,9 in 40 mm. Poleg topov ima še štiri mitraljeze na dveh podstavkih.

Podmornice kot tankerji

Neko ameriško podjetje je predlagalo, naj bi zgradili šest orjaških podmornic in jih uporabljali za prevoz nafte pod ledom Aljasko do pristanišč v severnem delu Atlantskega oceana. Podmornice naj bi imele motorje z jedrskim pogonom.

Vsaka podmornica naj bi imela 170.000 ton. Njeno korito naj bi bilo pravokotno in bi bilo dolgo 283, široko 44 in globoko 27 metrov. Podmornice te vrste bi lahko plule s hitrostjo 3 km na uro.

Papirnaté hiše za vojake

»Papirnata hiša«, ki so jo izdelali v ZDA, je menda dobro prestala najrazličnejše preskušnje glede na odpornost proti slabemu vremenu. Velika je 7 x 6,5 metra. Napravljena pa je iz posebne valovite lepenke, ki je debela nekaj čez 9 mm. Gradivo za stavbo je proti ognju, vodi in črvm odpornije od lesa.

Vsi deli stavbe so enako veliki in zato jih je mogoče združevati in menjati. Trdijo, da so te hiše zelo uporabne za vojaške namene, in sicer za stanovanjske prostore, skladišča, ambulante in za druge potrebe.

»GRADNJA« gradbeno podjetje ZALEC

opravlja vsa dela na visokih in nizkih gradnjah solidno in v pogodbeno določenih rokih. Se priporočamo.

»AVTOSERVIS« DOM ŽALE

Volkswagen servis, popravila ostalih osebnih, tovornih in avtobusnih vozil.

Lastniki vozil — prepričajte se v naše solidne usluge.

Obrambna vzgoja in ljudska saščita

Deset milijard frankov za — nič

Optimistične napovedi in hvalnice o francosko-britanskem super letalu concorde, ki smo jih vse doslej imeli priložnost poslušati in prebirati, se umikajo negotovosti in zaskrbljenosti. Vzrok za to sta konkurenta tupoljev 144 in boeing 2707. Povrh vsega pa so še nepredvidene težave s prototipi.

Francoski PARIS MATCH je pred kratkim posvetil daljši članek težavam, ki spremljajo graditev novega letala, ki naj bi bilo največji dosežek sodobne letalske tehnike. Že uvodoma se pisec članka sprašuje, če niso deset milijard novih frankov, kolikor so jih doslej potrošili v ta namen, zavrgli in če ne bo 50.000 delaycev in strokovnjakov, zaposlenih pri graditvi letala, ostalo brez dela. »Ali bo concorde doživela zmago-slavje ali škandal?« Odgovor na to vprašanje bomo dobili, brž ko bodo z letalom opravili vse potrebne preskušnje.

Prva preskušnja je najlažja: dosežji dvakratno hitrost zvoka. Druga je težavnejša: leteti s hitrostjo vsaj 2.000 km na uro na večjem delu proge Paris—New York (na razdalji 5.000 km, medtem ko je vsa proga dolga 6.000 kilometrov). Če concorde to ne bo zmogla, bo zrela za staro železje. Kaj pa, če bo preskušnja dobro prestala, ali bo takrat že na konju? Se ne, zakaj takrat se bo treba boriti za naročila. Res je sicer, da je naročenih že 74 letal te vrste, toda zaradi naknadnih podražitev se utegne marsikateri kupec še premisliti. Pred sedmimi leti, ko so začeli sprejemati prva naročila, so cenili, da bo vsaka concorde stala nekaj čez sto milijonov novih dinarjev, toda sedaj se sprašujejo, če bo dvesto milijonov dovolj za pokritje vseh proizvodnih stroškov.

Razen tega so v načrt letala vnesli vrsto sprememb. Namesto povsem novega motorja so se zadovoljili z nekoliko izpopolnjenim motorjem, ki ga sicer uporabljajo za pogon britanskih bombnikov. Toda moč teh motorjev je premajhna, da bi potniško letalo concorde letelo na kaki daljši progi od tiste iz Pariza v New York oziroma da bi lahko sprejelo več od približno sto potnikov.

Pred sedmimi leti bi tako letalo še kar zadostovalo, toda v letu 1970 je že nekoliko zastarelo glede na to, da Američani povečujejo nosilnost svojih klasičnih letal. Njihove cene so nižje, čeprav bi bilo potvanje s concorde udobnejše. Francoski in britanski inženirji so morali spet sestati za mizo in spreminjati načrte. Uspel jim je čudež: našli so prostora za 140 potnikov. Toda čudeža te vrste je treba drago plačevati tako z denarjem kakor tudi s časom.

Američani so dolgo nasprotovali gradnji orjaških in dragih potniških letal. »Kakšen smisel je v tem, ako letalo prepelje progo Pariz—New York v dveh urah, če pa potem potrebujemo še dve uri, preden z letališča prispemo domov?« so se spraševali. Kasneje so se premislili. Področje napredka je zanje silno občutljivo in niso hoteli dovoliti, da jih tu prehite Francozi in Angleži z njihovo concorde oziroma Rusi z letalom tupoljev. Tako so se odločili za gradnjo super letala boeing 2707, ki bo vzletelo leta 1978 in bo ob hitrosti 2.900 km na uro vozilo po 300 potnikov hkrati.

Razen tega so imeli nekateri ameriški senatorji resne pomisleke proti uravanju orjaških potniških letal tudi zaradi hrupa, ki ga povzročajo s svojimi reakcijskimi motorji, če lete z nadzvočno hitrostjo. Njihov ropot je močnejši od hrupa desetih lovskih letal mystere, ki lete z zvočno hitrostjo. Da te nevarnosti ne gre podcenjevati, dokazuje primer iz Colorada, kjer je eno samo ameriško vojaško letalo povzročilo za 50.000 dolarjev škodo zaradi zdrobljenih šip.

Ameriška javnost se ne navdušuje nad načrtom o gradnji super letala boeing 2707 tudi zato, ker meni, da bi bilo milijarde, namenjene za letalo, koristneje vložiti za izvajanje socialnih programov. Slišati je glasove, naj bi se ZDA, ZSSR, Francija in Velika

Britanija sporazumele za gradnjo skupnega letala.

Kar zadeva Sovjetsko zvezo in njeno letalo tupoljev 144, menijo, da jo bosta konstruiranje in izdelava tega letala stala približno poldrugo milijardo novih dinarjev. Čeprav se doslej za TU-144 izmed zahodnih dežel zanimata le Nizozemska in Japonska, je to za concorde vsekakor grožnja, ki jo

je treba jemati zelo resno. Če pa upoštevamo še ameriški boeing 2707, ki bo v primerjavi s concorde rentabilnejši, potem se kaj lahko zgodi, da bodo ustavili nadaljnjo gradnjo concorde.

V tem primeru se bodo Francozi in Angleži znašli pred zelo neprijetno nalogo, da svojim davkoplačevalcem objasnijo, zakaj so približno dve milijardi novih dinarjev morali plačati — za nič.

	Concorde	Tupoljev 144	Boeing 2707
Vzletna teža	175 t	150 t	281 t
Tovor	13 t		33 t
Število potnikov	110—140	121	300
Doseg	6.000 km	6.500 km	6.500 km
Največja hitrost	2.300 km/h	2.500 km/h	2.900 km/h
Začetek obratovanja	1974. leta	1973. leta	1978. leta
Dosedanja naročila	74 letal		122 letal

Preveč „obrambnega“ orožja

ki bo nosil oznako »B-1«. Bodo to velikanska, resnično velikanska letala, ker bodo mogla ponesti dvakrat več tovora kot bombniki — velikani »B-52«. Novi bombniki »B-1« bodo mogli sprejeti na krov po 32 atomskih bomb. Radius teh letal pa bo 16.000 km. Samo en prototip teh velikanskih bombnikov bo stal eno milijardo 300 milijonov dolarjev.

Ce to velja za ZDA, v Sovjetski zvezi ne zaostajajo.

Vojaški strokovnjaki z Zahoda menijo, da so v preteklem letu na ozemlju Sovjetske zveze inštalirali 122 medcelinskih raket, s čimer da je udarna moč sovjetskih celinskih raket prekosila udarno moč ameriških raket, inštaliranih na kopnem. Sovjetska zveza ima, po istih virih, trenutno pripravljenih na izstrelitev 220 raket vrste »SS-9«. Te rakete so zelo podobne najnovejšim ameriškim raketa vrste »Minuteman«. Tudi te rakete imajo po tri glave, po tri atomske bombe, namenjene različnim ciljem. Razen tega je, kot trdijo angleški vojaški strokovnjaki, v teku gradnja še 60 takšnih raket.

Do pred nekaj leti je Sovjetska zveza, kar se tiče atomskih podmornic, zaostajala za ZDA. Danes razpolaga Sovjetska zveza z večjim številom takšnih podmornic, katerih vsaka je oborožena s 16 raketa. Vsako leto sovjetske ladjedelnice zgradijo po 8 atomskih podmornic. Kolikor se naglica izgradnje atomskih podmornic v Sovjetski zvezi ne zmanjša oziroma ne upočasni, bo Sovjetska

zveza že leta 1974 imela več atomskih podmornic z atomskimi raketa kot jih imajo ZDA.

Razen tega grade Sovjeti tudi večje število protiraketnih oporišč. Zahodni strokovnjaki ocenjujejo, da je bil lansko leto urejen okoli Moskve pas raketnih oporišč, namenjen uničenju sovražnih raket. Trenutno pa je v gradnji še 27 novih protiraketnih oporišč. Ta protiraketni sistem more uničiti sovražnikove rakete, ki so izstreljene tudi z razdalje 10 tisoč kilometrov.

Ze sedaj morejo ZDA petnajstkrat uničiti 50 največjih »sovražnikovih« to se pravi sovjetskih mest. Sovjetska zveza pa bi mogla s svojo sedanjo oborožitvijo osemkrat uničiti prav toliko ameriških centrov.

Kolikor ZDA in SZ ne dosežeta sporazuma za prenehanje te tekme, bosta obe velesili primorani še nadalje izpopolnjevati te sisteme, ki razmeroma naglo zastarajo. To se pravi, da bodo morale namesto teh sistemov postavljati nove, ki so vedno dražji. S tem se postavlja tako ena kot druga v položaj, da druga drugo izsiljuje, kajti brž ko se začne na eni ali na drugi strani izdelovanje kakega novega dragega vojaškega izstrelka, se s tem prisili druga stran, da se loti ustreznega orožja ali protiorožja in tekma se nadaljuje, kajti v tem primeru se ta in oni nasprotita čuti ogroženega. Z njima pa se čutijo ogroženi tudi člani ene ali druge skupine držav, ki politično ali kakor koli gravitirajo v eden ali drugi blok.

»CHEMO« je s poslovanjem s predmeti iz svoje registracije že davno prekoračilo meje republike in je danes priznana podjetje s kemično-tehničnim blagom na območju vse Jugoslavije. Združuje grosistično in detajlistično trgovino in ima zunanjetrgovinska predstavništva z zastopstvi v Ljubljani, Zagrebu in Beogradu.

OB 20. LETNEM JUBILEJU PODJETJA
ISKRENE CESTITKE

Vohuni, ki grulijo

GOLOBE PISMONOSE, KI SO V NEKDANJIH VOJNAH IGRALI POMEMBNO VLOGO, SEDAJ UPORABLJAJO ZA — TIHOTAPLJENJE MAMIL.

Policisti in cariniki v čolnu belgijske obalne straže so se komajda ozrli za jato golobov, ki je letela nad njimi proti kopnemu. Morje je bilo precej nemirno in nebo oblačno, toda toliko iskane tihotapske ladjice tokrat kot nalašč ni bilo blizu. Morje in oblaki pa ne bi bili edini razlogi njihove zaskrbljenosti, če bi vedeli, da je deset kilogramov heroina prav tedaj pred njihovimi očmi prešlo čez tri milje globoko strogo varovano obalno območje. Skrivnost je bila razkrita šele kasneje, ko je eden izmed ujetih razpečevalcev mamil povedal, da so beli strup prenašale nedolžne živali — golobi pismonoše.

GOLOBI KOT TIHOTAPCI

Tihotapci so izkoristili občutek za smer, ki ga imajo izurjeni golobi pismonoše, tj. da letijo v smeri, na katero jih navadi in izuri človek. Včasih se tako obnašajo tudi mačke in psi, ki pa seveda ne morejo leteti.

Na prvi pogled običajne ribiške ladjice so tistega dne odplule že zgodaj zjutraj na »ribolov« — s tisočimi golobov, skritih v kletkah pod krovom. Daleč na odprtem morju so se srečale z ladjo, ki je pripeljala mamila. Vsakemu golobu so za nogo privezali zavojček s petimi dekagrami heroina, nato pa so jih spustili. Pernati pismonoše so imeli le to nalogo, da se čim hitreje vrnejo v svoje golobnjake, kjer jih je čakala hrana, razen nje pa še kupci zračnega tovora, »oprosčenega carinec«.

Golobi pismonoše imajo po-

membno lastnost: navezanost na svoj golobnjak, ki so mu zvesti vse svoje življenje in v katerega se vračajo iz razdalje več tisoč kilometrov. Ornitologi kljub svojemu prizadevanju še niso mogli ugotoviti, kaj golobe žene domov. Ugotovili so le to, da ne glede na vremenske okoliščine skušajo čimprej doseči svoj golobnjak, pa čeprav bi bil ta še tako daleč. Brez počitka lahko prelete 500 do 600 kilometrov dolgo pot in le želja jih lahko prisili, da se spuste na tla. Zato golobe pismonoše le v najnujnejših primerih uporabljajo na razdaljah prek sto kilometrov. V našem primeru, ko je šlo za tihotapstvo mamil, so preleteli samo nekaj milj, kar pa je zanje bila prava igra. Ker letijo s povprečno hitrostjo 50 kilometrov na uro, so bili na cilju že v nekaj minutah.

V mnogih deželah zakon preprečuje prenašanje novic na tak »nepošten« način. Sicer pa je pošta povsod državni monopol in zato ne dovoljuje nelojalne konkurence, pa čeprav gre le za golobe.

...IN KOT VOHUNI

Iz zgodovine vojn vemo za mnoge primere, ki dokazujejo, kako zelo pomembna vloga je bila golobom namenjena v vohunstvu. Obveščevalne službe so jih kot najzanesljivejše glasnike uporabljale za časa vojne in miru.

Golobi so v marsičem zaslužni tudi za osvojitve nemškega »atlantskega zidu«. Angleži so natančno vedeli za vse nemške utrdbe vzdolž francoske atlantske obale in so zato lahko nanje usmerili napade svojih bombnikov. Britanska obveščevalna služba je ravnala prav tako kot tiho-

tapci pred belgijskim obrežjem; med nočnimi poleti so izza nemških položajev spustili na padalih na stotine kletk z golobi pismonošami. Pripadniki francoskega odporniškega gibanja so jih pobrali, golobom pritrdili na noge sporočila o premikih nemških enot, utrdbah in protiletalski obrambi ter jih spustili. Le četrte ure kasneje so v Veliki Britaniji že vedeli, kakšno je stanje onstran Rokavskega preliva.

Pri vsem tem pa seveda ni bilo moč preprečiti, da ne bi kaka kletka z golobi prišla tudi v roke Nemcem. Tako so lahko Nemci britanske golobe uporabljali kot »nasprotno vohune«. Sicer pa je pticam všeče, ali se vračajo domov z lažnimi ali pravimi podatki. Nemci so te možnosti na veliko izkoriščali. Da bi take prevare onemogočili, so Angleži vsakemu pet dni staremu mladiču pritrdili na nogo obroček s številko in oznako golobnjaka. Obroček se je kmalu tesno prilagal nogi, da ga ni bilo mogoče več sneti.

Vendar so tudi Nemci imeli v tej »golobji vojni« posebne metode: angleške golobe so pobijali, njihove obročke pa so natikali na noge svojih golobov, ki so jih spuščali iz letal v izvirnih angleških kletkah. Nato so čakali, dokler jih niso pripadniki francoskega odporniškega gibanja pobrali. Kmalu zatem so že lahko prebirali njihova obvestila, namenjena Angležem. Kljub temu pa so angleški golobi prenesli prek Rokavskega preliva mnoga pomembna obvestila.

Med drugo svetovno vojno so bile tudi tajne radijske postaje, ki jih je na svojem ozemlju težko najti navzlic natančnemu preiskovanju s strani posebnih goniometričnih ekip protio- bveščevalnih služb. Zlasti težavna naloga je to, kadar iščejo radijsko postajo v kakem večjem mestu, kjer bi morali preiskati vsako hišo, preden bi odkrili radiotelegrafista-obveščevalca. Ni bil redek primer, da so oddajnike skrivali v soseno naloženih vozovih ali kamionih, ki so po končani oddaji odpeljali oddajnik spet kam drugam.

Pripadniki protio- bveščevalne službe so včasih presedeli po cele dneve poleg svojih sprejemnikov in prisluškovali. Če je nasprotnikov oddajnik začel delovati, so za navzkrižno merjenje porabili vsaj dve ali tri minute. Medtem pa je bilo oddaje že konec in nasprotnik se je običajno umaknil v »neznano smer«.

Golobi pismonoše so tudi pri razreševanju te naloge odigrali odločilno vlogo. Podtikali so jih nasprotniku z lažnimi vprašanji: »Kdaj boste spet oddajali?« Kmalu je sledil odgovor in ko je nasprotnikov obveščevalec začel oddajati, je bilo za njegovo zajetje že vse pripravljeno.

OD HRANE DO GNEZDA IN NAZAJ

Sedaj pustimo vojno in vohunstvo ob strani in si oglejmo, kako se golobi pismonoše lahko spremenijo v človekove nenadomestljive pomočnike. Avstrijski in švicarski orožniki imajo golobe, ki so pri iskanju ponesrečencev preleteli že marsikatero planinsko steno. Člani reševalne službe v Alpah trdijo, da so golobi pismonoše pri vzdrževanju zveze med reševalnimi ekipami zanesljivejši od radia.

Kako pa dve medsebojno oddaljeni postaji lahko vzpostavita redno zvezo z golobi? Kako se golobi nauče, da se spet vrnejo tja, od koder so vzleteli?

V ta namen izkoriščajo dve lastnosti teh privlačnih ptic: občutek za gnezdo in občutek za kraj, kjer dobe hrano. Golobe navajajo, da na enem kraju gnezdi- jo, na drugem, ki je lahko zelo oddaljen, pa jih hranijo.

Med vojno, ko so bile meje zaprte, so golobi na svojih krilih prenašali denar, zdravila in seveda tudi razna sporočila. Tako so šle iz rok v roke milijonske vsote, ne da bi cenzura, carina ali policija o tem kaj vedela.

FRONT

Fran Štaudekar:

Ob 50. obletnici plebiscita na Koroškem

Proti objavi Milesovega poročila, ki je dokazovalo gospodarsko in geografsko nedeljivost Koroške in predlagalo Karavanke za novo demarkacijsko črto, je slovenska vlada sicer ugovarjala, ameriškega predsedniku Wilsonu pa je to poročilo rabilo za opravičilo, da je spremenil že prej pripravljeni ameriški predlog, da naj bo Drava meja med Avstrijo in Jugoslavijo. Odslej je Wilson trdil, da je Koroška nedeljiva, in trmasto zahteval, naj odloči o pripadnosti slovenske Koroške plebiscit. Tako obravnavanje koroškega vprašanja je bilo primer skrajno krivičnega, pristranskega in zavratnega posega v slovensko-avstrijski mejni spor.

Plebiscit na Koroškem je predlagala prva prav Avstrija sama. Avstrijska narodna skupščina je že v notih na ameriškega predsednika Woodrowa Wilsona dne 30. oktobra 1918 prosila, naj se prebivalstvo spornega ozemlja pozove, da s plebiscitom odloči, kateri državi hoče pripasti. Avstrijska delegacija je večkrat pri pogajanjih na pariški mirovni konferenci leta 1919 predlagala, naj se plebiscit vrši v vseh mejnih pokrajinah, tako tudi na Štajerskem, toda dosegla je le plebiscit za Celovško kotlino.

MIROVNA KONFERENCA V PARIZU 1919 — WILSON RAZGLAŠA PLEBISCIT — NADMOČ NEMŠKE PLEBISCITNE PROPAGANDE

Na mirovni konferenci v Parizu, na kateri so sodelovali poleg neštetihih diplomatov in ekspertov vodilni državniki zahodnih velesil, med drugimi sam ameriški predsednik Woodrow Wilson, so začeli obravnavati koroško vprašanje v drugi polovici februarja 1919.

Zanimiva so izjavanja avstrijske publicistke Claudie Kromer v njeni knjigi: »Die Vereinigten Staaten und die Frage Kärnten 1918—1920« (Združene države in vprašanje Koroške 1918—1920), ki je letos izšla v Celovcu. Kromerjeva prizna na podlagi zgodovinske dokumentacije, da je bil predsednik ameriške komisije na Dunaju, Archibald Coolidge, ena najmerodajnejših osebnosti za ohranitev enotnosti Koroške in da so bile njegove simpatije za Avstrijo nesporne, kar najbolj potrjuje dejstvo, da je 14. 2. 1919 poslal mirovni konferenci v Pariz več poročil, med njimi na njegovo pobudo sestavljena poročila podpolkovnika Mileasa in poročnika Kinga, v katerih se je zahtevala takojšnja priključitev slovenskega dela Koroške k Avstriji in meja na Karavanah.

Kromerjeva opisuje začetek diplomatske borbe za Koroško 18. 2. 1919 v Parizu, kjer da je bil ameriški predsednik Wilson za odločitev glede Koroške glavni akter. Za njim je stala delegacija ameriških ekspertov, ki je bila od vseh delegacij na mirovni konferenci o koroškem vprašanju najbolj podkovana.

Ze na seji teritorialne komisije mirovne konference 28. 2. 1919 je ameriški delegat Seymour zahteval Karavanke za mejo med Avstrijo in Jugoslavijo vključno Meziško dolino, ki naj bi tudi pripadla Avstriji, pri čemer je iznesel trditve, da koroški Slovenci sploh niso Slovenci, marveč »Vendii« (vindišarji po teoriji koroških velenemcev!). Njegovemu predlogu se je pridružil angleški delegat, dočim je italijanski delegat še dodal, da se naj poleg Meziške doline tudi Jezersko priključi Avstriji. Edino francoski delegat je zahteval, da se celovška kotlina priključi Jugoslaviji.

Claudia Kromer je v svoji knjigi opisala potek seje Sveta petorice zunanjih ministrov 9. maja 1919, na kateri se je razvila zelo ostra debata. Italijanski zunanji minister Sonnino je na tej seji predlagal, da naj bi JESENJSKI TRIKOT (Bled—Bohinj—Kranjska gora) PRIKLJUČILI AVSTRIJI. S tem bi prišlo 50.000 Slovencev, ki žive na tem področju, pod Avstrijo. Predlog je večina zunanjih ministrov odklonila s pridržkom, da se bo o tem se razpravljalo, ko bo rešeno vprašanje pripadnosti celovške kotline. V naslednji seji 20. maja 1919 pa so Italijani predlagali, da naj bi se sprejel jugoslovanski predlog glede celovške kotline, toda le pod pogojem, da bi Jugoslavi predpustili jeseniški trikot Avstriji. Tudi ta njihov predlog je bil s pridržkom odklonjen.

Na seji četvorice z zunanjimi ministri in člani teritorialne komisije mirovne konference 29. maja 1919, na kateri se je dokončno razpravljalo o avstrijsko jugoslovanski meji na področju Koroške, je govoril ameriški predsednik Wilson, ki je v tem vprašanju zavzel že znano protijugoslovansko stališče, da je treba celovško kotlino priključiti Avstriji, pri čemer se je trdovratno opiral na za koroške Slovence skrajno neugodna in krivična poročila ameriških ekspertov Mileasa, Seymora in Daya. Na tej seji je Wilson razglasil sklep šefov zvezniških vlad, da se mora izvesti v celovški kotlini plebiscit.

Kakor je ljubljanska vlada novembra 1913 prepovedala generalu Maistru, da bi zasedel Celovec z Beljakom in vsem drugim narodnostnim ozemljem na Koroškem, tako je tudi v veliki meri zakrivila, da smo bili pri plebiscitu poraženi. Prvič, ni organizirala sistematične in učinkovite propagande z enotnim vodstvom, niti ni dala na razpolago zadostnih finančnih sredstev za organizacijo plebiscitne propagande. Nemci v Celovcu pa so ustanovili v ta namen posebno organizacijo »Heimatsdienst«, ki je vodila vse plebiscitne priprave z zelo učinkovito propagando in obilnimi finančnimi sredstvi. Nemci niso le s spretnimi diplomatskimi akcijami pridobili zahodne velesile, predvsem Italijane in Američane, popolnoma na svojo stran, marveč so s številnimi zelo učinkovitimi plakati, brošurami in letaki preplavili vse ozemlje glasovalne cone A. Eden najučinkovitejših plakatov je prikazoval sina, ki kleči pred materjo in jo z dvignjenimi rokami prosi: »Mati, ne glasuj za Jugoslavijo, ker bom sicer moral v Makedonijo k vojakom.« V Avstriji takrat ni bilo vojaške obveznosti, v Jugoslaviji pa so morali Slovenci k vojakom v južne kraje, kjer je razsajala malarija. Sploh pa je bila protisrbska propaganda izredno učinkovita. Ta je močno vplivala na odločitev zlasti moških, ki so se šele 2 leti prej vrnili iz štiriletne vojne, pa tudi na preostalo moško mladino, ki še ni služila vojske. Pa tudi dejstvo, da je bila Avstrija republika, nova država Srbov, Hrvatov in Slovencev pa kraljevina, je mnoge svobodoljubne ljudi odvrčalo od glasovanja za Jugoslavijo, zlasti ko so se mnogi Korošci v avstroogrski vojski še pičli 2 leti prej borili proti Srbom, sedaj pa naj bi bili naenkrat z njimi v skupni državi. Če je že bil plebiscit odrejen, je bil mnogo prežgodaj, kajti le predolgo so Korošci živeli skupaj v avstroogrski državi, da bi se sedaj v nekaj mesecih lahko odločili za nadaljnje sožitje v novi državni tvorbi, katere notranja ureditev je bila še polna neznank. Druga okolnost, ki je dala mnogim koroškimi Slovencem misliti, je bilo delavsko vprašanje.

Mile Pavlin SKRIVNOST ŠIMNOVE SMRTI / TORZO ROMANA /

Kako vse drugače je bilo lani, ko sem poln upov, ponosen sam nase in na svoje veliko poslanstvo potoval tod mimo, samo v obratni smeri. Zdaj pa grem nazaj kot živi mrljč, čakam, kdaj me bodo zgrabili in mi sodili. Veselim se vsake zamude, ki pomeni zame pridobljeno uro življenja.

Toda nihče me ne nadzira, čeprav skrbno motrim vsakogar. Morda pa grem res za kakega predavatelja... Premišljeval sem, da bi se prijavil poveljniku in mu vse po pravici povedal. Toda kaj bi dosegel s tem? Mrtvih ne bi obudil, tiste tri pajdaše bodo vseeno odstavili ali celo pobili, ubili bodo mene samega, v časopise pa najbrž ne bodo dali ničesar, ker se bodo bali sramote. Zaupali so meni, zmotili so se, čeravno se ne bi smeli nikoli zmotiti, ker vsaka zmota pomeni nove žrtve. Zato bom molčal, ker bi molčali tudi oni...

Zdaj teko zadnje ure mojega potovanja. Tovariši občudujejo pridobitve osvobojenega ozemlja, nikakor se ne morejo živjeti, da se ni treba bati zased in da potujemo dolge ure po cesti, skozi vasi in mesta.

Stopil sem v voditeljevo pisarno, ga pozdravil in čakal. Zdaj me bodo zgrabili.

Že prej sem slišal, kako je na videz osoren in surov, sicer pa kratak v občevanju in jednat. Vprašal me je, kako se pišem in od kod prihajam, pogledal v neki seznam in mi povedal, da pojdem za predavatelja. Za tem spet slutim past. Najbrž me bodo opazovali, da bi ugotovili, kdo me bo skušal povezati z gestapom. Potem bodo nadzorovali njega in prek njega dobili naslednjega. Ko

331

bodo vedeli za vse, nas bodo pobrali. Ali se bo gestapo zdržal, da mi ne bo poslal zveze? Najbrž me bodo tudi pazljivo poslušali in me skušali ujeti pri kakem protislovju ali preveč temeljitem opisu gestapovskih načinov dela. Morda mi bodo tudi tukaj nastavili kako žensko kot mi jo je gestapo na Pohorju, da bo skušala kaj izveči iz mene.

Urno jo uberam iz pisarne, bojim se, da me bo voditelj opazil, kako drhtim od strahu, in takoj zasumil, da z menoj nekaj ni v redu. Ne morem še verjeti, da me še niso zgrabili, da je smrt odložila svoj obisk.

Našel sem si ležišče in se lotil učenja. V primerjavi s pohorskim se mi je tukajšnje življenje zdelo neskončno dolgočasno in pusto. Tovariši so si včasih privoščili izlet v Crnomelj ali Metliko, tudi spili so ga skrivaj kak liter, jaz pa sem ostal doma. Bal sem se, da me ne bi videl kdo, ki me je spoznal na Pohorju, in da ne bi srečal koga, ki bi me skušal spet povezati z gestapom. Saj je moj telesni opis tako značilen, da me takoj spet lahko najdejo. Tukaj bi bilo vse skupaj stokrat težje kot na Pohorju, tu, kjer je na desetine kilometrov okoli vse ozemlje pod partizanskim nadzorstvom, polno brezmejno zvestih zaupnikov. Povrh deluje na tem ozemlju tukajšnja varnostna služba, ki je vse kaj drugega, kot je bila na Štajerskem. Polna je izurjenih ljudi z večletno prakso...

Tedni so že pretekli, kar sem prišel semkaj, pa sem še vedno vztrepetal, če je kdo prišel nenadoma v sobo, kjer sem živel. Trepetal sem, če so me poklicali, če je kje kaj počilo. Tovariši so opazili moj nemir in mi začeli namigovati, češ bojiš se, nimaš čiste vesti, mrtvi te hodijo strašiti. Izgovarjal sem se, da je taka moja živčnost posledica partizanjenja na Štajerskem, ko smo imeli za nasprotnike Nemce, ne pa, kot tukaj, plašne Italijane. Morda so mi verjeli, morda pa sem se pomiril.

332

Edino veselje so mi bila predavanja. Vživel sem se v svojo pripoved, nazorno opisoval izmišljene in tudi resnične primere iz dela pri odkrivanju gestapovskih vrinjencev. Če bi poslušalci vedeli, da jim govorim marsikaj tudi o sebi, o svojem padcu in blodnjah, o hudelestvih...

Blížal se je konec vojne, zima se je umikala pomladi. Vse to je vplivalo na fante, da so ga začeli bolj korenito lomiti. Načelniki so našli mene in me začeli spraševati, če kaj vem o njihovih norčijah. Saj so me videli, da se jih ne udeležujem in da tičim dan in noč v knjigah. Kaj sem hotel napraviti drugega kot da sem jim povedal vse, kar sem vedel. Nekatere so potem tudi kaznovali, čeprav je šlo le za disciplinske prekrške. Moja resničnost grešnikom seveda ni bila všeč, kar je končno tudi razumljivo. Ne vem, zakaj sem s tem postal odvraten tudi načelnikom, ki so mi začeli očitati, da sem denunciant, podlež in neznačajnež. Zato sem sklenil, da bom odslej molčal o vsem, kar bom videl ali slišal.

Počasi sem začel upati, da bo vse, kar sem počel na Pohorju, utonilo v pozabo. Pajdaše so najbrž že na tihem spravili pod rušo ali nagnali v brigade. Tam niso mogli zdržati in so ali padli v boju ali pa pobegnili. Če so se vdali gestapu, se jih je ta najbrž tudi znebil ali poslal kam daleč. Nisem si upal spraševati, kadar je kdo prišel iz Štajerske, kako je zdaj tam, celo skrival sem se takim gostom.

Potem so me začeli klicati na razne posvete, kjer smo razpravljali o posebno kočljivih in zanimivih primerih boja proti gestapu. To mi je posebno gódlilo. Kazali so mi začeli tudi posebno zanimiva poročila. Zdaj sem dobil priložnost, da se neopazno masčujem morilec in izsiljevalec! Resnično sem se trudil in dajal nasvete, za katere sem mislil, da so najboljše. Ni trajalo dolgo in že

333

sem začel dobivati prve pohvale. To mi je spet silovito gódlilo. Naj vidijo, zverine, kako je, če izgubljaš pri igri, sem si mislil.

Rasla mi je samozavest, ker so mi toliko zapupali, in pa, ker sem počasi pozabljal na mučne dogodke, ki sem jih bil priča na Pohorju. Nemci so vsepovsod bežali, upal sem, da se bom rešil njihov more, ko bodo izginili od nas. Tisto o tretji svetovni vojni se mi je zdelo vedno bolj le puhla fraza, s katero so se tolažili skrajni obupanci iz vrhov nacistične stranke. Le da ne bi našli naši v Mariboru kakšen pozabljen papir, sem se nati-hem bal.

Nekega dne so me klicali k voditelju naše službe za vso Slovenijo. Vedno, kadar so me tako kam klicali, sem se malo bal, tudi zdaj mi je bilo resno, toda upal sem, da me bo spet samo vprašal za nasver v kakšni posebno kočljivi zadevi.

Voditelj je bil spet kratak in mi je kar se da naglo povedal, zakaj me je klical. V Prekmurje pojdem za načelnika okrožja, predlagal pa me je tisti inšpektor, ki me je bil spraval s Pohorja. Kaj naj vse to pomeni, da ni tudi on imel kake zveze z gestapom in me zdaj skuša spraviti na višji položaj? Smejal bi se in jezil obener. Tukaj sem bil v zavetju, nič preveč ljudem na obeh, toda tam bom spet sam svoj gospod, vse se me bo balo in počenjal bom, kar se mi bo zljubilo. Kateri mlad človek se ne veseli povišanja in uspehov v svoji službi, pa čeprav se morda zaveda, da tega ne zasluži in da svojemu delu morda ne bo kos?

Inšpektorju sem se neopazno zahvalil za tolikšno pozornost. Ne vem, ali me je razumel tako kot da ga hočem zafrkavati ali kako drugače, tega nisem nikoli zvedel pa tudi takrat mi ni pokazal z nobeno kretnjo ali potezo v obrazu, kaj misli.

Iz naše baze ni bilo daleč do letališča, kjer so pristajala zavezniška in ruska letala. Prejel sem

334

papirje in odšel na letališče, čakal tam eno popoldne in eno noč, da bi zvedel, kako letala najmanj še dva dni ne bo. Pa je vseeno priletelo že naslednjo noč in vkrcal sem se vanj skupaj z nekaj kurirji, premeščenimi v Beograd, oficirji, ki so potovali kdove kam, in nekaterimi, ki so jih pošiljali v razne vojaške ali politične šole.

Leteli smo mimo Zagreba, okoli ene ponoči sem bil že v Beogradu. Zjutraj sem poiskal odgovornega tovariša na letališču, mu pokazal poveljnico, našli so mi prazen prostor na nekem ruskem tovornjaku in zvečer sem bil že na Madžarskem. Zdaj sem jih videl, tiste Ruse, ki sem jih nekoč sovražil, potem pa oboževal in se nazadnje spominjal nanje z grenkobo v srcu, ko sem postal gestapovski agent.

Še dvakrat sem prenočeval pri Rusih, ki so se vsakokrat hoteli upijanjati s strahotnimi količinami žganja, potem pa sem blizu Lendave spet stopil na jugoslovanska tla. Komaj teden je pretekel, kar se je ruska povodenj privabila do Biatnega jezera sem, oplaknila Prekmurje in se ustavila na strmi desni obali Mure. Tam so sedeli Nemci in se srđito upirali. Več sto Rusov je padlo, ko so poskušali udariti na Štajersko. Zdaj so tam držali fronto in se obstreljevali čez reko, medtem ko so druge kolone hitele proti Dunaju.

Zasedel sem svoj stolček in začel delati, kakor sem vedel in znal. V Prekmurju je bilo malo partizanov, zato sem se moral zanašati na ljudi, ki sem jih le bežno poznal. Okrožnice in navodila sem dobival prek Beograda, pa strašanskih ovinkih in zato sila pozno. Vsak dan smo zvedeli za nova mesta, ki so jih naši osvobodili.

Konec vojne... Prišel je nepričakovano, nekako spet po velikem ovinku. Nemška fronta na Muri se je zlomila, Rusi so bili zasedli Dunaj že prej. V Maribor so vdrl Rusi in Bolgari s severa, iz

335

Avstrije, naši pa s Pohorja, bilo jih je malo, le nekakšne terenske enote.

Vse skupaj se mi je zdelo, kot bi ogromna palica dregnila v evropsko mravljišče in bi mravlje začele begati na vse konce in kraje. Eni so bežali na sever, k Angležem in Američanom, drugi so se vračali iz Nemčije, vmes pa so hitele vojaške kolone, da bi čimprej zasedle strateške točke in meje. V tej zmešnjavi sem imel polne roke dela, da sem vse te človeške potoke vsaj za silo nadziral.

Ko se je vrvež za silo polegel, bi bil lahko odšel v Maribor, pa me ni preveč mikalo. Utegnil bi me spoznal kdo, ki je vedel, da sem imel sumljive veze z gestapom. Tistih pet sester na Pohorju, pa oni dve ženski za mestom so bile najbolj nevarne čeri, ob katerih bi se lahko razbila moja ladja. Če so naši slišali zanje, so jih najbrž zasliševali in so se prav gotovo skušale prikupiti tako, da so se sklicevale name. Sklenil sem po ovinkih poizvedeti, kako je z njimi in kaj je z mojim sošolcem-gestapovcem.

Pač pa sem se že konec meseca maja odpeljal v Ljubljano poročati na naše vodstvo. Ob tej priložnosti sem obiskal mater, ki se je vrnila v Ljubljano. Za Maribor ni hotela več slišati, dali so ji spodobno stanovanje in pokojnino po očetu. Tudi jaz sem bil zadovoljen, ker bi me ovirala pri delu in me s svojo opicjo ljubeznijo, zdaj ko sem ji ostal edino jaz, tudi odtegovala od žensk...

Da, ženske... Kakšen raj je bil zame v Prekmurju. Tiste, ki so bile za partizane, so gledale v meni junaka, me oboževale in skoraj silile za menoj. One druge so se hotele prikupiti novi oblasti, seveda tudi z mojo pomočjo. Že prve dni, ko sem se komaj ustoličil v razkošni pisarni nekega pobeglega advokata, je privihrala k meni ognjevita lepota kakšnih trideset let. Poznalo se ji je, da izhaja iz bogataških krogov, saj je bila

336

resnična dama, opravljena, da mi je jemaio vid. Jaz pa sem bil že dolgo brez žensk, še od Pohorja sem. Zdaj, ko sem se jih naužil, me ni več tako zelo morila osamljenost kot prej, toda vseeno...

Zdela se mi je kot kakšna grofica iz slike v stari madžarski graščini. Govorila je slabo slovensko, z madžarskim naglasom, toda ravno to je je delalo še posebno privlačno. V njej je bilo nekaj novega, neznanega. Bila je nad nečem ogorčena, komaj sem jo pripravil, da je sedla in se začela pogovarjati in končno sva se sporazumela.

Bila je še sveža vdova precej priletnega bogatega trgovca madžarske narodnosti. Najbrž se je z njo oženil, da bi tako prodril med plemenitaše, njeni starši pa so bili najbrž precej obubožali in jim je prav prišel bogat zet, čeprav navaden zemljan brez modre krvi v žilah. Mož je bil zvest državljan svoje domovine in je vse čas trobil v rog uradne politike. Malo prežgodaj pa se je spreobrnil in mu je komaj komaj uspelo postati žrtev somišljenikov, ki so z največjo krutostjo skušali zatreti razsulo v lastnih vrstah.

Potožila mi je, da jo domačini preganjajo, jo skušajo oropati in ji odvzeti premoženje. Obljubil sem ji, da se bom zavzel zanjo. Kaj naj bi naredil drugega, samo da se je znebil! Krika, vilka in tarnanja nisem nikoli rad poslušal, posebno pa ne pri tako lepih damah, zdaj pa je bila ta. S svojim parfumom, dišečim in šumečim krilom in teatralnim obnašanjem je napolnila vso mojo pisarno, prihajali so jo gledat tudi drugi, smejali so se ji in jo na skrivaj požirali z očmi, češ to bo cukrček za tistega, ki se bo prislinil. Mlada ženska, ki je imela starega moža, zdaj pa je vdova...

Še nič nisem naredil zanjo, samo obljubljal sem ji, pa še tega nisem mislil zares, ko me je že povabila na večerjo. Ob tem sem že zapazil v njenih očeh iskrico, kakršno sem videl že večkrat v žen-

337

skih očeh in sem vedel, kaj pomeni. Kaj mi kdo more, če izkoristim priložnost tudi tukaj? Vse življenje bi se kesal, če ne bi poskusil tega črnega bisera s strastno madžarsko krvjo v žilah. Zatorej, sem si rekel, fant, pusti se zapeljati, pa čeprav bo treba kaj obljubiti.

Povabilo sem sprejel. Kar za isti večer. Mimogrede mi je že pihala na dušo. Kako je znala svojo očarljivost poudarjati s spogledovanjem in navidezno sramežljivostjo, obenem pa nedvoumno vzbuditi upanje, da moj obisk nikakor ne bo zastoj. Ubogi mož, sem si mislil, ta iskra žrebica ti je že kdove kolikokrat nasadila robove, preden si izvolil zapustiti ta svet in jo narediti vdovo.

Večerja je bila takšna, kakršne še nisem imel nikoli priložnosti ne videti, še manj pa poskusiti. Služkinja nama je stregla v pozlačeni posodi, jedilni pribor pa je bil srebrn, sama izbrana jedila, pijača v kristalnih kozarcih. Vino sladko in močno, še slajše besede...

Govorčila mi je, kako je srečna, da se je spoznala s predstavnikom nove oblasti, ki je junak in obenem izobražen človek, ne pa kakšen kmečki teleban in prenapetež. Takih je bilo obilo, kakor ji je pripovedoval očka, v madžarski revoluciji po prvi svetovni vojni in najbrž se jih tudi v jugoslovanski armadi ne manjka. O Rusih pa bog ne daj, da bi se spominjali, kaj vse so počeli, ko so pri-lomastili v mesto. Kako srečna je, da so morali proč in da so prišli Jugoslovani, celo Slovenci...

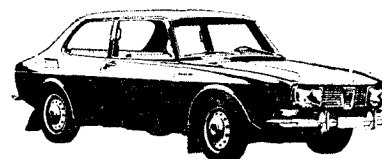
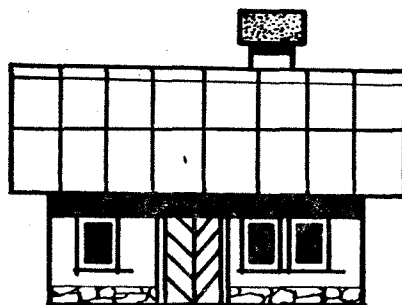
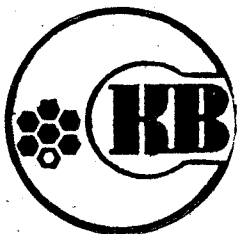
Pogovarjala sva se o umetnosti in književnosti, zanimal sem se za njeno rodbino, počasi sva prešla na filozofiranje o ljubezni, vmes sva pridno pila, luči so začele ugašati in zjutraj sem se zbudil v njeni postelji s poštenim mačkom. Medlo sem se spominjal, kaj vse sva počela to noč, precej podobni tisti prvi z Ireno na Pohorju. Hlinila je, da jo je sram, češ kaj bodo ljudje rekli, ko nisva po-

338

ročena, pa še celo, ko se je mož komaj ohladil v grobu. Ha, sem si mislil, me že nagovarja k poroki, da bi me uporabila kot ščit proti nacionalizacijam in zaplembam. Ne boš me, ptica! Celó jokala je od silnega sramu, se obtoževala pred bogom in ljudmi, kako podla je in pokvarjena, toda čez nekaj minut je v mojem objemu pozabila na vse in se obnašala kot zdrava kmečka bunka na seniku. Zdaj, ko sem bil trezen, sem vedno znova ugotavljal, da sloves, ki ga kot ljubice uživajo Madžarke, ni nobeno pretiravanje. Njena vročokrvna ljubezen me je čisto zmešala in le malo je manjkalo, pa bi se bil zaljubil vanjo in bi bil tudi pripravljen poročiti se z njo.

Kajpak sem zvečer spet prišel k njej in prva noč se je ponovila. Tako me je zdelala, da so se mi noge zapletale in sem ves dan dremal za pisalno mizo, še jesti se mi ni ljubilo. Podrejene sem podil na delo, si izmislil važen sestanek, da sem odšel iz mesta, se skril v neko stajo in v umazanem senu zaspal za nekaj ur. Zvečer pa me je spet z nezadržno silo pritegnilo k njej.

Ženska pa je bila kača in se je samo potuhnila, se pretvarjala v svoji ljubezni in zaverovanosti. Že čez nekaj dni je začela zahtevati zdaj to zdaj ono, nič več ni prosila in moletovala. Če ji nisem obljubil, je jokala, kričala, grozila s škandalom, samomorom in pritožbo na najvišje mesto. Ne samo, naj ji rešim imetje, celo potni list je hotela, da bi šla v angleško zasedbeno področje Avstrije. Tam da ima premoženje, ki ga mora rešiti, ker bo drugače propadlo, je govorila. Sumil sem, da name-rava pobrisati, pa je uganila, kaj mislim, in mi zatrljevala, da to ni res. Nisem ji mogel ustreči, ker nisem imel nobene besede ne glede imetja, še manj pa pri izdajanju potnih listov, od meje pa smo bili daleč. Drugače bi jo bil ponoči sam spravil čez in se je tako znebil za vse večne čase.

Kapljice se zbirajo v potoke, potoki v mogočne reke... Tudi z dinarji je tako – zato varčujte!

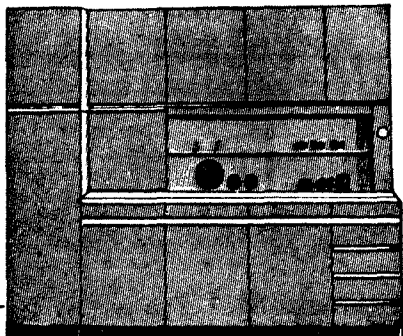
Z denarjem, ki ga vlagate na hranilno knjižico, lahko uresničite mnogo želja. – Banka skrbi za varnost denarja, poleg tega pa daje lepe obresti.

Ob svetovnem dnevu varčevanja pristrčno čestitamo vsem varčevalcem in poslovnim prijateljem.

KREDITNA BANKA CELJE — PODRUŽNICA VELENJE

V SODOBNO KUHINJO — SODOBNO KUHINJSKO POHIŠTVO

kredenca izpeljanke
iz kuhinje VEGA 55

VABIMO VAS NA VIKEND
IZLETE V NOVEMBRU

- 7. novembra — enodnevni izlet Cedad — Udine — Trbiž — Kr. gora
- 15. novembra — enodnevni izlet »Martinovanjek« — Rogaska Slatina — Krapina — Stubiške toplice
- 28. novembra — štiridnevni izlet za praznik republike. Dunaj — Bratislava — Budimpešta
- 28. novembra — tridnevni izlet — Gardsko jezero — Bologna — San Marino
- 29. novembra — enodnevni izlet — Po beneški Sloveniji in Furlaniji
- 30. novembra — enodnevni obisk Andrejevega sejma v Gorici, povratek preko Dobrodo in Trsta
- 30. — novembra — šestdnevni izlet z avionom v Pariz in povratek z avtobusom preko Švice in Italije
- v novembru vsak četrtek z avionom v London, petdnevni izlet z avtobusnimi ogledi mestnih znamenitosti
- vsako soboto v novembru avtobusni izlet v Rim po reklamni ceni 475.— din za pet dni

Prijave in informacije SAP
— Ljubljana, Titova 38, tel. 315-342.

POMAGAJ SI SAM
IN **UNIOR**
TI BO POMAGAL

„Zanja“

OBRATNO MONTAŽNO PODJETJE
KAMNIK

INSTALACIJE, ELEKTRO — VODOVODNE — TOPLOVODNE
KURČAVNICARSTVO — KLEPARSTVO — PLESKARSTVO
STEKLARSTVO

STEKLARNA HRASTNIK

HRASTNIK

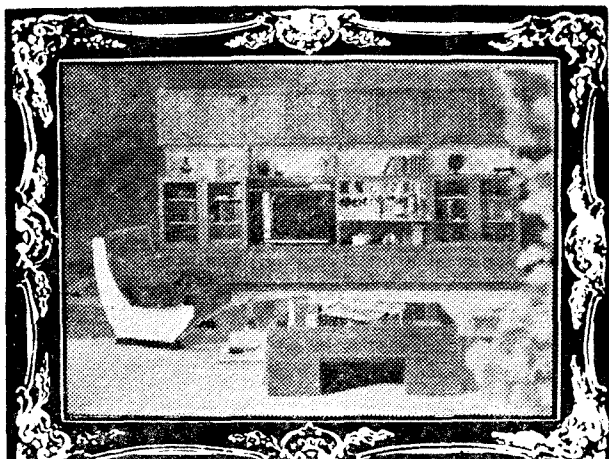
Telefon 81-622

proizvaja in nudi potrošnikom sledeč asortiman:
steklo za gospodinjstvo in široko potrošnjo
v prozorni in dekorirani izvedbi,

razsvetljavna telesa za stanovanja, lokale
in drugo slično uporabo v prozorni, opalni
in dekorirani izvedbi,

vse vrste embalažnega stekla za farmacevtsko
in kozmetično industrijo v prozorni in rjavi
izvedbi

ZA NAROČILA IN POSLOVNO SODELOVANJE
SE PRIPOROČAMO!

BREST
POHIŠTVO

dnevna soba

CLAUDIA

cerknica
jugoslavija
telefon 79-080
telex 31-167

Pomoč tudi partizanskim Brkinom

Več kot dve povojni desetletji smo se navduševali nad statističnimi podatki o našem napredku. Pri tem so nam sicer matematično točna jugoslovanska in slovenska povprečja podzvestno vsa: kokrat ko smo jih obravnavali, pričarali sliko vsesplošnega porasta blagostanja.

Sele potem smo ugotovili, kako nas lahko tudi sicer zelo točni matematični računi zapeljejo, kako nestvarna so lahko povprečja: to je segedinski golaž, kjer je eden samo meso, drugi pa samo zelje...

Tako smo tudi pri nas počasi začeli ugotavljati, da smo na nekaterih območjih in področjih dosegli velikanski napredek, druge pa smo ostali na isti ravni kot pred vojno ali pa smo celo nazadovale. Nadalje smo se Slovenci nekako v samozadovoljstvu ponasali, kako pri nas ni nerazvitih, da so gospodarsko nerazviti samo južneje od nas.

Potem pa smo nekako pred poldrugim letom slavnostno odkrili zahtevo okoli Kozjanske, ki je kot velik kolač razdeljena kar na pet občin. Na dolgo in široko smo pisali o tej partizanski deželici, ki živetari v revščini, organizirali smo zbiranje prve pomoči. Vsa ta dejavnost je naletela na odmev pri pristojnih in narejeni so že prvi koraki k izboljšanju.

Zdaj, pred kratkim, smo se spet spomnili na zaostalo območje. To so Brkini. Ob tem se sprašujemo, koliko je še takih območij pri nas v Sloveniji, najbolj razviti jugoslovanski republik. Kdaj lahko pričakujemo, da se bodo pojavili drugi predeli, občine in kraji, ki so v prav takem položaju in ki bodo zatorej z enako pravico terjali pomoč?

Uradno smo torej ugotovili, da ima tudi Slovenija nerazvita območja, kar bi lahko z drugo, veliko bolj odkrito besedo imenovali raje kot revne in obubožane kraje.

Po drugi strani pa spet lahko ugotovimo, kako so bili prav taki revni kraji in celi predeli, še posebej Brkini, med našo osvobodilno vojno in revolucijo v veliki večini odločno na naši stra-

ni. Prebivalci so množično sodelovali, ali kot borci in aktivisti ali pa so podpirali našo vojsko z vsem kar so imeli, čeprav bi lahko v večini primerov takrat dragoceno hrano tudi prodajali na črni borzi in pri tem ogromno zaslužili. Zaradi sodelovanja prebivalstva z našo vojsko se je prav v teh krajih okupator nahajal, gorele so cele vasi, vojaki so ropali in pobijali. Prav tako so se v takih, bolj odročnih krajih stalno zadrževale naše enote, velikokrat je prišlo do bojev, posledica pa je bilo spet uničenje dobrin in tudi slučajne žrtve.

Zdaj, ko smo na »zahtevo Kozjanske« že začeli spet malo pozabljati (kar ni prav) in ko smo »odkrili« Brkine, naj navedem samo nekaj števk o udeležbi in prispevkih teh krajev med osvobodilno vojno in revolucijo:

Brkini obsegajo 62 vasi, kjer je po popisu iz leta 1966 živelo 8.330 prebivalcev. Po letu 1948 se je število prebivalstva zmanjšalo v celotni deželici za 29 odstotkov, so pa tudi vasi, kjer živi komaj polovica prebivalstva, pa še to samo starci. Precej hiš se že podira, njive pa zarašča plevel. Med vojno je bilo delno ali popolnoma požganih 29 vasi. Polovico Brkinov spada pod občino Ilirska Bistrica, druga polovica pa pod Sežano in Postojno. Po podatkih iz Ilirske Bistrice, je v NOB aktivno sodelovala četrtina prebivalstva, kar pomeni da so bili borci ali aktivisti, drugi pa so pomagali ali sodelovali v ožjem, pravnem pomenu besede. Smemo sklepati, da je bilo tako tudi v drugi polovici Brkinov.

Obenem lahko tudi zapišemo, kaj so Brkini dobili po vojni od skupnosti:

Prispevek za gradnjo, oziroma dograditev sedem kilometrov ceste (Obrov-Pregarje) od sklada za ceste (leta 1969 celih 30 milijonov starih dinarjev). Napeljali pa so elektriko v skoraj vse vasi, toda z lastnim delom.

Večina vasi pa še vedno nima vodovoda, ceste so tako slabe, da po njih avtobusi ne vozijo. Samo polovica vasi ima avtobusne zveze, »brkinska cesta«, ki bi jo

morali zgraditi že pred desetimi leti, pa je zaradi pomanjkanja denarja zaenkrat samo še v načrtih.

Medtem ko na Kozjanskem občine, ki si delijo to območje, sodelujejo, je v Brkinih precej drugače. Skupščini Ilirska Bistrica in Sežana se nista mogli dogovoriti o nadaljevanju gradnje ceste, da ne omenimo o načrtu izboljšanja stanja za daljše razdobje.

Zdaj smo torej ugotovili, da imamo tudi pri nas območja revščine. Ob tem pa ne moremo mimo miselnosti, ki je včasih in še zdaj prevladuje v glavah določenega kroga ljudi.

Ti ljudje so navadno iz toplo zakurjenih in lepo opremljenih pisarn na podlagi statističnih povprečij in različnih, tudi dogmatičnih gospodarskih teorij nekoč morda uradno ugotovili, da so posamezna področja »neperspektivna«. Zato so jih sklenili pustiti v nemar ali celo izžeti iz njih vse kar je mogoče. Propadanje takih krajev, zmanjševanje števila prebivalstva in vedno večjo revščino so smatrali kot potrditev svojih daljnovidnih ukrepov. Vsako ugovarjanje ali nasprotni ukrep so proglasili za »lažno socialo« ali »sentimentalnost« z različnimi nelepimi dodatnimi vzdevki.

Potem pa so se začeli vedno bolj vztrajno pojavljati glasovi, da tudi v hribih ne moremo govoriti samo o »perspektivnosti« ali »brezperspektivnosti«. Razmislil se je turizem, ki išče kraje, kjer ni industrije in za katerega dim iz tovarn pomeni strup. V kmetijstvu smo se spomnili kooperacije, oziroma sodelovanja med družbenim in zasebnim kmetovalcem. Takega sodelovanja, ki bi bilo obema v korist in za oba spodbudno. Toda zanj, za uveljavitev in razmah, je potrebnega precej denarja in časa, vsaka togost pa se kaj hitro maščuje.

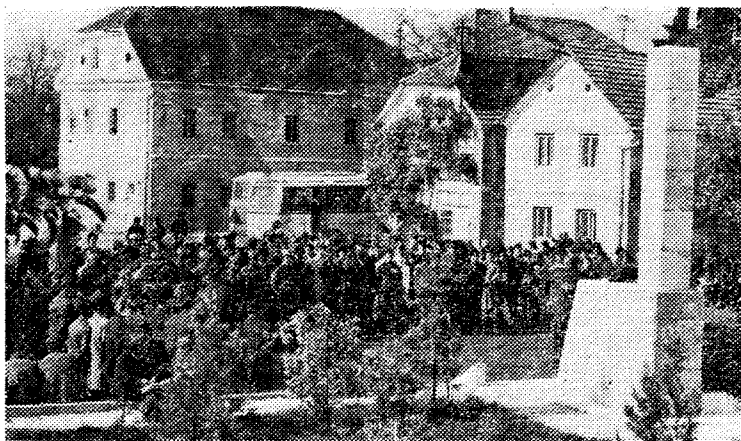
Prav v turizmu in spodbudnem sodelovanju v kmetijstvu je bodočnost sedanjih »nerazvitih območij«. Za odpravo takega stanja kot je sedaj, pa je potrebno veliko razumevanja, veliko več kot denarja in časa.

JOŽE DOLGAN

Mladina in borci po poteh I. SNOUB Tone Tomšič

Pohodi mladine in borcev po nekdanjih bojnih poteh so že ustaljena oblika sodelovanja med odborom borcev Tomšičeve brigade in MK ZMS Ljubljane. Letošnjega dvodnevnega pohoda po Primorski in Notranjski se je udeležilo 30 Tomšičevcev in 350 mladih iz Ljubljane, Kočevja in Maribora — med njimi so bili tudi gojenci miličinske kadetske šole in vojaki iz enote JLA, ki nadaljuje tradicije I. SNOUB TONE TOMŠIČ. O tem pohodu je član predsedstva mestne konference ZMS Ljubljana in komandant pohoda »Po poteh Tomšičeve brigade« Zvone Cvek dejal: »Menim, da je to ena izmed pomembnih oblik razvijanja tradicij NOB, vendar po letih, odkar se pohod odvija, prerašča svoje okvire. Mladi se ne spoznavamo samo z borbami, ampak tudi z ljudmi in povojnim razvojem krajev, kjer so se med NOB bili Tomšičevci. Morda bi lahko tudi druge brigade navezale stike s posameznimi občinskimi konferencami ZMS za organiziranje podobnih akcij, kajti prepričan sem, da ima takšna oblika spoznavanja krajev borb, ki neprisiljeno združuje borce, vojake in mladino tudi precejšen pomen pri vzgoji vseljidske obrambe.«

FOTO IN TEKST: STANE SKRABAR ml.

Kot v Grahovem, kjer je pripovedoval o uničenju belogardistične postojanke narodni heroj Jože Boldan-Silni, so mladi tudi drugod z zanimanjem prisluhnili besedam nekdanjih borcev.

Takole »na položaju« so pojedli okusen in izdaten obrok iz vojaškega kotla

SPLOŠNA OBLAČILA »TRIGLAV«
ZAGORJE

izdeluje delovne obleke

ZA CENJENA NAROČILA SE PRIPOROČAMO

GRADBENO PODJETJE »OBJEKT«

LJUBLJANA, POD HRIBOM 55

opravlja in prevzema dela na visokih in nizkih gradnjah
Dela izvršujemo solidno in po konkurenčnih cenah.
Za cenjena naročila se priporoča delovni kolektiv.

»ELKROJ« MOZIRJE

specializirana tovarna vseh vrst hlač: moških, ženskih,
dekliških in fantovskih

Za cenjena naročila se s kvalitetnimi izdelki priporoča
delovni kolektiv tega marljivega podjetja.

»SUROVINA«

trgovsko podjetje z odpadnim materialom

MARIBOR, POBREŠKA 20

odkupi in prodaja vse vrste industrijskih odpadkov od
industrije in široke potrošnje po dnevnih cenah; proizvaja
kvalitetno čistilno volno, tapetniško vato ter polirne in
brusne plošče

GOSTINSKO PODJETJE »POD GRADOM«

VELENJE, CELJSKA CESTA 46

z obrati:

KOLODVORSKA RESTAVRACIJA, Celjska 17,
ŠALEŠKA KLET — BIFE

z bogato izbiro jedil in pijač z vljudno postrežbo in pri-
mernimi cenami hočemo zadovoljiti vsakega našega gosta.
Pridite na prijeten pomenek.

ZGORNJESAVINJSKA KMETIJSKA ZADRUGA

MOZIRJE

- odkupi kmetijske pridelke
- kooperacijsko sodelovanje z individualnimi kmetijskimi proizvajalci
- lastno pridelovanje hmelja
- strojni park
- trgovina na drobno

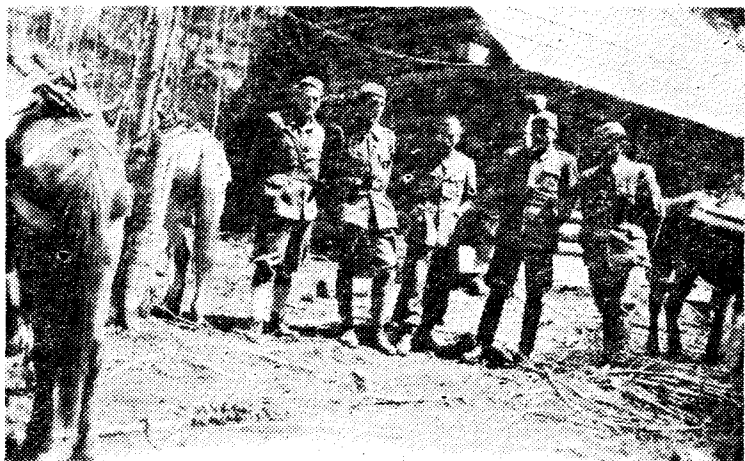
VELETEKSTIL

trgovsko podjetje s tekstilom na debelo

LJUBLJANA, Masarykova 17

vabi

IZREDNA ZALOGA TEKSTILNEGA BLAGA IZ DOMAČE
PROIZVODNJE IN UVOZA

Tovariš Luka Savič iz Maribora nam je poslal nekaj fotografij, ki so nedokumentirane. Pred leti je namreč po naključju prišel do filma in dal napraviti fotografije. Objavljamo dve izmed njih, ki sta najbolj jasni. Prosimo bralce, da nam sporoče, če bi koga spoznali ali ugotovili, kje in kdaj sta fotografiji nastali, koga predstavljata itd.

V Kamniku so se srečali taboriščniki in mladina

V počastitev petindvajsetletnice osvoboditve je bilo prejšnji teden v kamniški kino dvorani srečanje nekdanjih taboriščnikov s šolsko mladino. »Pripravili smo ga predvsem z željo, da bi mladi začutili vsaj drobce preživetega trpljenja generacije, ki že počasi odhaja...«, je v uvodnih besedah dejala Marica Brejc, predsednica komisije za interniranje pri občinskem odboru ZZB NOV Kamnik. Po pozdravnem govoru predsednika skupščine občine Kamnik Vinka Gobca, ki je poudaril predvsem potrebo po dostojnem vrednotenju teh dni in izrazil željo, da bi se kaj takega nikoli več ne ponovilo, je spregovorila narodna herojka Mira Sevtina...

— Današnje srečanje taboriščnikov in šolske mladine z območja, na katerem sem se kot aktivistka OF zadrževala leta 1941 in 1942, se mi zdi pomembno iz naslednjih razlogov:

- želeli bi obuditi spomine na težavne, a tudi lepe in tople dogodke;

- želeli bi oceniti naš prispevek v boju za osvoboditev cloveka, ki se je takrat bil na vseh kontinentih sveta in tudi na tleh naše majhne, a neuklonljive dežele;

- želeli bi povedati mladim to, ker smo doživljali, in da so nam ti spomini še vedno pri srcu, ker so del nas samih in naše življenjske poti;

- želeli bi poudariti, da smo še vedno pripravljeni pogumno pogledati v oči današnjim težavam in skleniti, da bomo še naprej po svojih močeh pomagali pri njihovem reševanju.

Po kulturnem programu, v katerem so sodelovali Vladoša Simčičeva, Marija Grziničičeva, Jože Logar in mladinski zbor tamkajšnje osnovne šole, se je srečanje nadaljevalo s prijetnim kramljanjem in skrbno pripravljeno zakusko. Škoda, da tudi tu niso bili prisotni predstavniki mlade generacije!

Vaje TO v Trziču

Tudi enota teritorialne obrambe v Trziču se je organizacijsko izpopolnila in utrdila do take stopnje, da je že zelo uspešno izvedla prvo vajo, iz sicer na območju Brezij, Leš in Kovorja.

Opolnoči, na nedeljo 18. oktobra je »sovražna« desantna enota začela z letališča v Lescah prodirati proti Brezjam. O tem je bil obveščen svet za narodno obrambo pri občinski skupščini. To je bila posebnost te vaje. Vsi člani sveta so bili klicani sredi noči in razen izkušnje o teritorialni obrambi, kot npr. v Kranju, je v Trziču prišla do izraza tudi aktivnost odgovornega občinskega organa. Potek bojev je bil prepuščen iniciativi, taktiki in strategiji z ene in druge strani, kar vse

je celotno akcijo dokaj poživilo. Vse pripadnike teritorialne enote tega območja so klicali ponoči iz postelj, česar ni nihče pričakoval. Do zore so bile formirane in oborožene note, izdelani načrti akcij, in ob prvem svitu so se razvneli »boji«.

Vaj enote teritorialne obrambe se je zelo uspešno in polnoštevilno udeležila tudi četa prostovoljnih gasilcev iz Kovorja. Tudi zanje je šlo zares, saj je »sovražnik« s svojimi diverzanti uspel zanetiti ogenj v tovarni Peko in v vasi Kovor. Po končani vaji so se tako tudi gasilci z vsemi svojimi napravami priključili skupni prireditvi in obilnemu zajtrku pred združenim domom v Kovorju.

KAREL MAKUC

Priznanje organizatorjem zbora aktivistov v Bohinju

Na sklepni seji pripravljalnega odbora občinske konference SZDL Radovljica za drugi zbor gorenjskih aktivistov, ki je bil 6. septembra v Bohinju, so pretekli teden analizirali politični, organizacijski in finančni uspeh tega pomembnega srečanja. Bil je to obračun dela odbora, ki je s tem tudi prenehal s svojo dejavnostjo. Seje so se udeležili tudi predstavniki družbeno-političnih organizacij občine, odbora Jeseniško-bohinjskega odreda in predstavnik občinske konference SZDL Kranj.

V obširnem poročilu odbora in v razpravi so pohvalno ocenili priprave in organizacijo zdaj že tradicionalnega zbora gorenjskih aktivistov, ki so ga ob vsestranski podpori in sodelovanju prizadevnih družbeno-političnih delavcev Bohinja in pripadnikov Jeseniško-bohinjskega odreda uspešno opravili. V pripravah so znatno pripomogli tudi finančni prispevki občinske skupščine in številnih delovnih organizacij radovljiške občine, ki so omogočili — poleg GLASU, DELA, TV-15 in RTV Ljubljana — široko propagandno akcijo ter tiskanje okusno opremljene in vsebinsko bogate brošure s prispevi najvidnejših družbenih delavcev.

Menili so, da je imel posebno velik odmev prikaz napada Jeseniško-bohinjskega odreda na most ter nadvse uspešni partizanski miting pod Skalco pri Bohinjskem jezeru.

Kljub slabemu vremenu in številnim množičnim prireditvam tega dne se je zbora v Ukancu udeležilo veliko ljudi iz bližnje in daljne okolice. Pri tem so si bili enotni, da je prav mesec september na Gorenjskem najbolj za seden z raznimi prireditvami, zato ne bi kazalo naslednjih zborov aktivistov organizirati prav v tem mesecu, pač pa na začetku sezone oz. ob koncu šolskega leta v juniju.

Predstavniki občinske konference SZDL Kranj, kjer je na vrsti

naslednji tretji zbor gorenjskih aktivistov, je ob izkušnjah, s katerimi se je seznanil na seji, povedal navzočim, da bo naslednji zbor skoraj gotovo že v prvi polovici meseca junija prihodnjega leta.

Na seji so sklenili, da posredujejo pismeno priznanje vsem tistim sodelavcem, družbenim in delovnim organizacijam, ki so pripomogli k uspešni izvedbi bohinskega srečanja aktivistov.

JOŠT ROLC

Mariborčani na komemoraciji v Kraljevu

Prav v času, ko je prispela v bratsko Srbijo »Karavana bratstva in prijateljstva 70« s približno 700 udeleženci, so prebivalci Kraljeva še posebej obujali spomine na krvave dogodke izpred 29 let, ko so Nemci v povračilo za pobile Nemce za vsakega izmed njih ustrelili kar sto nedolžnih ljudi.

Letošnje komemorativne svečanosti, ki so ji dali naslov »Oktober za življenje« (Oktober životu) so se udeležili tudi številni udeleženci karavane prijateljstva, med njimi tudi predsednik mariborske občinske skupščine Mirko Zlender z odborniki obeh zborov skupščine, ki so že pred tem podpisali dokument o pobratenju mest Maribora in Kraljeva.

Svečanosti se je udeležilo kakih 50.000 meščanov Kraljeva, Maribora, študentov in drugih gostov iz severovzhodne Slovenije. Med njimi so bili tudi številni družbeno politični delavci Srbije in Beograda ter delegacije iz bratskih republik.

Vsi ti so se poklonili žrtvam pokola, ki v novejši zgodovini skorajda nima primera.

FRANJO HOVNIK

Izlet na Notranjsko

Odbor ZB NOV Savsko naselje je v okviru letnega programa o negovanju in razvijanju tradicij NOB priredil za svoje člane in njihove družine enodnevni izlet na Notranjsko. Častna gosta izleta sta bila notranjska rojaka: politkomisar 14. divizije, znani revolucionar ter pisatelj-samorastnik Matevž Hace in profesor Tone Avsec, ravnatelj Osnovne šole Franca Bukovca v Medvodah, ki je prav tako udeleženec NOV in izreden poznavalec zgodovine ter zbiratelj zgodovinskega gradiva iz narodnoosvobodilnega boja Notranjske.

Že v zgodnjih urah so trije avtobusi s 137 izletniki krenili na pot. Prvič so se ustavili na gradu Turjaku, kjer je Jože Kožar na slikovit način spregovoril o zgodovini gradu in orisal dogodke iz časa NOB. Drugič, smo imeli kratek postanek v Sodražici, kjer je o zgodovini tega kraja spregovoril profesor Avsec. V Ložu, kjer se nam je pridružil Matevž Hace, pa smo si ogledali muzej re-

volucije. Nato smo se napotili k veličastnemu spomeniku padlih borcev NOV in drugih žrtev fašističnega nasilja Loške doline na Ulaki, kjer smo položili venec. Ob čudovitem razgledu na to lepo dolino, smo pozorno sledili zanimivemu pripovedovanju tovariša Hacet o zgodovinskih dogodkih pred vojno, za časa NOB in o povojnem razvoju Loške doline. V gostišču pri gradu »Snežnik« smo se vsi skupaj malo okrepčali, nato pa veselo razporeženi krenili proti domu.

Tovarišema Matevžu in Tonetu Avsecu se tudi ob tej priložnosti še enkrat najlepše zahvaljujemo za njihovo dobrohotno sodelovanje!

JOŽE PEHARC

Marijanu Urbančiču v spomin

Zahrbtna in mučna bolezen je vse prežgodej pretrgala nit življenja Marijanu Urbančiču, enemu od ustanoviteljev Zveze vojaških vojnih invalidov Slovenije.

Bil je zelo mlad — dijak gimnazije — ko sva se prvič srečala toda dobrega sva se spoznala v času okupacije, ko je kot vnet mladinski aktivist sodeloval pri najdrznejših akcijah OF, kar okupatorju ni ostalo prikrito. Zato so ga zaprli in odpeljali v koncentracijsko taborišče, odkoder se je vrnil po kapitulaciji Italije in takoj ovsel v partizane.

Po osvoboditvi — vrnil se je kot vojaški vojni invalid — sva se ponovno srečala, ko je prišel s pobudo za ustanovitev organizacije vojnih invalidov Slovenije. Na prvem kongresu le-te, v sep-

tembru 1945, je bil izvoljen za predsednika začasnega odbora ustanovljene organizacije. Po prvi letni skupščini pomladi 1946 pa je ostal v odboru ZVVI vse do ustanovitve enotne organizacije ZZB NOV.

Njegov mladostni polet in potrebe povojne dobe — so vplivale na usmeritev njegove življenjske poti. Začel je kot uslužbenec takratnega ministrstva za socialno politiko, bil je urednik »Ljubljanskih novic«, dovršil je enoletno visoko partijsko šolo, služboval je na CK ZKS, urejeval je »Invalidski vestnik«, doštudiral je prvo stopnjo prava, bil je upravnik carinarnice v Ljubljani in nazadnje bančni svetnik.

Vmes se je bavil z invalidskim športom, vrsto let je sodeloval v Partizanskem invalidskem pevskem zboru, urejeval pa je tudi »Ribiški vestnik«.

Pokojni Marijan Urbančič je bil izredno tovariški, zelo družaben in tudi vesele narave. Bilo mu je komaj 49 let, ko je omahnil v smrt.

Ni ga več med nami. Za vedno je utihnil njegov prijateljski pevski glas, onemel je njegov zvonki smeh — toda nam vsem, ki smo ga poznali in radi imeli bo ostal v trajnem spominu.

V. MLEKUŽ

Dobro je če veste...

NAJSTAREJŠA POGODBA O NENAPADANJU je bila podpisana 1269. l. pr. n. št. Podpisala sta jo: vladar starodavnega naroda, ki je prebival na področju Sirije, hetitski kralj Hattusilis III. in egipčanski faraon Ramzes II. Državnika sta se s to pogodbo obvezala, da bosta obe državi živeli v »večnem prijateljstvu«, v trajnem miru, da bosta spoštovali ozemeljsko nedotakljivost, da ne bosta druga drugo napadali, da se bosta vzajemno podpirali ter izročali druga drugi krivce, ki so v prvi ali drugi državi zagrešili kak zločin. Pogodba je bila napisana na glineni tablici, ki so jo našli 1906. l. v Anatoliji, pokrajini v zahodni Mali Aziji. Pogodbo hranijo v Carigradu. Turčija je — ob jubileju OZN — darovala tej organizaciji kopijo te najstarejše pogodbe o nenapadanju.

S POSLEDNJIM DIHOM JE RESILA SINA. Mali 7-letni Stefan Kummer je nedavno odšel z doma in se ustavil ob Bodenskem jezeru pri Kreuzlingu v Švici. Hotel se je pred kosilom okopati ter je zaprosil 79-letnega ribiča Aloja Halperja, naj mu pšodoli svoj čoln. Ribič je dečku ustreget, potem pa ga je opazoval. Stefan je odveslal nekaj deset metrov daleč, nato pa je skočil iz čolna v vodo. Ker se dolgo ni pojavil na vodni površini, je ribič naglo skočil v drug čoln in izvlekel dečka, ki se je, nezavesten, potapljaj, ter ga urno odnesel v sosedovo hišo, k njegovi materi. Vse to je trajalo približno četrt ure. Stefanova mati, zdravnikova žena, je ko začela reševati dečka z dihanjem »usta v usta«, z masiranjem njegovega srca in pregibanjem njegovih rok. Mzično si je prizadevala rešiti sinčka, konec koncev je od silnega napora omedlela. S poslednjim dihom ji je uspelo dečka priklicati v življenje. A to je zvedela šele potem, ko se je zbudila iz nezavesti.

SREČKA NA STEKLU. Čevljar Francisco Goro iz Santiaga de Chile se je s svojo ženo vračal s sprehoda domov. Medpotoma se je ustavil pri prodajalcu srečk in kupil — tik pred zrehanjem — tri polovične srečke. Njegova žena Maria je močno nasprotovala nakupu srečk, a zaman. Ko sta prišla domov, je, v hudi jezi, pograbila srečke in jih prilepila na šipo vhodnih vrat, da bi tako vedno opozarjale moža na nepotrebno potrat. Prihodnji dan je Francisco, presrečen, prihitel domov in povedal ženi, da je ena izmed treh srečk zadela glavni dobiček. Poskušala sta srečko odlepiti, pa jima ni uspelo. Nato je možakar snel vrata in jih zanesel v loterijsko upravo. Uslužbenici so mu razložili, da mora po predpisih prinesiti pravilno srečko in da mu bodo lahko šel tedaj izplačali dobiček. Na posled se je nesrečni srečnik z vrati na grbi napotil k steklarju, ki je iz šipe izrezal srečko hkrati s steklom. Loterijska uprava je navsezadnje sprejela srečko na steklu ter čevljarju izplačala polovico glavnega dobitka, ki ni bila ravno tako majhna — saj je znesla sto milijonov starih dinarjev!

ALI POVZROČAJ MINI-KRILA PROMETNE NESREČE? Erling Staff, ki spada med najbolj znane izvedence za prometna vprašanja na Norveškem, je nedavno izjavil, da mini-krila pogostoma povzročajo prometne nesreče. Staff zatrjuje, da pride do številnih trčenj, ker se vozniki, čeprav samo bežno, zagledajo v zapeljive ženske noge. V nekaterih deželah so prepovedali nositi mini-krila, češ da so ta nemoralna, nekaj novega pa je razglašanje teh za krivce prometnih nesreč. Švedski izvedenci za promet se ne strinjajo z mnenjem norveškega strokovnjaka za prometne zadeve, pravijo namreč, da so se možki na Švedskem tako navadili na ta krila, da jih kratko in malo niti ne opazijo več.

PRENAGLIJENA DIAGNOZA. Pred nekaj meseci so se okrog trupla Hoze Viana v mrtvaški kapelici na pokopališču v Sao Paulu zbrali vdova umrlega, sorodniki, prijatelji in znanci. Tedajci se je popolnoma nepričakovano Viana pretegnil, zavezal in prestrašeno pogledal zbrane — popolnoma zdrav in čil... Tri dni pred tem neprijetnim pripetljajem je Viana zvečer dejal, da se ne počuti kdove kako dobro, je zgodaj legel in trdno zaspal. Prihodnje jutro so si njegovi družinski člani zaman prizadevali, da bi ga zbudili. Naposled so poklicali zdravnika, ki je izrekel kratko in jasno, vendar pa netočno diagnozo: »Smrt!«

Politični razgledi

Sredi oktobra je padla v zasedo enota francoskih padalcev. V sporadu med izurjenimi vojniki ekspedicijskega korpusa in čadskimi gverilci, pripadniki osvobodilnega gibanja Frolinat, je padlo enajst padalcev. Navzlic prizadevanjem vojaških oblasti, da novica ne bi prišla v javnost — ali da vsaj ne bi bila preveč poudarjena — se je časopisje v Franciji ogorčeno razpisalo o kolonialni vojni, ki jo Francija vodi v Čadu in ki je postala splošno znana šele zdaj, ko je v enem spopadu padlo enajst francoskih vojakov, starih od osemnajst do največ štiriindvajset let.

Pri tem sta bila še posebej poudarjena dva vojaška elementa: Francozi so v enem spopadu izgubili več vojakov kot doslej v osmih mesecih, gverilci niso več uporabljali kopij ali pušk na kresila, marveč avtomatske puške, brzostrelke in celo možnarje. Zato se postavlja več vprašanj: Od kod orožje? Od kod inštruktorji? Ali je Frolinat prevzel vodstvo nad upornimi plemeni, ki so doslej baje niso dala vplivati od zunaj? Ali so uporniki v južnem Sudanu navzlic francoskim najemnikom na meji prodrli na čadsko ozemlje in prinesli orožje? Ali so libijski voditelji prelomili obljubo, da ne bodo podpirali čadskega osvobodilnega gibanja v trenutku, ko kupujejo v Franciji letala Mirage?

Čadski predsednik Tombalbaye je pred kratkim že odgovoril na nekaj teh vprašanj. Na konferenci vlade ter vodstva čadske progresistične stranke (edine dovoljene v deželi) je ostro obsodil »čedaje aktivnejše tuje vmešavanje v naše notranje zadeve«, potem pa dejal, da bi bilo treba zavarovati severni del dežele (puščavski Tibesti), »če bi se francoske enote umaknile« iz Čada. Na sestanku je predsednik dobil široka pooblastila za akcije proti gverilcem.

Prvi resni nemiri v Čadu so se začeli leta 1965. Po odhodu Francozov iz Čada v letu 1960 je oblast prevzela domača administracija, ki pa je nadaljevala kolonialno politiko. Korupcija se je hudo razširila, uradniki so večkrat na leto izterjevali davke od revnega prebivalstva, kazenski pohodi čadske vojske proti upornim kmetom so bili krvavi. V prestolnici Fort-Lamy je predsednik Tombalbaye le krepil oblast: leta 1962 je prepovedal vse politične stranke razen svoje, leta 1964 je ustavni amandma uzakonil enostrankarski režim ter posvetil prvenstvo vladne stranke, zadnja etapa v utrjevanju oblasti pa je bila storjena, ko je Tombalbaye zmanjšal pravice muslimanskega prebivalstva: muslimanov je skoraj polovica (od 3,5 milijona celotnega prebivalstva).

Opozicija je bila zelo šibka ali pa je skoraj ni bilo. Njeni voditelji so bili v izgnanstvu. Politična policija je dušila sleherni kritiko oblasti, pa vendar je 22. junija 1966 nastala prava opozicija: Čadeec muslimanskega izvora Ibrahim Abača je tedaj v Sudanu ustanovil Narodnoosvobodilno fronto Čada ali Frolinat. Njegov cilj je bil politizirati ljudsko nezadovoljstvo, njegovi zgledi so bili v Kairu in

Vojna, ki je ni

Alžiru, njegove metode pa: sredi že obstoječih uporniških skupin ustanoviti bojovniška jedra, tem pa določiti politične cilje. Po smrti Ibrahima Abača v jeseni leta 1967 — v spopadu s pripadniki redne čadske vojske — je vodstvo Frolinata prevzel El Hadž Isaka, nekoč vodja kantona, ki ga je vladala izigrala. Isaka je postal štabni načelnik Frolinata, medtem ko je glasnik in generalni sekretar organizacije že dve leti 45-letni kirurg dr. Aba Sidik, ki živi v Kairu in Alžiru.

Poglaviti politični cilj Frolinata so: strmoglaviti diktatorski in neokolonialni režim predsednika Tombalbaya, ki so ga pravzaprav uvedli Francozi, ter postaviti v Čadu vlado nacionalne koalicije.

Vlada se je kmalu prestrašila akcij Frolinata, naperjenih sprva predvsem proti tistim predstavnikom oblasti, ki so najbolj zatirali prebivalstvo. Fort-Lamy je poklical na pomoč Pariz, ta je poslal v Čad nekaj vojske in položaj se je za kratek čas pomiril. Toda kmalu so se akcije Frolinata obnovile in gverilci so napadli vasi, vojašnice, funkcionarje, francoska podjetja v Čadu itd. Čadska vlada je spoznala, da samo s svojo vojsko ne bo kos Frolinatu: v njej je vladala popolna anarhija oficirji in vojniki so se raje predajali pijači kot vojskovanju, tako da je v začetku leta 1969 bila dežela na robu kaosa. Tedaj je Tombalbaye pisal generalu de Gaulle in ga prosil za pomoč. De Gaulle se je sprva uprl, potem pa se je vdal in v Čad so poslali nekaj mornariške pehote ter padalcev z oporišča na Korziki. Z vojniki je prišel v Fort-Lemy tudi francoski guverner Pierre Lami. Lotil se je reforme v administraciji, padali pod poveljstvom generala Arnauda in pozneje generala Cortadellasa pa so začeli »čistiti« deželo.

Tako je bilo pred poldrugim letom. Danes vse kaže, da je ekspedicijski korpus uvedel red v središču Čada, toda v predelih, ki so večji od same Francije, nekaj tisoč francoskih vojakov ni moglo storiti ničesar. Zraven tega je po sporazumu med Parizom in Fort-Lamyjem nekaj francoskih vojakov že odšlo domov, tako da jih je v Čadu še nekaj več kot 2.000. Francoska vlada je določila 1. april 1971 za datum popolnega umika ekspedicijskega korpusa iz Čada, tako da bi potem ostali v deželi samo vojniki iz stalnih francoskih oporišč: 330 letalcev iz letalske baze ter 610 vojakov iz 6. čezmorskega padalskega polka.

Toda redsednik Tombalbaye se tega boji, zato prosi Pariz, naj še ne umakne vse vojske v tako kratkem času. Pariz se je znašel v zadregi. Čad je zaradi svoje lege v središču Afrike velikega strateškega pomena za Francijo. Pariz ne namerava opustiti svojih oporišč, prav tako pa ne mara sprememb v političnem življenju Čada, češ da bi to utegnilo slabo vplivati na sosednje države: zlasti na Niger, kjer so francoski strokovnjaki odkrili velika nahajališča urana. Navsezadnje gre tudi za ugled Francije v tistih afriških deželah, ki so podpisale obrambne sporazume s Parizom: imele bi zelo slabo mnenje o Franciji, če bi ta pustila Čad, naj sam reši svoje notranje probleme.

Potemtakem bo moral Georges Pompidou prestaviti datum umika vseh francoskih enot iz Čada, takšna odločitev pa je zelo huda. Čadski predsednik Tombalbaye je sicer dejal, da sta »Francija in Čad zvezana, da skupaj prenašata dobro in zlo«. Toda Francija vodi tudi svojo sredozemsko politiko, v kateri je Libija zelo pomemben dejavnik. Ravno Libija pa močno podpira Frolinat: tako z orožjem kot z dajanjem zatočišča čadskim upornikom.

Toda šele smrt enajstih francoskih vojakov je povzročila, da je vojna, ki je ni bilo, naposled le resnično prenehala biti skrivnost.

KOMENTATOR

Strupena proslava plebiscita

V južnem delu Avstrije so te dni praznovali 50-letnico pripadnosti k republiki Avstriji. Koroška meji na Jugoslavijo in tam prebiva močna slovenska manjšina. Tisti, ki so pričakovali, da bo ta jubilej pripomogel k utrjevanju demokracije avstrijske zavesti in k okrepljeni prijateljstvu s sosednim narodom, se že danes čutijo ogoľufane.

Reakcionarni velikonemški krogi so si prilastili iniciativo in povsod naglašali »nemški« značaj dežele. Slovence in Jugoslavo so v številnih člankih v časopisih in v slavnostnih govorih sramotili in žalili. Skušali so ponovno razplamteti šovinistična čustva.

V Celovcu izhajajoči časopis nekdanjih pripadnikov Hitlerjeve vojske »Die Kameradschaft«, ki ima tudi stalno rubriko za bivešesove, je izkoristil ta jubilej za protislovenske izpade in za propagando pripadnosti k »nemškemu kulturnemu krogu«.

Na nekem zborovanju blizu Celovca so nekdanji vojniki in oficirji nemškega »Wehrmachta« koračkali okrašeni s Hitlerjevimi odlikovanji in so položili venec celo v imenu nekdanjih esesovcev! Več kot značilno je, da nobeden od koroških vojniških politikov ni smatral za potrebno protestirati proti takemu revanšističnemu izzivanju. Celotna četa avstrijske vojske je delala štafazo nekdanjim esesovcem.

V zvezi s plebiscitom leta 1920 so v časnikih in predavanjih razširjali razne legende in laži. Čeprav je minilo že 50 let in je pomrla že večina tistih, ki so leta 1920 aktivno sodelovali, se danes še več ljudi proglašajo za »koroške brambovce«, kot jih je leta 1920 bilo. To pa ni prav nič čudno, kajti organizacija teh »brambovcev« je priljubljeno shajališče reakcionarnih revanšističnih velikonemških skupin.

Nekatere dunajske zgodovinarje, ki poznajo vse dokumente in dejstva iz leta 1920 in ki so v člankih in predavanjih poskušali prikazati resnico, so »koroški brambovci« ogrožali.

Med drugo svetovno vojno so večino slovenskega prebivalstva Koroške nasilno izselili, mnogi so bili v koncentracijskih taboriščih. Na Koroškem pa je bilo precej aktivnih odporniških skupin in partizanskih formacij, ki so prijateljsko sodelovale z jugoslovanskimi borci za svobodo. Zato je značilno, da so napadi »brambovcev« usmerjeni prav proti nekdanjim protifašističnim borcev. Kampanja, ki je sedaj v teku na Koroškem in v Visokih Turah, ogroža ne samo prijateljske odnose do Slovencev, marveč je nevarna tudi za demokracijo in nevtralnost Avstrije.

JOHANN MÜLLER
DUNAJ

„Velika šolska ura“ v Šumaricah pri Kragujevcu

V Šumaricah pri Kragujevcu, v kraju, kjer so pred 29 leti nacisti postrelili 7000 rodoljubov, so 21. oktobra priredili veličastno komemoracijo, imenovano »Velika šolska ura«.

Nad 70.000 Kragujevčanov in njihovih gostov iz skoraj vseh krajev Jugoslavije in tudi iz tujine se je ta dan zbralo v Šumaricah, da bi počastili spomin svojih somestnikov, ki so jih pred 29 leti postrelili nacisti. Na trideset gomil, v katerih ležijo posmrtni ostanki 7000 kragujevskih rodoljubov, so položili nešteto vencev in šopkov cvetja.

Potem ko so položili vence na gomilo 300 ustreljenih dijakov in profesorjev, so začeli »Veliko šolsko uro« zgodovine, letos posvečeno srebrnemu jubileju Združenih narodov.

Gledališki igralci so brali sporočila ustreljenih Kragujevčanov,

dele ustanovne listine Združenih narodov in sporočila uglednih književnikov, Nobelovih nagradencev in priznanih borcev za mir. Pri izvajanju programa je sodelovalo več pomembnih umetnikov. Na svečani seji občinske skupščine Kragujevca so podelili tradicionalne nagrade kragujevskim srednješolcem. Svečanostim v Šumaricah in Kragujevcu so prisostvovali nekateri ugledni družbenopolitični delavci, pa tudi predstavniki mest Bidgoš (Poljska), Sirena (Francija), Trenčin (Češkoslovaška), Volgograd (ZSSR) ter delegacije petnajstih jugoslovanskih mest.

Spomeničarjem se obeta izboljšanje

Zvezni skupščini je predložen načrt zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o pravicah nosilcev »Partizanske spomenice 1941«. Na temelju tega zakona bodo leti imeli popolno zdravstveno varstvo, kakršno imajo doslej samo vojaški vojni invalidi, vključno topiško in klimatično zdravljenje. Poleg tega pa se nam domestilo za letni oddih, ki je znašalo doslej 1000 dinarjev letno, zviša na 1500 dinarjev. V načrtu tega zakona je poleg minimalnega predviden tudi maksimalni znesek pokojnine.

»Komemoracijo ob grobu heroja Milana Česnika bo na Zalah v petek dne 30. oktobra 1970. ob 15.30 uri. Sodeloval bo Pionirski odred »Milan Česnik« na osnovni šoli Vič. Na udeležbo vabimo člane ZB terena »Milan Česnik« ter sodelavce pokojnika na področju svoječasne OF organizacije »Stan in dom«.

ZB »MILAN ČESNIK«

Imeli smo ljudi

Marija Škof

Na pokopališču v Dravljah pri Ljubljani so nedavno položili k zadnjemu počitku zavedno in požrtvovalno slovensko mater Marijo Škof, ki je umrla v 79. letu starosti kot žrtev prometne nesreče. Doma je bila iz Stanežič. Izšla je iz revne, številne družine in se je morala že zelo mlada spoprijeti s trdim življenjem. Potem se je poročila z Jožetom, čevljarjem, s katerim sta vzgojila petero otrok v zavedne državljanke. Dva sinova jima je pobrala vojna: eden je padel v partizanih kot borec Koroškega odreda drugega pa so okupatorji ustrelili v Mestnem logu kot talca. Okupatorji tudi drugim članom družine niso priznali: moža in starejšega sina so odpeljali v internacijo, tako da je ostala mati sama s hčerko. Toda ni se uklonila, se naprej je sodelovala z Osvobodilno fronto, skrivala ilegalce itd. Po zasnugi krajevnega združenja borcev NOV sta zakonca Škof dobila minulo leto novo stanovanje v Sentvidu. Zal se je morala mati Marija tako kmalu preseliti v novo stanovanje. Na pokopališču Toliko gorja je prestopila v življenje, pa je ni strlo, umreti je morala kot žrtev avtomobila. Naj ji bo lahka domača zemlja!

Franjo Šnan

Rodil se je 20. januarja 1901 v Trbovljah, živel pa je na Lokah pri Zagorju ob Savi. Ob tokratnih težkih razmerah je kot kmečki sin okusil vrsto grenkih trenutkov, a pomembna je bila trdna volja in neustavljiva sila v upanju na boljši čas. Vleklo ga je v rudarstvo, ki je bilo osnovni kruh te zasavske doline in kmalu je postal poslovođa na rudniškem obratu Kisovec. Pri rudarjih je bil priljubljen in spoštovan. V najtežjih dneh naše revolucije se je vključil v narodnoosvobodilno gibanje in postal tudi pomočnik intendantov v specialni četni Kamniško-zasavskega odreda. Bil je tudi ujet in to 2. februarja 1945, nato pa interniran v Dachau. Odlikovan je bil z redom dela III. stopnje in medaljo za hrabrost. Bolezen ga je zadnje čase priklenila na posteljo. 9. oktobra letos pa je klonil. Prenehalo je

biti plemenito srce našega stanovskega tovariša.

Ohranimo ga v lepem spominu!

Anton Kalšek

3. oktobra letos so se na zagorskem pokopališču mnogi stanovski tovariši — soborci, poslovlili s iskrenega, skromnega prijatelja, vseskozi zavednega Slovence Antona Kalška, starega 64 let.

Pokojni Tone izhaja iz številne delavske družine na Lokah pri Zagorju ob Savi. Očeta je izgubil že med I. svetovno vojno, mati pa je ostala sama s štirimi otroki. Zato je moral kot najstarejši poskrbeti za nepreskrbljeno družino; že kot dvanajstletni fantič je delal v zagorski steklarni, zatem pa je postal s štirinajstimi leti rudar. Težko se je prebijal skozi življenje in ko je domovino potrebovala v času najtežjih preizkušenj svoje zavedne ljudi je bil Tone med njimi in se vključil v narodnoosvobodilno gibanje. Partizani je v Dolenskem odredu. V Gabrovki pri Ljubli je bil tudi ranjen. Po koncu vojne je postal rudar v nadzorniki, zadnja leta pred upokojitvijo pa je bil inštruktor pri rudarski šoli, kjer je bil med učenci nadvse priljubljen in jih mnogo vzgojil v dobre rudarje. Po končani vojni je tudi aktivno delal v več družbeno političnih organizacijah: bil je član ZK, delal je v odboru ZB kot pred vojni je bil tudi po osvoboditvi aktiven in vnet športnik pri nogometnem klubu.

V vseh, ki so ga poznali, ostaja lik poštenjaka, iskrenega prijatelja, ki je za vsakogar našel lepo in toplo besedo. Spomin na Toneta bo ostal večno živ.

Leopold Kos

Zavratna bolezen je pred dnevi ustavila plemenito srce Leopolda Kosa, ki so ga pod imenom Polde tako dobro poznali ter se ga s hvaležnostjo spominjali tisoč in tisoč bolnikov tako v Ljubljani, kakor po vsej naši ožji in širši domovini.

Več kot štirideset let je, kot glavni bolničar služboval na nevrološki kliniki v Ljubljani. Dolga doba, v kateri je iz dneva v dan nesebično, z edinstveno člo-

veško topino in razumevanjem pomagal trpečim in zmerom našel po svoji široki, vedri naravi za slehernega bolnika, segavo besedo.

Zivljenjepisni podatki nam povedo, da je bil Leopold Kos rojen v kmečki družini, ki je imela kar petnajst otrok. Udeležil se je prve svetovne vojne na italijanski fronti. Na nevrološki oddelku takrat splošne bolnišnice v Ljubljani je prišel leta 1924 ter ostal pri bolnikih vse do upokojitve, novembra 1965. Zadnja leta pred vojno je Polde Kos s svojim novim šefom dr. Ivanom Mariničem ter s požrtvovalno sestro Festino sestavljal nerazdružljivo trojko, ki je v vedno večji meri podpirala in reševala napredne ljudi pred preganjanjem. V letih 1938/39. je trojka v polgelalnih razmerah zavzeto skrbela za bolne in ranjene španske borce (dr. Aleš Bebler, Alojz Mikenauer in dr.), ki so se vrtni domov in na katere je prežalja policija.

Med okupacijo najdemo Poldeja Kosa v vrstah organiziranih sodelavcev narodnoosvobodilnega gibanja. Skrival je ilegalca, prenašal pošto in ilegalno literaturo ter bil stalna zveza z zaporniškim oddekom v bolnišnici. Bil je član vodstva OF v bolnišnici vse do osvoboditve, soredel je so ga v KP, a po vojni je bil dolgo sekretar OC ZK. Vidno je bilo njegovo stanovalstvo v sindikatih ter pri zdravstvenih akcijah po Sloveniji prva leta po osvoboditvi.

Posumne, plemenite trojke z nevrološke klinike ni več. Prva je odšla za vedno sestra Festina, letos najprej prof. dr. Ivan Marinič — in zdaj še Polde! S svojim vztrajnim prizadevanjem za vse dobro in pravično, s svojo nenehno tovariško pomočjo tisočim, ki nikoli niterjala priznanja in povračila, je Polde rekel vzor prave humanosti in ljubezni do socialistične domovine. Spomin nanj in na njegovo delo bomo ohranili na najbolj vidnem mestu dokler bomo živi! Hudo prizadeti družini naše sožalje.

Ludvik Šmuc

Tragično je umrl 13. septembra 1970. leta Ludvik Šmuc iz Šalke vasi pri Kočevju. Rodil se je 18. julija 1915 v Malem Liplenu občina Grosuplje. Bil je borec NOV od 6. septembra 1943 do osvoboditve. Iz JA je bil demobiliziran kot oficir. Bil je tudi 30 odst. vojaški vojni invalid.

V povojnih letih je bil zaposlen pri rudniku Kočevje. Bil je član delovnih in družbenih organizacij. Sodeloval je pri obnovi in izgradnji mesta Kočevje, ves čas do upokojitve. Po značaju je bil skromen in tih, nikoli ni silil v ospredje, izpolnjeval pa je naloge kolektiva in družbe za lepše življenje v naši državi. Vsi, ki so ga poznali, ga bodo ohranili v lepem spominu.

GOSTINSKO PODJETJE »JELKA«

z obrati:
ZASAVJE — GOSTIŠČE NA DOLU — PARTIZAN

SE PRIPOROČA DELOVNIM LJUDEM ZA CENJENI
OBISK

TV 15 ZA MLADINO

TE DNI

DNE 29. OKTOBRA 1941 STA PRI TRZICU NA DOLENJSKEM PADLA V BOJU Z NEMSKIMI GRANIČARJI IN POLICIJO KOMANDIR MOKRONOSKE ČETE MILAN MAJČEN IN NJEGOV TOVARIS JANEZ MEVZELJ. ZATEKLA STA SE BILA V NEKO HIŠO NA MURNICAH, DA BI SE ODPočILA. BILA STA IZDANA IN KMALU ZATEM JU JE NAPADLO VEČ STO NEMCEV. MILAN IN JANEZ STA BILA RESNIČNA JUNAKA IN NITI NA MIŠEL JIMA NI PRISLO, DA BI SE VDALA. SPREJELA STA BOJ NA ŽIVLJENJE IN SMRT. PRVI JE PADEL MEVZELJ, IN KO JE MAJČEN PO OSEMNAJSTIH URAH KONČAL BOJ S SMRTJO, JE OKROG GOREČE HIŠE LEŽALO STIRINAJST MRTVIH SOVRAZNIKOV IN NAD DVAJSET RANJENCEV.

Po poteh Kokrškega odreda

Planinsko društvo Kranj in kranjski taborniki so letos že četrty zapored organizirali spominski pohod »Po poteh Kokrškega odreda«. To je orientacijski pohod, katerega namen je obujanje tradicij narodnoosvobodilnega boja.

Kokrški odred je imel svojega predhodnika v Storžiskem bataljonu, ki je bil ustanovljen leta 1942. Nastal je iz Kranjske in Tržiške čete, ki sta na območju Karavank delovali vse od leta 1941 naprej. Tudi novo ustanovljeni bataljon, ki ga je vodil Jože Pesjak, je deloval predvsem na levem bregu Save, od Kamnika do Stole. Znale so njegove številne akcije, ki so pridobile mnogo Gorenjcev za sodelovanje v narodnoosvobodilni vojski. Že leta 1942 si je ta bataljon zadal nalogo rešiti ujetnike iz zloglasne slovenske mučilnice v Begunjah. Žal se mu akcija ni posrečila, saj je bil takrat še prešibak. Med najuspešnejše sodi bitka pri Lomu, v Gozdu in Cerkljah pod Krvavcem. Stalno je bil prisoten na vseh tamkajšnjih komunikacijskih sredstvih. Borci Storžiskega bataljona so uspešno rušili proge in podirali mostove. Pozneje se je priključil na novo ustanovljeni Prešernovi brigadi. Leta 1944 je bil spet ustanovljen kot samostojna enota, dobil ime Kokrški odred in se vključil v odločilne akcije za osvoboditev Gorenjske. Spomladi 1945 so borci Kokrškega odreda osvobodili zapornike begunjske kaznilnice in se nato pridružili Koroškemu odredu.

Začetek pohoda »Po poteh Kokrškega odreda« je bil v osnovni šoli Hotemaze. Zbralo se je okoli šestdeset tekmovalcev! Ekipe, ki so štele tri člane, so morale najprej rešiti tekmovalne teste. Sle-

dnji so bili sestavljeni iz vprašanj o zgodovini Kokrškega odreda, prvi pomoči, gorenjskem gospodarstvu in planinskih postojankah ter vprašanj o varstvu narave in planinskega cvetja. Po končanih testih so tekmovalci dobili specialke in kompase, izračunali so pot in jo vrisali na karto ter krenili na pohod. Trasi za člane in mladince sta bili ločeni. Za mlajše je trasa potekala po prvih obronkih Karavank, članske ekipe pa so se morale povzpeti malo višje. Med pohodom so morali tekmovalci odkriti tudi več kontrol, postavljenih na raznih markacijskih točkah. Poti, ki sta bili dolgi štiri in osem kilometrov, sta držali mimo številnih partizanskih spomenikov in vasi. Tako so mladi tekmovalci lahko spoznali tudi kraje, kjer so se nekoč bojevali borci Kokrškega odreda.

Cilj, ki so ga dosegle vse ekipe — ene bolj in druge manj uspešno — je bil v Preddvoru. Komisija, ki je izračunavala rezultate, se je takoj lotila dela. Naloga ni bila lahka, saj so mladi tekmovalci v svoji zagnanosti kaj površno pregledali naloge. Kljub temu lahko zapišemo, da so pokazali zadovoljivo znanje in kondicijsko pripravljenost. Veliki prehodni pokal so letos osvojili taborniki »OSK« iz Škofje Loke, pri mladincih pa taborniki iz Radovljice, Škofje Loke in Kranja.

Prireditelj je organizacijsko uspela, za kar gre zahvala predvsem tovarišici Vodnikovici, tovarišu Pelku in seveda kranjskim tabornikom. Mladi tekmovalci so z zadovoljstvom zapuščali Predvor, saj so izkoristili eno zadnjih lepih nedelj in tako povežali koristno s prijetnim.

IVO KRŽISNIK

Svečke v spomin

Vsi učenci smo se veselili proste sobote, ki smo jo nameravali posvetiti obisku spomenikov in spominskih obeležij naše revolucije.

Bilo je lepo in sončno jesensko jutro. Odpravili smo se po ozki gozdni poti med smrekami in grmovjem. Pod nogami nam je šumela praprot. Tisti, ki niso ponesli s seboj cvetja, so med potjo natrgali macesnovih vejic. Med kramljanjem nam je pot hitro minila in tudi utrudili se nismo.

Ko smo prispeli na cilj, smo si najprej ogledali okoličnico. Pod nami so se razprostirale ozke doline, porasle z visokimi in košatimi drevesi. V daljavi so se bleščala naselja in nad njimi so se dvigali zeleni hribočki. Občudovali smo lepote jeseni in s pogledi spremljali zlato obarvane liste, ki jih je vetrič klatil z drevja.

Nato smo se odpravili k spominski plošči, ki je vdana na hiši pri Dajniku. Položili smo cvetke in se poklonili spomenu padlih junakov. Tudi svečke smo prižgali in izvedli krajši kulturni program. Potem nam je gospodar kmetije in lastnik hiše povedal nekaj spominov iz narodnoosvobodilnega boja, ki so nas spremljali še vso pot proti domu.

RUŽA KRANJC

NAGRAJENI PRISPEVEK

Pohod v Pisarovino

Nagubano čelo, upadla tica in majhne oči, ki so globoko vdrtle v jamice... Da, takšen je obraz mojega očka! Kaj neki je tako zgodaj postaralo njegov obraz? Sem se vpraševal tistega dne, ko mi je začel pripovedovati spomine na januar leta 1944:

Takrat sem bil v Semiču, v ofirski šoli. Nekega dne so nam ukazali, da moramo spremljati ranjence v Pisarovino na Hrvaškem. V Metliko, kjer so bili zbrani ranjenci, so prišle še mnoge druge enote. Zbralo se nas je kakih tisoč oboroženih mož. Računali smo, da bomo potovali pet dni, ponoči in podnevi. Vsi smo se zavedali težavne in odgovorne naloge, ki je bila pred nami. Preden smo odšli, so nam razdelili še tisto bore hrane, kar jo je bilo ostalo. Vsak je dobil kos kruha in mesa! »Mislim, da ste pripravljeni za pot. Potovali bomo brez počitka. Dobili ste hrano in tudi oboroženi ste dobro. Zicati je prepovedano. Vasi, mimo katerih nas bo vodila pot, so do partizanov sovražno razpoložene,« je dejal poveljnik. Naši načrti, da bomo med potjo »žicali« po hišah, so torej splavali po vodi. Še »Smrt fašizmu!«, mi pa smo mu odgovorili »Svoboda narodu!« in krenili na pot.

Nad nami so brneli motorji nemške »štorklje«, ki nas je spremljala do Pisarovine. Zaman smo streljali nanjo in jo preklinjali. Nato smo se je nekako navadili, saj nam ni preostalo nič drugega in niti motila nas ni več. Kruh in meso smo že koj prvi

je mračilo in da je mrz razal do kosti. Na obronku gozda je dal poveljnik ukaz za postanek. Prijel je kamen in ga zalučal na progo. Vse je bilo tiho. Čez nekaj časa je ponovil to igro opreznosti. »V strogi tišini naprejš!« je ukazal. Krenili smo in sneg je zaškripal pod sanmi. »Hodi, bodi pripravljen in buden!« je šlo od ust do ust. Zopet smo bili v gozdu. Veje so nas bičale v obraz in robidovje se je opletalo okoli nog, ki so nam kemale od utrujenosti. Kdor je sedel, ni več vstal... Le s težavo smo prepoznali obraze zmraznjenih tovarišev, saj je bila trda tema. Nazadnje je kurir nekje staknil vžigalico in jo prižgal pred eno izmed črnih gnot. Svetloba ognja se je poigravala na obrazu zmraznjene borce. Miren je bil njegov obraz in na licih mu je igral poslednji nasmeh. »To je Tinče,« je dejal mož poleg mene. »Nemci so mu ubili mater in očeta...« Po hitela sva za kolono, ki je počasi nadaljevala to žalostno pot.

Po petih dneh smo prišli do Kolpe pri Jamnički Kiselici. Čez reko so nas prepeljali. Na smrt utrujeni smo se privlekli do Pisarovine, kjer smo oddali ranjence. Končno smo le dobili nekaj za pod zob. Pojedli smo vse, kar so

dan pojedli. Po snegu smo gazili s kljubujočo vztrajnostjo in z upanjem, da bo kmalu bolje. Tudi zapeli smo včasih! »Da bi bilo ranjenem, ki so ležali na saneh, laže...« smo dejali. In res! Iz ust mi prihajal niti en glas, ki bi bil podoben stokanju. Samo vzdihovali so ter tu in tam preklinjali Nemce.

Nekje v prvih vrstah je bil moj prijatelj Jarko... (Šest dni je minilo od takrat, ko je dobil zažgalni naboj v trebuh. Dobro se še spominjam, kako sem skočil, da bi mu pomagal. Nemci so naju bili ujeli v obroč. »Tovariš, pusti me!« je rekel. Vedel je, kaj tvegam. »Samo da bi ne prišel Nemcem živ v roke...« Padel je v nezavest. »Ne, preklete svinje, ne boste naju!« sem zakričal. Brez pomišljanja sem si ga naprtal na rame. Pod težkim bremenom so se mi zašibile noge in skoraj bi ga bil izpustil. Z eno roko sem ga zadržal, z drugo pa sem streljal. Rešila sva se, čeprav še danes ne vem, kako nama je to uspelo. Pot do tovarišev je bila dolga in nog skoraj da nisem več čutil. Kakšna sreča, da sem našel svojo četo. Jerka so hitro obvezali. Nato so ga z drugimi huje ranjenimi, ki jim naše bolnišnice niso mogle nuditi pomoči, poslali v Metliko in od tam v Pisarovino ter naprej v Bari.)

Hodili smo in hodili. Zdelo se nam je, da ne bomo nikoli dosegli cilja. Ne vem, kateri dan je že bil. Spominjam se le, da se

nam dali. Nato smo se poslovili od tovarišev. Marsikateremu borcu se je orosilo oko ob pogledu na ranjenega prijatelja. Mnogi so tovarišem potisnili v roke kako suho hruško ali kocko sladkorja, kar je tiste dni pomenilo pravo bogastvo. »Pripravite se za odhod!« je ukazal poveljnik. Še pogled v slovo in krenili smo proti domu.

ROBERT VIZINTIN

Moja srečanja z Bevkom

Pred nekaj leti sem prvič tekmovala za bralno značko. Prebrati sem morala več knjig in med njimi nekaj Bevkovih zgodb, ki so bile še posebno lepe. Čez nekaj dni so nas povabili na podelitev Kosoelovih značk in pohval. Pridružili so se nam nekateri književniki in med njimi tudi France Bevk.

Sprehajal se je med otroki in se z njimi pogovarjal. Pomnila sem mu bel listek in pero. Pogledal me je in se podpisal. Visoke starosti njegov obraz ni izdajal in roke so pričale, da še vedno trdno drže pero. Bil je vesel in nasmejan. »Tako prijetno se počutim med mladimi...«, je dejal.

Takrat sem Franceta Bevka prvič videla, pozneje sva se srečala v Cerkljem na proslavi borčevske organizacije, zadnjič pa v žusternškem kopališču.

KITI CEGNAR

KRAMLJANJE

Spoštovana tovarišica Milena!

Ko sem prejela eno izmed prejšnjih števil »TV 15«, sem bila kaj prijetno presenečena. Nisem mislila, da boste pisemce tako hitro objavili. Veste, doma imam že kar lepo zbirko pesmic. Navadno jih pišem, kadar sem posebno srečna ali posebno žalostna. Besede se vrstijo za besedo in vrstica za vrstico. Hitro, kot bi nekomu narekovala. V pesem zlijem vse, kar želim povedati. Poznate koga, ki se ukvarja s pesmicami? Morda ste to ravno vi? Pošljite mi njegov naslov, jaz pa bom njemu pesmice na vpogled. Za iskreno mnenje ga bom poprosila. V zahvalo vam obljubim, da bom na mladinski strani vašega glasila redno sodelovala. Pesmi, ki sem vam jih danes poslala, so napisane po resničnih dogodkih. Pripovedovala mi jih je mamica. Tamkajšnji kaplan je res dvignil križ in dejal: »V imenu Krista, zakoljite ga!« Že dolgo sem hotela o tem dogodku napisati pesem, a sem kar odlašala. No, zdaj sem se potrudila in zapisala. Mož moje mamice, ki je bil znan politični delavec, je bil žrtev bele garde. Po njegovi smrti je mamica nadaljevala tudi njegovo delo. Če ne verjamete, odprite knjigo »Belogardizem«, kjer piše vse o moji mamici Piji Hajtnik in njenem prvem možu Viktorju Hajtniku. Knjigo je napisal Franček Saje. Prosim vas, če mi takoj odgovorite, in hvaležna vam bom. Oprostite napakam, sem začetnica.

S spoštovanjem!

Zivka Kuder
Ljubljanska 3
p. Kočevje

Draga Zivka!

Ceprav morda ne ravno poklicana za ocenjevanje tvojih pesmic, si dovoljujem predlagati: dogodek raje zapiši v nevezani besedi. Zbirko pesmic vseeno pošlji našemu odgovornemu uredniku, tovarišu Črtu Sinkovcu. Pesnik je in prepričana sem, da bo tvoji prošnji z veseljem ustrelel. Najini računi pa s tem še niso poravnani! Obljuba dela dolg in v knjigi Frančka Saje pravi gotovo ni zapisano vse o delu tvoje mamice med narodnoosvobodilnim bojem.

Lepo pozdravljena!

MILENA

Draga urednica Milena!

Danes bi se vam predstavila le s pisemcem. Živim v vasi Črniče, ki leži v Zgornji Vipavski dolini. To je lep kraj in znan po mnogih žrtvah iz časa narodnoosvobodilnega boja. Domačini se še posebno dobro spominjajo tistih dni, ko so v vas prihrumeli četniki. Stanovali so po hišah in strahovali uboge vasčane. Nekdo so ujeli pet partizanov, jih mučili do nezvesti in potem ubili. Veliko bi lahko napisala o naši vasi. Saj se bom še oglasila. Vaša rubrika mi zelo ugaja in čim bolj se potrudim, da vam bom vse v najlepšem redu.

Vas lepo pozdravlja!

Edita Pižent
Črniče 64
p. Črniče

Draga Edit!

Upam... Če pa se bo kdaj le ustavilo, ne boste tega krivi ne vi in tudi ne jaz.

Lepo pozdravljena!

MILENA

Okrogle in oglate

BESEDE MICEJO, ZGLEDI VLECEJO... Na sestanku v neki stanovanjski hiši v Titovem Ulicu je neki stanovalec predložil svojega sosedu za člana hišnega sveta. »Kako naj glasujemo za človeka, ki ni navzoč?« se je upiral neki drug stanovalec. »Lahko, lahko,« se je brž odrezal predlagatelj. »Saj sem tudi jaz volil poslanca, ki ga nisem videl ne pred volitvami ne po njih.«

SAM GA NE PLACUJE GOSPOD BOG! V Požarevcu so nedavno postavili semafore. Miličnik je že prvi dan kaznoval nekega voznika, ki ni upošteval rdeče luči. Voznik je pripomnil, ko je prevzel priznanico o plačilu globe: »Kako vendar piše, tega ne more prebrati niti gospod bog!« Miličnik se ni razburil, pozdravil je voznika in mu zabrusil: »Ljudska milica piše za ljudstvo, ne pa za gospoda boga!«

USPESNA OBRAMBA... V rubriki »Pisma bralcev je v nekem angleškem ženskem časopisu vprašala neka vznemirjena žena, kako bi odvadila moza skakati čez plot. Urednica ji je odgovorila: »Nič lažjega! To je precej preprosto: dodajte vsaki jedi precejšnjo količino česna!«

JUNAK... Jožetu Pogačniku, ki režira televizijsko serijo »Vodnik po Ljubljani«, je delalo precejšnje preglavice snemanje nekega prizora v Titovlju: plesalka Ksenija Hribar in igralec Miha Baloh bi bila morala skočiti z neke skale, pa sta se uprta. Režiser, ki mu je vsa zadeva šla na živce, je stopil na skalo, da bi »bojzljivcem« dokazal, kako je treba skočiti. Skočil je in — obležal z zlomljenim nogo. Pogačnik je naslednje tri tedne snemal malo težko, saj je imel nogo v mavcu...

MALCE PREISKRENO... »Vestik, ki jih izdaja rudnik bakra v Majdanpuku je nedavno seznanil člane kolektiva s tole vestjo: »Rudnik in obelina sta se sporazumela, da je treba najprej najti primerno osebnost za upravnika enote in šele nato razpisati natečaj (to pa zaradi tega, da bi se izognili velikanskim izdatkom za obhajevanje oglasa o natečaju).« »Zares — iskreno, preiskreno!

RAJSI KLOFUTO... Znan srbski komik Mija Aleksić se je vračal z neke skušnje in naletel ob svojem avtu na dečka, ki je z gobo v roki čistil njegovo vozilo. »Videl sem,« je dejal Mija, »mil, mikaven deček. Priden deček. Dal sem mu, ker mi je očistil prednje steklo, en novi dinar. Deček je denar vzel in se zahvalil: »Hvala, Kaljalo!« »Boljše bi bilo, ko bi mi priložil zausnico kot takin kaj taknega!« Zakaj vendar? Bo deček mislil in pripovedoval, da mu je dal en sam dinar Kaljalo. To pa je vredno več kot en sam dinar!

VITEZI NA PLAN! Spela Rozin se je mudila v Ljubljani, sodelovala je v filmu »Vodnik po Ljubljani«. Koga je zapeljevala? Na to vprašanje je odgovorila: »Nikogar nisem zapeljevala in nihče ni zapeljeval mene. Žal so me vsi sprejemali kot sebi enakega človeka, le malokdo je videl v meni žensko. Skrbi me, ker me vsi tako spoštujejo, saj sem najrajši ženstvena, sodeč po rezultatih, pa mi to ne uspeva kdove kako!«

SKROMNOST... Valjevski »Napred« je objavil takle zapis: Neki gost iz Povaške Bistrice (ČSSR), s katero vzdržuje Lazarevac prijateljske stike, je obdvoval čistoto v Lazarevcu in je priznal, da je Lazarevac čistejši kot njegova Bistrica. »Ah, to je samo zaradi letošnjega obilnega deževja!« je neki Lazarevec skromno in iskreno odgovoril na gostovo skromnost in iskrenost.

STROKOVNO IZPOPOLNJEVANJE. Neki delavec kruševaškega podjetja »14. oktobra« je zaprosil za 14-dnevni dopust za strokovno izpopolnjevanje ter ga, »kakor to določa zadnji predpis, tudi dobil. Po vrnitvi na delo se je pokazalo, da se je delavec strokovno izpopolnjeval v — zaporu...

POCENI TOLAZBA... Bivšega britanskega laburističnega ministra za zunanje zadeve Georgea Browna, ki je pri zadnjih parlamentarnih volitvah zlostno pogorel, so skušali potolažiti z redom in imenovanjem za lorda. Ko so mu častnikarji čestitali za odlikovanje, je ironično menil: »Redovi in nastopi so imenitno sredstvo za zadovoljitev ljudske nečimrnosti, pri čemer državo to nič ne stane.«

Velike tankovske bitke

5

Glavnina Rommelove vojske je bila druga. Dve nemški oklopni diviziji ter italijanska divizija Ariete so razbijale 50. indijsko divizijo, enote divizije Trieste in nemški inženirci so čistili minko polje in zagotavljali Rommelu povezavo z zalednjem. Potem pa so se za hrbotom sil Osi pojavili oddelki 1. in 7. oklopne divizije. Spopada se je udeležila tudi italijanska divizija Ariete, ki pa se je morala počasi umikati.

Granate iz 47 mm in 75 mm tankovskih topov so tolkle britanske tanke Crusader, Mathilda in Valentine, medtem ko so počasi umikajoči se tanki divizije Ariete zvaljali angleške tanke v past, v ogenj protitankovskega topništva. Naposled je 50 britanskih tankov obtičalo na bojišču.

Na jugu, kjer se je minko polje kljukasto ovijalo okoli oporišča Bir Hašeim, je bil general Koenig v hudi zadregi. Poveljeval je svobodnim francoskim silam, katerih naloga je bila braniti Bir Hašeim. Naloga se je marsikomu zdela kaj malo pomembna, pozneje pa se je pokazalo, da je ravno nasprotno. Nemško-italijanske enote so Koeniga popolnoma obkrožile in branil se je, kakor se je mogel in znal: njegovi topovi so tolkli po tankih, ki so napadali oporišče, v zraku pa so tulile štuke, ki so razbijale topniške položaje.

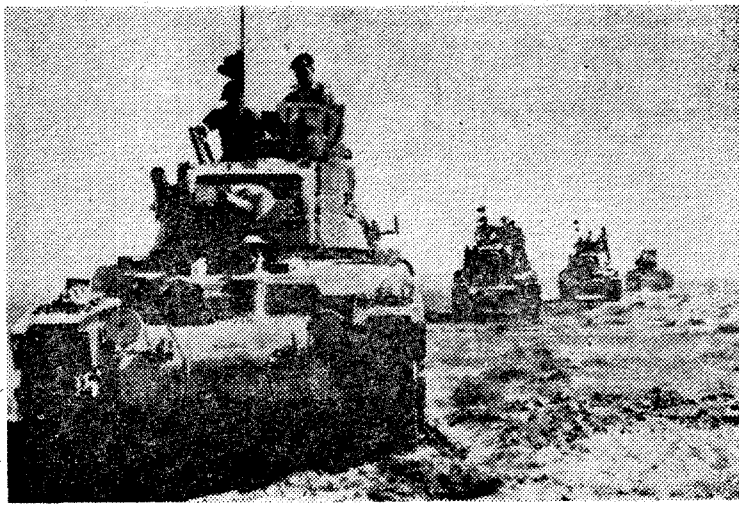
Auchinleck se ni več znašel. Dne 28. maja je v sporočilu Churchillu dejal, da je optimist glede izida spopada, češ da se Italijani in Nemci umikajo. Zdaj pa je spoznal, da je položaj v Rommelovih rokah. Vrh britanski general se je sklenil upreti in proti Rommelovi vojski je pošiljal enoto za enoto. V tem je bila njegova napaka: le dve nemški oklopni diviziji in italijanska Ariete sta se z uspehom bojevali z britanskimi enotami, ki so napadale v zaporedju; drugače pa

bi bilo, če bi hkrati napadle vse britanske tankovske enote skupaj.

Vendar zmaga nemško-italijanskih tankov ni bila lahka: ko so silili za umikajočimi se britanskimi enotami, so se pred njimi znašli velikanski tanki, kakršnih tedaj še ni bilo videti. Njihovo moč so še posebej občutili nemški Mark III, ki so bili v prvih linijah. Šlo je za ameriške tanke Grant, oborožene s 75 mm topom. Auchinleck jih je imel na razpolago kar 160, vendar jih je pošiljal v boj v majhnih formacijah. In prav zato so Angleži izgubili priložnost za zmago, čeprav so bili 75 mm topovi s tankov Grant veliko močnejši od 50 mm nemških in 47 mm italijanskih.

Prve dni junija je bil položaj takšen: 50. indijska divizija je bila razbita, tako da je bilo okoli 3.000 njenih vojakov v italijanskem ujetništvu — poleg kakšnih sto tankov; 1. in 7. britanska oklopna divizija sta izgubili več kot polovico tankov; Koenig na jugu se ni hotel vdati, vendar pa je bil na koncu moči; na severu je nemška 90. divizija napredovala proti morju. Položaj nikakor ni bil sijajen za Angleže, vendar se še zmerom niso odločili za množično uporabo tankovskih enot. Zato pa se je Rommel pognal v boj z 10.000 vozili, največ, kar so jih sile Osi kdaj uporabile v Afriki. Njegova udarna moč je torej temeljila na tisočih vozilih, ne pa na pehoti, ki se je počasi valila za njimi.

Prvotni položaj, ki je bil naklonjen Angležem, saj so imeli več tankov kot Nemci in Italijani, se je spreobrnil. Razen tega je v spopadih imela zelo pomembno vlogo italijansko-nemška »servisna služba«. Mehaniki so se premikali takoj za bojujočimi se tanki in popravili večino manj poškodovanih velikanov.

Britanski tanki Mathilda v bojih, ki so Rommelu prinesli zmago.

Med 5. in 10. junijem sta obe strani dobili okrepiteve. Britanske sile so dobile 330 tankov, ki naj bi zmanjšali velike izgube, toda 12. junij je bil zanje katastrofa. Večina novih tankov je bila onesposobljena v spopadih, v katerih so Nemci in Italijani spet napadali z vsemi tankovskimi silami, ki jih je podpiralo topništvo.

Nemci so tedaj uporabljali nenavadno taktiko, ki je zmanjšala učinek nenadnih nasprotnih napadov: na položaje so najprej poslali protitankovske in druge topove, potem pa so tanki napredovali v kritju topov. Ko so tanki prišli do točke, kjer topovska zaščita ni bila več tako močna, so se ustavili ter krili topove, ki so hiteli za njimi. To se je ponavljalo, tako da so zdaj topovi krili tanke, zdaj pa tanki topove. Po britanskih tankih so naglo in učinkovito tolkli 88 mm nemški topovi, potem pa so se proti njim pognali še tanki Mark IV s 75 mm topovi, edini, ki so se kolikor toliko uspešno bojevali z ameriškimi tanki Grant.

Dne 12. junija je bilo konec angleške kontraofenzive. V noči z

10. na 11. junij se je generalu Koenigu posrečilo umakniti iz Bir Hašeima, vendar je pustil v oporišču vse ranjence in težko orožje z opremo. Tako so se Rommelove oklopne enote mogle pognati proti Tobruku.

Tudi Tobruk je padel: nemški in italijanski inženirci so očistili minko polja zasuli so protitankovske järke in tako so sile Osi prodrle v trdnjavo. Poveljujoči general Klopfer se je vdal in predal Tobruk italijanskemu generalu Navarriniju. V ujetništvo je prišlo več kot 30.000 vojakov, nad vse dragocen plen pa je bilo seveda več kot tisoč tankov in gošeničarjev. Tako se je končal najhujši britanski poraz v Afriki od vsega začetka vojne.

Iz bitke oziroma iz vrste bitk od 26. maja, ko je Rommel prešel v napad na do 19. junija, se pravi padca Tobruka, so potegnili veliko naukov. Poglavitno pa je tole: na velikih ravninah, zlasti v puščavi je bistvenega pomena domet in moč tankovskih topov. Iz teh izkušenj so se rodili tanki druge generacije, tisti tanki, ki so posegali v boje v drugi polovici svetovne vojne.

(Nadaljevanje prihodnjic)

Prispevki za šolo — spomenik NOB

Za gradnjo osnovne šole — spomenika NOB v Cerknem so prispevali: Rudolf Janko, RO ZZB Slovenije Ljubljana 500; Tavčar Milan, osnovna šola Cerkno 200; Tavčar Goša, osnovna šola Cerkno 200; Močnik Ivana, osnovna šola Cerkno (skupaj vplačanih 100 din) 50; Lapajne Ivanka in Julče, Idrja, študentovska 4 50; Šifer Ivo, Ljubljana Vrhovci (namesto venca pok. Francetu Bevku) 400; Filipič Vilijem, Srednjaci 818/1-II-Zagreb 100; Osnovna šola Zirovnica (prispevek zaključne razstave) 126; Osnovna šola Renče — namesto venca pok. Francetu Bevku 300; Obč. sindikalni svet Idrja — namesto venca pok. Francetu Bevku 200; Osnovna šola narodnega heroja Maksa Pergarja, Črnuče pri Ljubljani (namesto venca pok. Francetu Bevku) 550; Republiška konferenca ZMS — predsedstvo — Ljubljana (namesto venca pok. Francetu Bevku) 200; Kreditna banka Celje 500; Obalni sindikalni svet Koper 1000; Pikon Andrej — odstopljen honorar pri uredništvu »Zelezarja« — Jesenice 48; Skupščina občine Radovljica 10.000; Pionirski odred »Tone Meliva« SI Konjice 50 (namesto venca pok. Francetu Bevku) 50; »ETA« Cerkno (1-odstotni samoprispevek kolektiva od netto OD za september — skupno vplačanih 41.716,90 din) 7243,85; Osnovna šola »Prežihov Voranc« Ljubljana (namesto venca na grob Francetu Bevku) 500; KO ZB NOV Sinji Vrh, Črnomelj 150; Lovska zveza Slovenije, Ljubljana 1000; Lutkovno gledališče, Ljubljana 500; Kemofarmacija Ljubljana 500; Prispevek soborov in sodelavcev namesto venca na grob pisatelju Francetu Bevku in pred sedniku Pokrajinskega NOO za Slov. Primorje in Trst 1550; Totra

Ljubljana (skupno 5000) 2500; Komunalni zavod za socialno zavarovanje Nova Gorica 2500; Poligiant, Volčja draga 1000; Vidic Vlasta, Selo 7, p. Zirovnica 50; Skupina gojencev Srednje glasbene šole iz Ljubljane na izletu v P. B. Franja 90; Šolski center za kovinsko stroko Ptuj 150. Stanje 21. oktobra 1970: 830.462,65.

Odbor za gradnjo Osnovne šole spomenika NOB v Cerknem prosi darovalce, da svoje prispevke nazakažejo na tekoči račun 5202-632-66 SDK Idrja, sklad za izgradnjo šole v Cerknem.

Kupujte srečke partizanske denarne loterije — pomagajte graditi osnovno šolo — spomenik NOB v Cerknem!

Javno žrebanje na dan republike, 29. novembra, v Ljubljani, 100.000 srečk: preko 24 milijonov dinarjev premij in dobičkov. Cena srečke 5 dinarjev.

Protislovenska slavnost na Schlossbergu v Gradcu

Ko je Hitler 6. aprila 1941 brez vojne napovedi napadel Jugoslavijo in zjutraj in popoldne bombardiral Beograd tudi kulturne ustanove, se je začel križev pot Slovencev. Več mesecev je trajalo aretiranje in izseljevanje Slovencev v Srbijo, Hrvaško, Bosno in Nemčijo potem, ko so jih oropali premičnega in nepremičnega premoženja. To se je godilo na podlagi seznamov, ki so jih že leta prej pripravljali jugoslovanski Nemci in nemškutarji, organizirani v kulturno. Naši kulturnodovci so bili okupatorju desna roka ter funkcionarji v najrazličnejših njihovih uradih in ustanovah. Zaplenjena slovenska imovina je šla v fond za utrjevanje nemštva, kolikor ni izginila v žepih posameznikov.

Zaradi tega ni čudno, da so se posamezni premožnejši pristaši Hitlerja proti koncu vojne, posebno od novembra 1944 naprej, začeli seliti iz Spodnje Štajerske ter spravljati kar največ stvari iz naše dežele, drugi pa so bežali po končani vojni. Tisti, ki so prej v Sloveniji bili najvplivnejši in vodje pri nemškem kulturnodstvu, so v Gradcu organizirali novo društvo nemških rojakov iz Spodnje Štajerske — Landmannschaft der Deutsch-Untersteirer in Österreich. Predsednik je Erich Pfirmer, vinski veletrgovec iz Maribora, namestnika pa Albert Scharner iz Ptuja in Pavel Minarik iz Celovca.

Da naši bivši Nemci in nemškutarji ne bi pozabili na našo ležalo, prireajo sestanke in zborovanja. Navjvečja letošnja prireditev je bila svečanost ob otvoritvi velikega spomenika na Schlossbergu v Gradcu, od koder je lep

razgled proti jugu na naše kraje. Na plošči na tem spomeniku so posebej navedena imena »nemški« mest Maribora, Ptuja, Celja in Brežic. Slavnostni govornik Otto Hofman-Wellenhorst, zvezni poslanec, čigar oče je znan starejši generaciji kot velik nasprotnik Slovencev v bivšem štajerskem deželnem zboru, je med drugim primerjal ta spomenik s partizanskimi spomeniki »mit puschkaschwingenden Weibern« (s puško vihtečimi ženskami), kar ga spominja na Schillerjev verz: »Da werden Weiber zu Helden« (tu postanejo ženske hijane). Tako še pač nihče ni žalil naših partizank, ki so z orožjem v roki pomagale braniti domovino pred nemškim okupatorjem! Slavnosti so se udeležili najvišji štajerski deželni, mestni in družbeni zastopniki.

a. r.

IDE — Vransko

— izdelujemo usnjeno konfekcijo
— strojenje usnja

44

• TV 15. izhaja vsak teden — iz
1.aja je zavod »Dorek« Ljubljane
beetnovnost in kot glasnik ZZB
NOV Slovenije in ZRSV Slovenije
— Pika in črke: ZBF »Dorek«
Ljubljana (omskova) — LJS
ireje uredniški odbor — Letni
narodni 24. tinarjev — Posse
neznane številke stane 50 par
Ze »novostev« stane 50 tinarjev
— Narodni 24. tinarjev — Posse
Uprava »TV 15« Ljubljana de
stovnovna ulica 10 poštni predst
988/XI ali na ekoči račun štey
501-8-24 pr. SDK Ljubljana in
Telefonske številke: Slavn in so
govorni uredniki 21.401 alištev
in novinarji 22-313 uprava 22-649
— Rokopisov ne vračamo